Дачникам садівникам городникам

Всеукраїнський щомісячний журнал

Дім • Сад • Город

11 ЛИСТОПАД 2004

- Конвеєр овочевих рослин
- Морква – багата на вітаміни

- Підготовка саду до зими
- Інжир на дачній ділянці

Юридичні консультації

Рубрику веде І.Миронець, канд. юр. наук

ПРАВО УГОДИ НА ОРЕНДНУ ПЛАТУ

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город" до вас звертається Чоловська Галина Марківна з проханням роз'яснити мені моє питання.

Моя мама працювала в колишньому колгоспі ім. Леніна с. Липівка, який в даний період уже має назву корпорація "Липівка" с. Липівка. Земля корпорації розпайована між усіма членами корпорації, де на кожного працюючого припадає по 2,24 га землі, а вартість земельного паю становить 7188 грн.

26 березня 1998 року моя мама померла. До цього часу вона отримувала кожного року по 4 ц зерна, яким корпорація вважала можливим розплатитися і більше ніякими послугами мама не користувалася.

24.11.2003 року я переоформила даний пай землі на себе і звернулася до голови корпорації, щоб мені видали зерно за 1999, 2000, 2001, 2002 роки, то голова корпорації відповіла, що за ці роки мені не належить ні зерно, ні компенсація грішми, а також компенсація послуг.

Прошу роз'яснити, чи правильно це, чи ні?

З повагою Г.М. Чоловська, Вінницька обл.

Ваша мама за життя одержала земельну частку (пай) і передала на умовах оренди господарству, яке створено на базі колишнього колгоспу, і одержувала, передбачені договором оренди, дивіденди.

З 1998 р. договір оренди перестав діяти у зв'язку із смертю орендодавця (Вашої мами).

Земельна частка (пай) є таким об'єктом, який не може не використовуватися і місцева рада, діючи на підставі закону "Про місцеві адміністрації", може надавати в оренду земельну ділянку (пай), що втратив власника, визнавши в договорі про строк оренди до появи власника (спадкоємця).

Орендна плата згідно укладеного такого договору повинна надходити до тимчасового орендаря – місцевої ради чи місцевої державної адміністрації.

У разі виявлення власника даної земельної частки (паю) – спадкоємця, він може ставити питання про переукладання договору оренди.

В договорі, укладеному спадкоємцем (новим власником земельної частки (паю), визначаються питання про строк дії договору і орендну плату.

Тепер з часу вступу в дію нового договору оренди ви, як сторона в договорі, можете вимагати орендну плату у визначеному в договорі розмірі.

Отже, пояснення з приводу дивідендів за час, коли ви не були стороною у договорі оренди є обґрунтованим і, на наш погляд, правильне. Ви одержали у спадщину земельну частку (пай), а не орендну плату, передбачену договором, у якому сторони не виступали.

УГОДУ МАЄ ЗАСВІДЧИТИ НОТАРІУС

Шановна редакціє "Дім, сад, город"! Я передплатник вашого журналу і з вдячністю ставлюся до вашого дітища: він допомагає людям вести домашнє господарство, а також є надійним порадником для садівників, для тих, хто вирощує на городі овочі чи картоплю, утримує живність у домашніх умовах, а також є помічником й з інших питань для тих, хто сьогодні живе на селі чи для жителя міста, котрий має дачу.

Саме тому я звертаюся і до юридичної служби "ДСГ" по допомогу. А справа моя ось у чому. Свого часу мені виділили землю для садової ділянки як інваліду війни. Коли померла дружина, я надумав передати свою земельну ділянку іншій особі. Про це я написав заяву до нашого садівничого товариства, але людина, яка мала мені відшкодувати затрати на будівництво та висаджування дерев, зробила це лише наполовину й потім кудись зникла. І податки не платить уже одинадцять років. І ні я, ні в садівничому товаристві не знаємо адреси цієї особи.

До 1999 року ділянка землі заросла бур'янами, я ж, скільки мав сили, виполов і тепер щорічно за нею доглядаю. Звернувся до голови садівничого товариства з проханням відкликати мою заяву, бо інших документів немає. Нашу угоду про передачу землі іншому господареві не було засвідчено нотаріусом. Таку угоду ми мали засвідчити в нотаріуса тоді, коли покупець повністю сплатить вартість земельної ділянки. Але покупець не показується мені на очі й на ділянку землі, про яку тут веду мову, також не з'являється.

Буду вдячний, якщо прочитаю на сторінках "ДСГ", що про це свідчить наш закон!

П. Бобруйко,
інвалід другої групи,
Одеська обл.

Договором вважається домовленість двох або більше осіб (сторін), спрямована на встановлення, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ст. 626 Цивільного кодексу України).

Із листа випливає, що в даному випадку була спроба укласти попередній договір.

Згідно із ст. 635 Цивільного кодексу України попереднім є договір, сторони якого зобов'язуються протягом певного строку укласти договір в майбутньому (основний договір) на умовах, встановлених попереднім договором.

Попередній договір укладений у формі, встановленій для основного договору.

Для договорів купівлі-продажу земельних ділянок законом (ст. 657 Цивільного кодексу України) встановлена письмова форма з нотаріальним посвідченням.

Зобов'язання, встановлення попереднім договором, припиняється, якщо основний договір не укладений протягом строку, встановленого попереднім договором (ст. 635 Цивільного кодексу України).

У попередньому договорі порушені й інші умови договірних зобов'язань, особливо щодо істотних умов договору, які можуть бути підставою визнання його недійсним.

Радимо вам звернутися до суду із заявою про визнання договору недійсним.

ДІМ·САД·ГОРОД· № 11 2004 р.

Щомісячний виробничо-практичний журнал

Засновник і видавець —
КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України,
серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.

СПОДІВАЮСЯ НА СПРАВЕДЛИВІСТЬ

Мій чоловік рік тому пішов жити до іншої сім'ї. Він має державний акт на право приватної власності на землю у розмірі 2,62 га в межах згідно з планом.

Я теж маю державний акт на право приватної власності на землю у розмірі 1,7056 га в межах згідно з планом, бо за мною значиться земельна ділянка площею 0,70 га (на мене записаний господарський номер у сільській раді).

Чоловік свій пай у розмірі 2,62 га і я свій у розмірі 1,7056 га віддали фермеру в оренду на 5 років.

Офіційно ми з чоловіком не розлучені.

Чи має право мій колишній чоловік користуватися будь-якою площею із земельної ділянки 0,70 га, яка значиться за мною і відмінусована від мого паю? За свій пай чоловік матиме плату за 2,62 га, а я лише за 1,7056 га. Із земельної ділянки, куди він пішов жити, я ні на що не претендую. Живеш, живи з Богом. А з моєї земельної ділянки (з тих 0,70 га) він забирає ще собі 0,30 га землі.

Я веду домашнє господарство і мені 0,40 га землі замало.

Я сподіваюся на Вашу допомогу, бо мусить таки бути десь правда.

З повагою до вас В.А. Романюк,
Львівщина

Земельна частка (пай) – це частина земель колективного сільськогосподарського підприємства, переданих йому в колективну власність.

Розмір земельної частки (паю) в умовних кадастрових гектарах та її вартість для працівників підприємств є рівними.

Незначна відмінність у розмірі земельних часток (паїв) можлива лише з урахуванням якості землі окремих часток (паїв).

Питання передачі земельних ділянок у приватну власність громадян було врегульовано декретом Кабінету міністрів України від 26 грудня 1992 р. "Про приватизацію земельних ділянок".

Згідно з цим декретом громадянам України безоплатно передані земельні ділянки, які уже перебували в їхньому користуванні.

Це такі ділянки: для ведення особистого підсобного господарства в розмірі, згідно з земельно-обліковими документами, але не більше 0,6 гектара; для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) не більше 0,25 гектара – у селах, 0,15 гектара – у селищах міського типу, 0,1 гектара – у містах; не більше 0,12 гектара для ведення садівництва.

Передача у приватну власність земельних ділянок, що були раніше надані в користування, здійснюється відповідними радами за місцем розташування земельних ділянок.

Отже, вказані земельні ділянки – це окрема категорія земель, передача яких у приватну власність регулюється окремо і не пов'язана з передачею громадянам – членам сільськогосподарських підприємств земельних часток (паїв) із земель цих підприємств.

Чому при визначенні розміру земельної частки (паю) вам врахована і присадибна ділянка, відповісти важко.

Земельна ділянка для ведення підсобного господарства перебуває у спільній власності подружжя.

За бажанням подружжя вона може бути поділена на частки.

Розділ земельної ділянки як і спільного майна у разі припинення шлюбних відносин може бути здійснений за згодою сторін, а у разі суперечок – за ухвалою суду.

З питання, чому при визначенні розміру земельної частки (паю) включена і земельна ділянка для ведення підсобного господарства, вам необхідно проконсультуватися ще в районному відділі земельних ресурсів.

КОНВЕЄР ОВОЧЕВИХ БІЛКІВ

Нині для багатьох з нас перехід на рослинну їжу – нагальна потреба дня. Урізноманітнити раціон і звести до мінімуму вживання тваринних білків можна, замінивши їх рослинними. Тож цілком реально для кожного городника організувати своєрідний конвеєр овочевих культур, до складу яких входять рослинні білки. Це, так би мовити, "фабрики рослинного м'яса". Їхня продукція смачна й поживна, а у деяких з них – делікатесна. Перелічу основні, які вирощую сам: соя, квасоля спаржева, амарант. Простота вирощування і доступність у придбанні садивного матеріалу – ось головні складові успіху.

СОЯ

Про сою написано чимало, але переважно про агротехніку, а от щодо використання її у їжу інформації бракує. Ця рослина – справжній концентрат білка, його у ній майже удвічі більше, ніж у м'ясі. Білок сої добре засвоюється організмом людини. Багато у ній і жиру – до 24%. В їжу використовують сухе зерно, а також борошно, з яких виготовляють печиво, пряники, молоко, сирники, різні напої та багато інших страв.

Взимку дуже корисно споживати пророщене зерно сої. Воно містить унікальний комплекс вітамінів, мікроелементів та багато інших біологічно активних речовин. Ця цілюща страва допомагає хворим на недокрів'я та цукровий діабет.

На жаль, унікальна за своїм складом і властивостями рослина – соя ще мало поширена на присадибних ділянках. Висівати її можна разом з кукурудзою, як кулісу по краях грядок або вздовж доріжок. А якщо відведете під неї окрему ділянку, відстань між рядками має становити 40–50 см, а між рослинами – 20 см. Сіють сою, коли настане стійке потепління, а ґрунт прогріється до 10°С. Глибина загортання насіння – 6–8 см. У південних та східних регіонах України, де сухо і жарко, посіви треба обов'язково поливати один раз на тиждень. Урожай збирають, коли побуріють боби.

Сортів сої багато. Я вирощую два: Степова біла та Шоколадна (з коричневими зернами). Обидва сорти високоврожайні й смачні.

Пропоную декілька рецептів страв із зерна сої. Його необхідно змолоти, а потім просіяти. Соєве борошно використовують для приготування печива, кавового напою, молока, сиру.

ПЕЧИВО

Соєве борошно – 250 г, пшеничне борошно – 250 г, цукор – 200 г, одне яйце, чайна ложка соди, олія рослинна – 100 г, вода – до 250 г.

Пересіяне пшеничне та соєве борошно перемішати з цукром, додати олію, воду і соду, погашену оцтом. Замісити круте тісто і поставити його в холодне приміщення на 1 год. Вистояне тісто розкачати товщиною 1 см, нарізати формочками печиво, викласти на деко, змастити збитим яйцем і випікати в духовці до рум'яного кольору. До столу подати з соєвою кавою.

СОЄВА КАВА

Підсмажити на сухій сковорідці соєве борошно до світло-коричневого кольору, часто помішуючи. Заварюють її так, як і натуральну каву. До звареного напою додають за смаком цукор та молоко.

СОЄВЕ МОЛОКО

Соєве зерно помити й залити водою на 17 год. На 1 кг зерна додають 3 л води. Після замочування зерно подрібнюють на м'ясорубці.

До подрібненої маси додають 4–5 л води, поступово перемішуючи. Отриману емульсію настоюють 2–3 год., помішуючи через кожні півгодини.

Відстояну масу розмішують і ставлять на вогонь. Доводять до кипіння, варять 25 хв, помішуючи. Після цього молоко проціджують, додають за смаком цукор та сіль. Охолоджене соєве молоко не гірше від коров'ячого, має жирність до 4%. З нього можна виготовити соєвий молочний напій: соєве молоко – 0,5 л, варення – 250 г, збити міксером. Подавати на десерт.

СОЄВИЙ СИР

Соєве борошно розвести водою, додавши на 1 частину борошна 8 частин води. Суміш прогріти протягом 40 хв на слабкому вогні до 50–60°. У прогріту суміш додати 9%-ного оцту. Коли маса зсядеться, вилити її на друшляк, застелений марлею. Сироватка поступово стече. Можна покласти на сир невеликий гніт.

СИРНИКИ

До соєвого сиру додати яйця, борошно, цукор, вимішати густе тісто. З тіста сформувати сирники, обсмажити їх на олії до рум'яної шкірочки. Готові сирники подають з варенням, сметаною або соєвим молочним напоєм.

КВАСОЛЯ СПАРЖЕВА

Це також справжня комора білка, що містить життєво необхідні амінокислоти. Вона є визнаним лікувальним засобом при екземах, висипах на шкірі. Спаржеву квасолю споживають у стравах разом із зеленими бобами або готують їх зі стиглого зерна.

Квасоля – теплолюбна рослина, тому її висівають, коли ґрунт прогріється до 15–18°С, на окремих грядках або як ущільнюючу культуру. Виткі сорти можна висіяти з кукурудзою і соняшником. При цьому економніше використовується площа городу, квасоля постачає іншим культурам азот і захищає рослини від різних шкідників: дротяника, лучного метелика. Якщо це окрема грядка, залиште між рядками 40 см, а між рослинами – 10 см. Глибина загортання насіння – 5–6 см.

Спаржева квасоля не любить перезволоження, це може навіть призвести до осипання зав'язей. Урожай збирають кожні 5–6 днів. Для використання стручків квасолі взимку її консервують: у натуральному вигляді, в маринадах, засолюють. Взимку з цих консервів можна приготувати чудові супи, гарніри, закуски, запіканки та інші страви.

Сортів спаржевої квасолі багато. Серед них є і виткі, й кущові. З-поміж витких виділяється вігна – китайська та японська. Їхні стручки виростають від 30 до 90 см. Забарвлення бобів різноманітне – зелене, лимонно-жовте, салатове, фіолетове, тому супи та другі страви з них мають привабливий вигляд. Зерно у цього різновиду квасолі теж кольорове: біле, кремове, коричневе, чорне, біле з візерунком тощо. Я вирощую понад 20 сортів спаржевої квасолі і щороку поповнюю свою колекцію. Охарактеризую декілька сортів, цінних для присадибного городництва.

Масляний король (Нідерланди) – надурожайна, дуже рання спаржева квасоля. Боби лимонно-жовтого забарвлення, зерно біле, дуже соковите й смачне. Дає два врожаї за сезон. Сорт низькорослий, кущовий.

Фана (Польща) – низькорослий сорт кущової спаржевої квасолі. Боби зеленого кольору, смачні, зерно біле. Сорт дуже врожайний і стійкий проти захворювань. Чудовий для консервування.

Пантера (Польща) – середньопізній кущовий сорт спаржевої квасолі. Смачна у свіжому, вареному, консервованому вигляді. Боби жовті, соковиті, зерно біле. Дуже врожайний сорт.

Королівський пурпурний стручок (США) – кущовий сорт спаржевої квасолі з пурпурними стручками, які під час варіння стають яскраво-зеленими. Дуже врожайний сорт, не хворіє.

Блау Хільде (Австрія) – високоврожайна витка квасоля з фіолетовими стручками. Зерно кольору вершків. Висота рослини – 3–5 м.

Індіана (США) – рання кущова напівспаржева квасоля. Зерна білі з червоним рисунком, що нагадує силует індіанця у головному уборі. На півдні дає два врожаї.

Блу лайке (США) – надурожайна витка спаржева квасоля з фіолетовими стручками. Зерно біле, велике. Висота рослини – 3–4 м.

Золотий нектар (США) – дуже продуктивний ранній сорт виткої спаржевої квасолі. Стручки готові до вживання через 60 днів після висіву. Довжина стручка – 25 см. Насіння біле. Висота рослини – до 4 м.

Ад Рем (США) – витка квасоля з приємним грибним ароматом, дуже врожайна. Зерно бузково-рожеве. Супи з неї, без сумніву, "грибні".

Акіто (Японія) – витка квасоля з тонким грибним ароматом. Врожайність – вражаюча. Зерно кругле, чорного кольору. Не пошкоджується зернівкою.

Зі спаржевої квасолі готують безліч страв та консервів. Бажаючим можу надіслати 12 рецептів домашнього консервування спаржевої квасолі.

БАМІЯ

Цей овоч – неоціненний скарб для хворих на виразкову хворобу шлунку та дванадцятипалої кишки. У його плодах міститься слиз, вітаміни, цукри, мінеральні речовини. Відвар плодів народна медицина використовує при застуді, кашлі, як сечогінний засіб. Для харчових потреб використовують молоді, ніжні, 3–5-денні зав'язі, які нагадують стручки перцю. Вони мають ніжну консистенцію, смачні й делікатесні. Зав'язі бамії варять, тушкують, готують з них супи, салати, страви з яйцями та овочами. Стигле насіння використовують для приготування кавового напою. Зав'язі можна також консервувати, солити, готувати маринади й заморожувати.

Бамія – рослина світло- і теплолюбна, посухостійка. Насіння проростає за температури 15° через 10–15 днів. Оптимальна температура для вирощування бамії – 20–30°. Тому краще сіяти її у травні. Між рядами залишають 30 см, а між рослинами – 20 см. Глибина загортання насіння – 1,5 см. Я вирощую сорт, кущі якого сягають від 70 см до 1 м. На кожному кущі зав'язується до 9 стручків. У кожному з них – від 35 до 50 насінин. Бамію дуже полюбляє попелиця. Тому регулярно (один раз на тиждень) потрібно кожну рослину обприскувати мильним розчином.

Пропоную рецепти деяких страв з бамії.

САЛАТ

Бамія – 500 г, сметана – 100 г, зелень петрушки – за смаком.

Зав'язь бамії промити і відварити у підсоленій воді. Готові зав'язі відцідити й викласти гіркою на тарілку. Заправити за бажанням майонезом або сметаною, притрусити зеленню петрушки та кропу.

ЗАПІКАНКА З БАМІЇ

Бамія – 500 г, цибулина – 1 шт., яйця – 2 шт., сіль та перець – за смаком.

Відварені стручки бамії викласти на сковорідку, посипати посіченою цибулиною, поперчити та посолити за смаком. Залити збитим яйцем й запекти в духовці до рум'яного кольору.

БАМІЯ "ВОГНИК"

Бамія – 500 г, перець мелений чорний, перець мелений духмяний, перець мелений гіркий червоний, коріандр мелений, часник дрібно покришений, сіль, цукор – за смаком.

Відварені стручки бамії викласти в миску, вимішати зі спеціями, влити одну столову ложку оцту. Скласти у скляну банку і поставити в холодильник. Страва готова до вживання через 2 години.

Бамія "Вогник" використовується як самостійна закуска та як гарнір до риби і м'яса.

О.І. Кононов,
вул. Суворова, 23, с. Н.-Збур'ївка,
Голопристанський р-н, Херсонська обл.

БУРЯКОВИЙ РОДИЧ

Усім нам відомий буряк, без якого не звариш ні борщу, ані вінегрету, має багато сортів: на сьогодні районовано 15 сортів буряка столового. Але в харчуванні використовується не тільки коренеплід, а й молода гичка. То ж набувають поширення листковий та черешковий підвиди буряка, які пристосовані саме до використання листків і черешків не лише в молодих рослин, а й протягом усього вегетаційного періоду.

Листковий буряк, або мангольд (Beta vulgaris ssp cicla), так само, як і столовий, належить до родини лободових (Chenopodiaceae), тому й агротехніка вирощування подібна. То ж докладніше зупинимося на деяких особливостях.

В Україні районовано два сучасних сорти буряків, які використовують як листкові: це Зимовий (Україна) та Алий (Росія).

Сорт Зимовий (селекції Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України) виведений методом багаторазових підзимових посівів для закріплення ознаки зимостійкості. Він має зелене забарвлення листків, а висока врожайність забезпечується багаторазовим збиранням зеленої маси та швидким відростанням листя після збирання.

Так зване насіння мангольду, як і в буряка, схоже на клубочки округлої форми з виростами: це супліддя, що складається з кількох насінин. Висівають його рано навесні (березень–квітень) рядками з міжряддями 45 см на глибину 2–3 см. Якщо сходи з'явилися густо, їх можна прорідити (на 15–20 см) у вологу погоду або попередньо поливши. Вирвані рослини використовують для підсаджування в рядки із зрідженими насадженнями. Після цього їх добре поливають.

У червні рослини мають по 16–20 і навіть більше листків, їх можна використовувати в їжу, зриваючи бічні та залишаючи центральні, наймолодші листки. Через 10–12 днів листя знову наростає і його збирання продовжують аж до заморозків. Листки витримують короткочасні заморозки до -5...-7°C і тому не пошкоджуються першими осінніми приморозками. Злегка підморожені вранці листочки вдень відходять і придатні до споживання.

Мангольд (листковий буряк), сорт Зимовий

Мангольд черешковий

Крім листя, мангольд формує розгалужене кореневище, а черешковий – розрослі, широкі черешки (шириною 6–10 см), які можуть мати різноманітне забарвлення: біле, світло-зелене, червоне. Листя у черешкового мангольду також придатне для споживання у їжу, як і в листкового. У різних форм воно буває світло-салатне, зелене, темно-зелене, червонувате з пухирчастою, гладкою або гофрованою поверхнею.

Зелена маса мангольду містить близько 60 мг% аскорбінової кислоти, 6 мг% каротину та вітаміни B_1, B_2, D, PP.

З листків мангольду готують дієтичні борщі за рецептом зеленого борщу, де щавель замінюють мангольдом, щоб зменшити кислотність для людей із захворюваннями шлунково-кишкового тракту. Смачний мангольд і в запіканках. Черешки мангольду варять і перетирають на пюре, тушкують, смажать, запікають з яйцем і борошном, маринують, солять, консервують.

Ось деякі рецепти приготування страв з мангольду.

МАНГОЛЬД, ЗАПЕЧЕНИЙ З ЯЙЦЯМИ

На 500 г мангольду: третина склянки молока, 3–4 яйця, 2 столові ложки масла, сіль, зелень.

Промиті листки мангольду нарізують і проварюють у підсоленій воді.

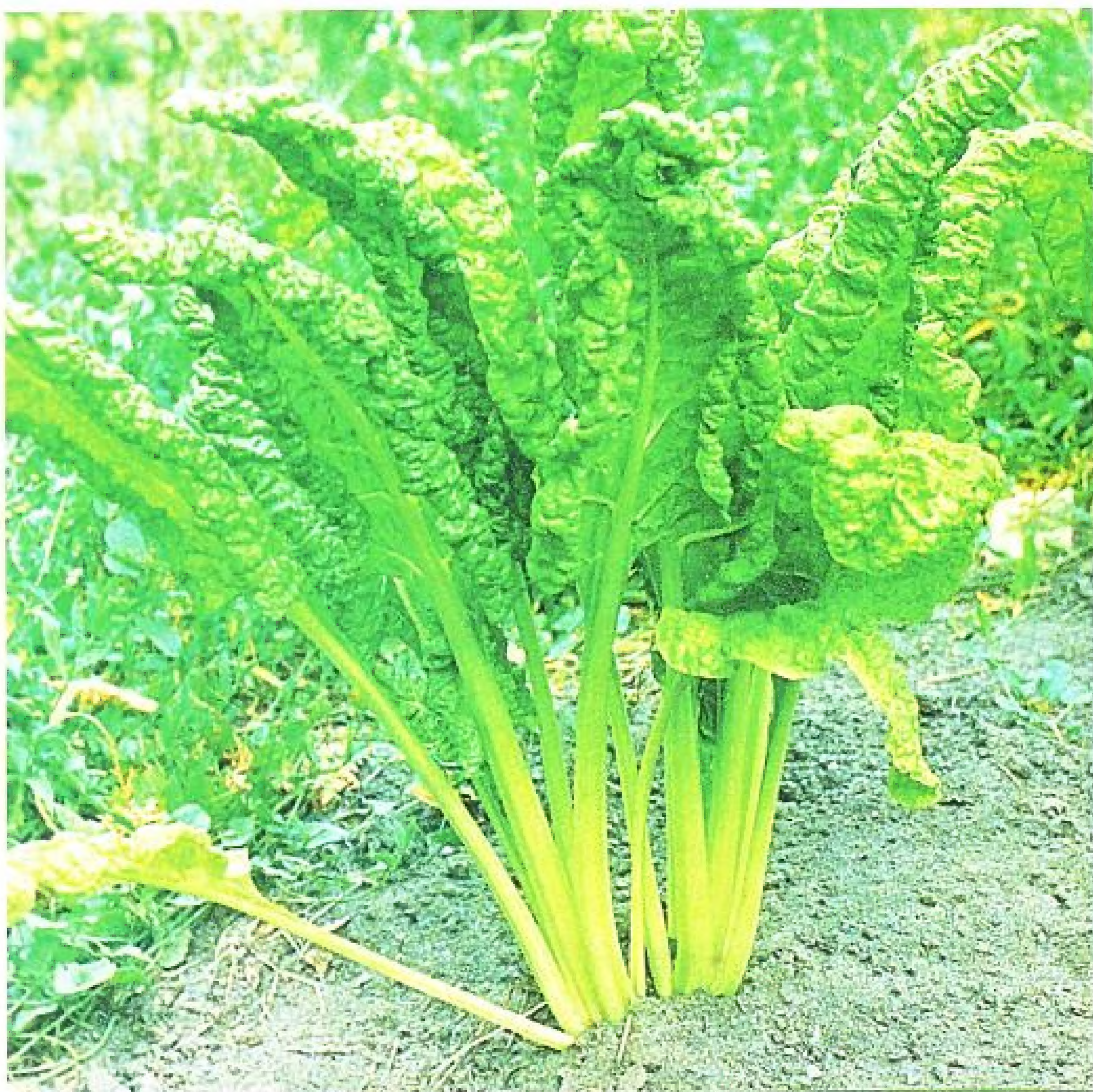
Перекладають на сито і дають стекти воді. Злегка підсмажують на маслі, заливають яйцями, збитими з молоком. Запікають. Зверху запіканку прикрашають зеленню петрушки або кропу.

БОРЩ З МАНГОЛЬДУ

На 500 г мангольду: 5–6 картоплин, по 1 цибулині та морквині, 2,5–3 л м'ясного бульйону, 2 столові ложки масла, 2 яйця, 4 столові ложки сметани, сіль, зелень.

До бульйону додають нарізану картоплю й доводять до кипіння. Заправляють підсмаженою морквою та цибулею і продовжують варити. За 10–15 хвилин до готовності додають нарізані листки мангольду, солять. Готовий борщ заправляють сметаною, яйцем, зеленню.

Насіння мангольду отримують на другий рік вегетації. У південних районах України рослини залишають у полі, у центральних – залишивши на зимівлю, їх вкривають, а в північних – викопують, обрізують гичку на висоті 1–1,5 см і зберігають у підвалі, пересипавши вологим піском. Найголовніше при укривному способі зберігання кореневищ – своєчасно розкрити посіви. Насінники мангольду частіше страждають від випрівання, ніж від морозів. Ця небезпека також може мати місце за вологої і теплої зими. Під час зберігання у підвалі необхідно підтримувати пісок у злегка вологому стані: якщо він підсохне, кореневища також підсихають, а в разі перезволоження загнивають. Кореневища можна використовувати для зимової вигонки зелені.

Мангольд, форма кучеряволиста

Після зимівлі, коли починає пригрівати сонечко, рослини швидко ростуть і через 3–4 тижні відростає листя. Його збирають до початку стрілкування і використовують у їжу.

Для отримання насіння листя не збирають, лише після того, як виросте квітконосне стебло, нижні найстаріші листки (які лежать на землі або часто бувають пожовклими чи напівсухими) обривають, що запобігає зараженню гниллями та стимулює утворення й достигання насіння.

Цвіте мангольд дрібними непоказними зеленуватими квітками, але духмяний аромат меду відчувається вже за декілька метрів від квітуючої ділянки. Мангольд – перехреснозапильна рослина, тому для отримання чистосортного насіння під час цвітіння не можна допускати сусідства інших сортів або форм.

Мангольд червоночерешковий

Високі квітконоси підв'язують. Насіння починають збирати, коли пожовтіють стебла і клубочки. Перезріле насіння осипається, тому краще на початку достигання зрізати стебла й покласти для дозарювання, підстеливши непромокаючий папір, тканину або брезент. Обмолочене підсушене насіння) зберігають у полотняних мішечках. Термін його зберігання – 3–4 роки.

Н.М. Смілянець

ЯК Я ПОЗБУЛАСЯ СЛИМАКІВ

Добрий день, шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"! Я ваша постійна читачка, тому що передплачую журнал з перших днів його виходу в світ. Дуже вдячна вам за нелегку роботу, адже журнал і справді дуже потрібний тим людям, хто має земельне господарство. А тепер хочу поділитися своїм досвідом, як позбутися слимаків у погребі.

Був час, коли я теж не мала спасу від них. У погребі вони їли все, а особливо – моркву. Тоді я взяла звичайний насос, яким кроплять картоплю від колорадських жуків, змочила стіни водою, потім сіллю "Екстра" (тому що вона дуже дрібна) посипала стіни стільки, скільки прилипло солі до мокрої стіни.

Як відомо, сіль – це єдине, чого бояться слимаки. Згодом трохи посипала підлогу. А біля вхідних дверей добре посипала, щоб не змогли перелізти по солі. Якщо, шановні читачі, зробите те, що я, вважайте, що ви на кілька років позбулися слимаків.

Якщо є щілини між камінням, тоді стіни заштукатурте, бо слимаки можуть пролазити крізь них.

Ось такий простий у мене рецепт, проте дієвий.

Буду дуже рада, якщо мій спосіб допоможе зберегти врожай наших читачів.

З повагою

Н.А. Рижук,
вул. Шевченка, 52/26,
м. Ульянівка,
Кіровоградська обл.

МОРКВА – БАГАТА НА ВІТАМІНИ

Моркву усі знають здебільшого як овочеву культуру. Проте вона є також цінною вітамінною кормовою культурою. Сорти моркви різняться кольором коренеплоду та м'якуша, його формою і розмірами, врожайністю. Вміст каротину (провітаміну А) у сортів із жовтим забарвленням коренеплоду становить 30–40 мг на 1 кг, а з червоним – 100 мг і більше. У сортів з білим коренеплодом каротину немає, а відтак і кормова цінність їх нижча. Отже, немає ніякого сенсу вирощувати саме білу моркву на корм домашнім тваринам і птиці. До того ж з 1991 р. ніхто з селекціонерів не заявляв Державній комісії України з сортовипробування сорти кормової моркви. Селекцією каротинової (червоної) моркви займаються в Інституті селекції і насінництва овочевих і баштанних культур (Харківська обл., Мерефа), а також на Сквирській дослідній станції овочівництва (Київська обл.). Морква багата також на вітаміни B_1, B_2, С, РР та Е. Вміст сухих речовин – до 14 %, у тому числі до 9 % вуглеводів, перетравного протеїну – 0,7 %, жиру – 0,2 %, фосфору – 0,4 %.

До Реєстру сортів рослин внесено понад 30 сортів моркви, у тому числі голландської, чеської, німецької, англійської, молдавської, російської, польської селекції; вітчизняної селекції – це сорти і гібриди Оленка, Чумак F_1, Дарунок F_1, Калісто F_1, Нантська харківська, Ранок F_1, Шантене сквирська, Яскрава.

Кращий попередник для моркви – озимина. Дуже важливим фактором, що лімітує врожайність, є кислотність грунту. При рН 5 спостерігається випадання рослин. На таких грунтах під попередню культуру треба вносити вапно та гній, а під моркву – фосфорні, калійні й азотні добрива. З урожаєм коренеплодів 500 ц/га з грунту виноситься 150–165 кг азоту, 60–70 кг фосфору та 150–165 кг калію, тому, щоб одержати високий урожай, рекомендується застосовувати більше калійних добрив – із розрахунку 85–90 кг діючої речовини на гектар. Якщо моркву вирощують на темно-сірих грунтах, максимальна доза мінеральних добрив під неї така: азоту – 160, фосфору – 120, калію – 190 кг/га. За більших доз погіршується якість коренеплодів: зменшується вміст сухих речовин та каротину, а під час зберігання збільшується кількість відходів за рахунок хворих коренеплодів. На менш родючих грунтах дози добрив збільшують.

На чорноземних грунтах треба більше вносити фосфорних добрив, а калійних – дещо менше. На підзолистих необхідно застосовувати вапнування, що забезпечує збільшення врожаю у півтора–два рази. На низинних торфових грунтах слід вносити мікроелемент мідь у вигляді мідного купоросу з розрахунку 25 кг/га.

Сіяти моркву треба якомога раніше, у такому разі в коренеплодах нагромаджується більше сухої речовини і вони краще зберігаються взимку, але в роки з холодною та дощовою весною ранні посіви можуть дуже забур'янюватися.

Сіють моркву з міжряддями 45 см, а ще краще – смугами 8–10 см, відстань між смугами – 45 см. Щодо норми висіву, то чим вона менша, тим краще. Найбільша середня маса коренеплоду формується за норми висіву 4 кг/га, щоб до збирання мати 800 тисяч рослин на 1 га. Глибина загортання насіння на легких грунтах 2–3 см, а на важких – 1–1,5 см.

Сходи моркви з'являються через два тижні, але за холодної погоди цей термін може значно збільшитися.

Важливим технологічним заходом є боронування посівів до появи сходів та по сходах легкими боронами, щоб не допустити утворення грунтової кірки. Ще кращі результати забезпечує ротаційна мотика. Ефективним заходом боротьби з бур'янами є боронування впоперек напрямку сівби чи по діагоналі поля до з'явлення сходів.

Для знищення бур'янів можна застосовувати гербіциди. Проти багаторічних та однорічних бур'янів ефективний препарат селект. Проти багаторічників із розрахунку 1,4–1,8 л/га, витрата робочого розчину – 200–300 л/га. Обприскують посіви цим гербіцидом тоді, коли висота бур'янів сягне 10–20 см, у будь-який період вегетації моркви, незалежно від фази її розвитку. Проти однорічних бур'янів норма внесення селекту становить 0,4–0,8 л/га у будь-який період вегетації моркви, але однорічні бур'яни повинні мати 2–6 листків. Цей гербіцид забезпечує повну загибель бур'янів протягом 5–12 днів.

Ефективним післясходовим гербіцидом на моркві є тарга-супер у дозі 1/2 л/га при витраті розчину 200–500 л/га. Застосовується у фазі другого–четвертого листка в однорічних бур'янів. Проти однорічних злакових (фаза двох–шести листків) добре діє поаст (1–3 кг/га).

Найінтенсивніше наростає маса коренеплодів у серпні–вересні, а в першій половині літа інтенсивніше росте листкова маса.

Закінчити збирання необхідно до настання морозів. Зберігають моркву в овочесховищах чи траншеях завглибшки до 70 см, пересипаючи коренеплоди шарами (3–4 см) середньовологого піску чи землею. Зверху вкривають землею та соломою. Під час зберігання температура має бути у межах 1–3°С.

В овочесховищах коренеплоди зберігають у штабелях без пересипання піском або в контейнерах за дотримання помірної вологості. При порушенні цієї вимоги вони уражуються білою і сірою гниллю. Для кращого зберігання коренеплоди обробляють перед закладанням на зберігання крейдою із розрахунку 50 кг/т. Дуже ефективним є фунгіцид сумілекс. Рекомендується обробляти коренеплоди 0,2%-ною суспензією не пізніше трьох діб після збирання. Обов'язковою умовою є просушування коренеплодів перед закладанням на зберігання. Захисний ефект цього фунгіциду триває 5 тижнів. Він малотоксичний для теплокровних.

Ф.М. Архипенко,
канд. с.-г. наук,
Інститут землеробства УААН

ВЕРМИКУЛЬТУРА У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Якість вітчизняних продуктів харчування – цю проблему, на жаль, сьогодні неможливо вирішити через відсутність достатньої кількості органічних добрив. Рік у рік з'являється дедалі більше хвороб і шкідників рослин, а відтак доводиться використовувати дорогі отрутохімікати, гербіциди для знищення бур'янів (їхнє насіння ми знову й знову вносимо на поля з новими порціями гною). При цьому знищуємо дощових черв'яків і ті корисні бактерії, які перетворюють органічну масу на гумус. Шар гумусу стає дедалі тоншим, отож, для одержання пристойного врожаю необхідно дедалі більше мінеральних добрив, гербіцидів, отрутохімікатів. Вміст нітратів у сільськогосподарській продукції підвищується. Нікого вже не дивує отруєння кавунами, ранніми овочами, консервованими продуктами. Саме життя підказує: пора переглянути пріоритети.

Зараз багато пишуть про технологію утилізації харчових і органічних відходів – одержання перегною, залучення до цих процесів дощового черв'яка. Але такі компости не можуть кардинально розв'язати проблему, до того ж у багатьох городників і садівників не вистачає терпіння і тому, аби навести в садибах порядок, вони йдуть шляхом найменшого опору – спалюють осіннє листя, солому, післяжнивні рештки, і таким чином завдають непоправної шкоди природі, порушуючи екологічну рівновагу й виснажуючи землю.

Настав час усвідомити поняття – кругообіг органіки в природі, де немає місця вогню, а саме поняття "горіння" має розглядатися як підвищення температури за рахунок життєдіяльності бактерій (усім відома тема енергозбереження завдяки використанню газу і тепла під час "горіння" гною).

У 50-ті роки минулого століття з'явився новий термін – вермикультура (утримання й розведення червоного каліфорнійського черв'яка – ЧКЧ – для переробки будь-якої органіки у біогумус).

ЧКЧ – "родич" нашому гнойовому черв'яку, проте швидкість його розмноження у кілька десятків разів більша, до того ж у нього відсутній інстинкт самозбереження, що дає змогу значно підвищити продуктивність в одержанні біогумусу (за умови ретельного догляду). ЧКЧ переробляє всю без винятку органіку за температури субстрату не нижче 12°С і регулярного поливу. Дуже доцільно розміщувати бурти з черв'яком у саду, а якщо сад молодий, то на самих буртах можна вирощувати вологолюбні овочі (кабачки, гарбузи, огірки, помідори, ранню капусту). Після збирання врожаю у буртах буде чорна земля (біогумус). Залишається тільки вибрати з нього самого черв'яка, закласти новий бурт, вкрити його на зиму метровим шаром соломи, а біогумус зберігати до весни для локального внесення.

На жаль, у ЧКЧ є шкідники – птахи й криси, які здатні повністю знищити популяцію. Якщо черв'яків багато, їх можна згодовувати молодняку птиці і поросятам, підгодовувати ним мальків у ставках.

Продукт переробки черв'яком органіки – біогумус – не містить насіння бур'янів, він є чудовим органічним добривом, значно поліпшує структуру грунту, смакові якості сільськогосподарської продукції, її лежкість і транспортабельність. Здорова й міцна рослина, вирощена на землі з внесенням біогумусу, успішно протистоїть хворобам і шкідникам без застосування отрутохімікатів, а це є поштовхом до перевороту у сільськогосподарському виробництві. Цей переворот необхідно починати в нашій свідомості вже сьогодні і почати з самого себе. Раз і назавжди заборонити собі спалювати будь-що, вивозити сміття за межі двору, ділянки. Знайти в садибі місце, куди найменше потрапляють сонячні промені, змайструвати загорожу й збирати докупи всі органічні рештки – листя, бур'яни, папір, харчові відходи. Особливі ласощі для ЧКЧ – гнила падалиця з саду. Поливати фермочку з черв'яками можна тільки водою. Вони почуватимуться комфортно, якщо площа такої фермочки становитиме хоча б 10–15 м², тоді черв'яки матимуть змогу шукати собі найбільш прийнятну для них їжу. Товщина шару органіки – не більше 15–20 см, він має бути водопроникним, в основі – земля, щоб надлишок води вільно витікав. Черв'як "працює" знизу догори, ідеальна їжа для нього – мертва органіка, в міру зволожена. На зиму вкрийте черв'яка гілочками і зверху купою листя, щоб проникало повітря, ніяких плівок і руберойдів!

Уже протягом одного сезону істотно зміниться психологічна установка кожного, хто попрацює з ЧКЧ. А наступного сезону, коли ви побачите урожай, що суттєво відрізнятиметься від минулих років, робота з черв'яком стане стилем господарювання на землі.

У кожному сільському дворі є смердюча купа гною – розсадник капустянки та іншої нечисті. Коли ж ми її кілька разів перелопатимо з місця на місце, причому обов'язково в тріскучий мороз, і через кілька років вирішимо, що маємо дорогоцінний компост, з надією внесемо під осіннє перекопування й з нетерпінням чекатимемо щедрого врожаю, ми будемо "винагороджені" врожаєм... бур'янів і шкідників, які нещадно знищують розсаду, доводять до відчаю найтерпеливіших. І тоді знову йдуть у хід отрутохімікати та гербіциди...

ЧКЧ переробляє соломистий гній, протягом доби знищує сморід, якщо його викласти в бурт завширшки близько метра, заввишки 15–20 см, довільної довжини. Рівномірно розклавши черв'яка, зволоживши субстрат, необхідно накрити його шаром сухої соломи, щоб у спеку не пересихав, і залишити на кілька тижнів. З часом, піднявши солому, побачите колонію з дорослих особин черв'яка, підлітків, мальків і коконів. Намагайтеся якомога менше турбувати їх – мальки дуже чутливі до сонячних опіків. Підгодуйте, полийте, закрийте захисним шаром соломи. Спершу, коли популяція ЧКЧ нечисленна, можете закривати старими мішками. Щоб зберегти вологу, виконуйте всі операції тільки після заходу сонця, у хмарну погоду, під дощем.

Робота на грядках з використанням біогумусу перетворюється на задоволення, але певний досвід у розведенні черв'яка й одержанні біогумусу прийде з часом. Як усяка жива істота, ЧКЧ потребує уваги й догляду, але віддача настільки велика і такий чудодійний результат, що виникає бажання сховати черв'яка на зиму, аби його робота тривала і в холодну пору року.

Взимку ми працюємо в теплих землянках, погребах, черв'яків розміщуємо в ящиках з сітчастим дном, розставляємо їх по всій поверхні земляної підлоги. Як тільки гній перетворюється на однорідну чорну землю, осідає на половину ящика, – пора досипати корм нашому трудівникові (залежно від умов, це може бути кожних 3–4 тижні). Поливаємо лише тоді, коли підсипаємо корм, бажано водою кімнатної температури.

Коли ящик наповниться біогумусом, зверху встановлюємо новий з сітчастим дном і свіжим гноєм. Таку піраміду можна будувати до весни, але, як правило, висота землянки незначна. Після установки п'ятого ящика у першому вже чистий біогумус без черв'яків. Його ми пересипаємо в мішки і зберігаємо до весняного садіння рослин.

На перших порах біогумусу мало, отож, рентабельніше розводити його у воді й поливати рослини у дощ або під час поливу; співвідношення води і біогумусу залежить від ваших можливостей.

Щоб усвідомити значимість роботи черв'яка, постарайтеся порівняти результати вирощування рослин на біогумусі і за традиційною технологією. Пам'ятайте: тільки після одержання власного очевидного результату ви зрозумієте, що червоного каліфорнійського черв'яка розводити потрібно.

Л.В. Кулаковська

ЯК І ЧИМ ЗАРАДИТИ ЗЕМЛІ

Велика то земельна ділянка чи мала або навіть просто грядка, але з кожним новим засівом культурних рослин земля виснажується. А якщо, крім цих рослин, тут проростають ще й бур'яни, то й поготів: земля виснажується так, що невдовзі і зовсім перестає родити.

Адже за вегетацію рослини вибирають з грунту стільки поживних речовин, що відновити їх лише залишками перепрілих корінців та стерні практично неможливо, якщо не внести у грунт гною, перегною, торфокомпостів чи інших добрив.

СКЛАД ГРУНТУ

Він різний: від глибоких чорноземів до вилугуваних суглинків та піщаних грунтів. І на кожній такій ділянці господар хоче мати добрий урожай польових чи городніх культур. Проте вдається те не кожному, особливо на невеликих городніх чи дачних ділянках. Бо якщо фермер ще "прихопив" кілька гектарів доброї землі, то під наділи віддали горбки і пагорбки, крутосхили і вибалки, перелоги і мочари, які віками, образно кажучи, не бачили гною чи інших добрив. Земля виснажилася настільки, що й бур'яни тут уже не росли.

Кмітливі господарі взялися за відновлення родючості грунту негайно. Почали завозити торф, лісову землю, соняшникове лушпиння, гречану полову, просянку. Дехто додавав ще трохи мінеральних добрив. Та виявилося, що цього замало. Тоді почали сіяти і приорювати чи прикопувати сидерати. Потім чергували посіви і посадки різних культур. Але все це потрібного ефекту не дало. І тільки той господар виявився, як кажуть, на рівні, котрий розумно, по-науковому підійшов до справи поліпшення родючості грунту, використавши для цього всі наявні можливості. А їх чимало.

ЯК ВПЛИВАТИ НА РОДЮЧІСТЬ?

На це питання коротко не відповіси. Адже кожна окрема ділянка має певний склад грунту, вміст гумусу, щільність, кислотність тощо. Тут, як кажуть, однією міркою не обійтися.

Отож, перед тим, як братися за відновлення родючості, треба насамперед знати, що під лопатою: глиниста земля чи чорнозем, піщаник чи мочар, а, можливо, вилугувана супіщана земля, яку, до речі, нелегко поліпшити.

Але за будь-якого складу грунту шлях до поліпшення його родючості неминуче лежить через систему удобрення та обробітку. Причому, удобрення не мінеральними, а органічними добривами, які містять у собі, крім основних елементів (азот, фосфор, калій), цілий ряд різних сполук та мікроелемнтів, потрібних для живлення культурних рослин.

Наукою доведено, що мінеральні добрива засвоюються рослинами тоді, коли ті вже активно вегетують. А на початковій фазі розвитку (це – головне) вони практично недоступні для молодих рослин. Більше того: маючи певну кислотність, мінеральні добрива пошкоджують всисні корінці рослин.

Отже, поліпшувати родючість грунту можна переважно органічними добривами, системним їх виробництвом і внесенням у грунт, причому диференційовано під певні культури. Джерелом виробництва органічних добрив, крім гною, можуть бути пожнивні рештки, якщо їх розумно використати.

Зауважу: необачно чинить той, хто згрібає і спалює пожнивні рештки й одержує з них жменю попелу. Це – краплина в морі. А якби ті рештки перегнили, користі було б набагато більше. У компості, щоправда, багато калію. Але ж там є й інші макро- і мікроелементи, корисні для живлення майбутніх культурних рослин. А щоб, так би мовити, урівноважити склад компосту, до нього слід додати трохи азотних добрив, а також суперфосфату, але не калію та кальцію.

Необхідно буде також дозувати внесення в грунт такого вже концентрованого добрива з урахуванням наявності в орному шарі азоту, фосфору та калію. Практика переконує, що "сліпе" внесення органічних добрив теж неефективне. Варто, скажімо, передати під помідори перегною-сипцю, як навіть низькорослі сорти сягнуть двометрової висоти і дадуть по 3–4 плоди на рослині за весь період вегетації.

Отже, скрізь і в усьому потрібна міра, розумний і зважений підхід, особливо, коли йдеться про підвищення родючості грунту. Поліпшувати цю родючість можна різними шляхами, а ще краще – комплексно.

Перший і головний – це угноєння землі, внесення в грунт гною, перегною, гноєкомпостів або торфокомпостів.

Другий – чергування культур у сівозміні, де перевага має бути за бобовими культурами, які нагромаджують у грунті азот за допомогою бульбочкових бактерій.

Третій – це зяблева оранка, паровий та напівпаровий обробіток грунту. А пріоритетним має бути ранній зяб та чистий пар.

Четвертий – своєчасний обробіток і дотримання чистоти посівів. Адже бур'яни відтягують на свій ріст і розвиток до 70 % наявних у грунті поживних речовин, які могли б використати культурні рослини.

П'ятий – це врахування особливостей попередників під ту чи іншу посівну культуру. Тут теж не обійтися без науково обгрунтованого підходу.

А ще ж розкислення грунту, поглиблення орного шару, безполицевий обробіток тощо. Та чи не найголовнішою є правильна сівозміна з підсіванням трав, зокрема люцерни і конюшини. Сидерати такого ефекту ніколи не дадуть, хіба що ними будуть ці ж багаторічні трави. Та й від правильного обробітку родючість землі багато в чому залежить. Це також перевірено і доведено багаторічною практикою землеробства.

Як бачимо, не все так просто, як здається на перший погляд. Потрібна чітка й цілеспрямована система поліпшення родючості землі, де б усі агрозаходи доповнювали один одного, а, головне, – були науково обгрунтованими.

Скажу дещо з баченого. Сусід по дачній ділянці під Вінницею, агроном за фахом, але вже в літах, окультурював свою земельну ділянку буквально по грядці. Розбив її на шість частин, застосував травопільну сівозміну, сіяв почергово люцерну, озимі та ярі культури, овочі. А для удобрення хоч і невеликих ділянок, крім гноєкомпосту, збирав і носив відрами коров'як з лісу та вигону, де паслася худоба. До компосту, як правило, додавав ще дефекат, щоб зменшити кислотність грунту.

Ділянка в сусіда, порівняно з іншими, це диво-поле, яке родить за будь-яких погодних умов, і досить щедро. Дехто навіть дивується, що на такій глинці – небувалий урожай. Та коли вдуматися і зважити, нічого дивного тут немає. Просто розумний і зважений підхід до справи. А земля за те віддячує сторицею.

ЗАМІСТЬ КОМЕНТАРІВ

Отже, щоб будь-яка ділянка землі добре родила, її родючість треба постійно підтримувати й поліпшувати. Робити це слід цілеспрямовано, системно і наполегливо, використовуючи всі наявні можливості. Адже земля, як кажуть у народі, сама себе годує. За вегетацію на будь-якій ділянці виростає безліч рослин, у тому числі й бур'янів. Якщо їх закомпостувати, родючість ділянки можна повернути навіть з надлишком. Тож праця і тільки праця, вдумливий і зважений підхід до справи відновлення родючості землі можуть зарадити господарю, якщо він хоче мати від землі достаток. Це, власне, доведено досвідом і практикою багатьох поколінь землеробів.

Шляхів і способів підвищення родючості землі, як бачимо, багато і кожен з них буде ефективним, якщо правильно й сповна його використати. Тоді будь-яка ділянка родитиме добре. А для цього землю треба шанувати.

Г.А.Скоряк,
м. Вінниця

КОНЮШИНА ЛУЧНА

У природі існує велика кількість дикорослих трав'янистих рослин, які можна використовувати в їжу і для лікування різних недуг. Одні з них досить поширені і багато хто з вас бачив їх на городі, в лісі, у полі, на лузі біля річки, інші – маловідомі, такі, що ви навіть не знаєте їхньої назви. Отож, враховуючи інтерес читачів до цієї теми, ми вирішили започаткувати в журналі нову рубрику під назвою "З поля, з лісу, з лугу". У ній ми розповідатимемо про поживну цінність і цілющі якості дикорослих рослин. Якщо ви впізнаєте з опису чи з фотографій рослини, які живуть поруч з нами, це допоможе вам краще пізнати багатющі дари рідної землі. Ви зможете використати їх з користю для свого здоров'я, розповісти про них дітям, онукам, друзям. Сподіваємося, що така інформація сприятиме дбайливому ставленню до зеленої скарбниці нашої держави та її примноженню, зміцненню здоров'я громадян України.

Серед багатьох видів конюшини найчастіше використовують для харчування конюшину лучну (Trifolium pratense L.), або російською мовою — "клевер луговой". Ця досить поширена, не вибаглива рослина трапляється на луках, у лісі на галявинах, по ярах. Конюшина — багаторічник з родини бобових. Славиться своїми медодайними властивостями і може забезпечити до 100 кг меду з 1 га за добу. Конюшину лучну також використовують як кормову та лікарську рослину. Раніше вона була предметом експорту у великих кількостях.

Рожева голівка конюшини — це суцвіття, яке складається з окремих квіточок. Листки у неї трійчасті, звідки й пішла латинська назва, що перекладається як трилисник. На кожному листочку — ледь помітний білий візерунок. У їжу використовують суцвіття і молоде листя.

З листків конюшини готують салати, додаючи варену картоплю, яйця, прянощі, олію. Подрібнені суцвіття додають до супів, а для зимового використання — сушать і використовують як приправу до їжі, а також готують з них чай. Для сушіння збирають суцвіття під час цвітіння (тобто рожевого кольору, а не коричневого, що відцвіло). Сушать у захищеному від прямих сонячних променів, провітрюваному місці, розкладаючи в один шар і перемішуючи. Можна досушити у напіввідкритій духовці за невисокої температури (до 50°С). Листя також придатне для сушіння, його використовують взимку як вітамінну добавку до супів.

У країнах Азії суцвіття конюшини лучної популярне в маринованому та квашеному вигляді.

Надземна маса конюшини має у своєму складі вітаміни С, B_1, B_2, Е, каротин, глікозиди, ефірні та жирні олії, органічні кислоти, і, звичайно ж, як і в інших бобових, — багато білка.

Найкращі та найдоступніші рецепти приготування страв з конюшини лучної, що відібрані зі світового досвіду, чекають вашого впровадження та оцінки.

ЧАЙ. Дві частини суцвіть конюшини та по одній частині трави звіробою й листків смородини висушують до ламкого стану в затіненому і провітрюваному місці. Використовують як звичайну заварку для заварювання чаю. Зберігають суху суміш у закритих склянках.

НАПІЙ. 200 г свіжих суцвіть конюшини, 1 л води, 50 г цукру. В киплячу воду додають суцвіття і варять 15—20 хвилин. Охолоджують протягом 2—3 годин, проціджують, додають цукор. Вживають охолодженим.

ГАРНІР ДО М'ЯСА. Свіжі листки конюшини (400 г на 4 порції) тушкують в жиру з додаванням невеликої кількості води. Потім солять, кладуть перець. Можна додати гострий соус. Подають як гарнір до свинини.

СУПОВА ЗАПРАВКА (для зимового використання). Листки конюшини висушують до ламкого стану, перетирають на порох і зберігають у закритому посуді. Взимку використовують як заправку до супу, додаючи за 5 хвилин до готовності, з розрахунку 1 столова ложка на 1 порцію. Також можна комбінувати цю заправку з іншими сухими прянощами і додавати до соусів та гарнірів.

ЗЕЛЕНИЙ БОРЩ. Для заправки супів і борщів улітку використовують свіже листя. Його нарізають і додають у зелений борщ, щоб зменшити кількість щавлю для людей, яким рекомендоване дієтичне харчування.

Маринувати і квасити треба цілі суцвіття конюшини, використовуючи ті рецепти, якими ви зазвичай користуєтесь для овочів.

Отож — експериментуйте.

Н.М. Смілянець

ПІДГОТОВКА САДУ ДО ЗИМИ

УКРИВАННЯ РОСЛИН

Насправді вкутування стовбура не захищає дерево від сильного морозу, тому за будь-якого укриття температура навколо стовбура не буде вищою, ніж температура навколишнього середовища. Однак у багатьох випадках укутування стовбура корисне, тому що захищає його від вітру, вологи і, що ще важливіше, від заледеніння. Укриття стовбура захистить дерево від зимових і ранньовесняних сонячних опіків. Бо від морозу коріння страждає набагато сильніше, ніж стовбур.

Зима найбільш небезпечна для молодих насаджень, що знаходяться у відкритому ґрунті у першу і другу зиму після садіння. До першої зими деревця ще не встигають зміцніти, а до другої дають, зазвичай, великий приріст, у таких рослин ще зовсім тонка шкірочка на пагонах, вони висушуються холодним вітром і болісно реагують на яскраві сонячні промені, одержуючи опіки. Коли ж починає відтавати земля, нагріта весняним сонцем, у дерев відновлюється сокорух. Тонким і незміцнілим пагонам буде достатньо кількох градусів нічного морозу, щоб вони загинули.

Крім традиційного ялинового гілля для обгортання стовбурів дерев можна використовувати солому, очеретяні циновки, мішковину, крафт-папір, пергамін, капрон. Тріщини, ушкодження кори слід замазати садовим варом. Якщо дерева під час сильних морозів тріскаються і ламаються у місцях відходження гілок, – це пояснюється швидше за все не поганим захистом, а неправильним формуванням крони, коли скелетні гілки відходять від стовбура під надто гострим кутом.

КОРЕНЕВА СИСТЕМА ТАКОЖ ПОТРЕБУЄ ЗАХИСТУ

Позаяк за сильних морозів набагато більше страждають корені, ніж стовбури, зверніть увагу на правильну підготовку і захист ґрунту навколо дерев. Пристовбурні круги перекопують і мульчують добре перепрілим гноєм шаром 8–10 см, на 10–15 см відступивши від стовбура. Така підготовка не тільки утеплить корені, але і забезпечить у подальшому добре живлення дерева, адже поживні речовини проникатимуть до коренів під дією снігових і талих вод. Крім того, навесні цей шар буде затримувати вологу, зменшуючи випаровування. Корені ніжних, теплолюбних рослин можна замульчувати шаром торфу, тирси, подрібненої кори. Таке укриття повітро- і водопроникне, захищає ґрунт від утворення кірки.

Ще один, але, мабуть, найважливіший природний матеріал, здатний щонайкраще захистити і зберегти ваші насадження – сніг. Як би ви не намагалися прикрити рослини, які б будиночки і навіси не вибудовували над ними, без достатнього шару снігу вони найімовірніше загинуть. Стежте, щоб пристовбурні круги були укриті взимку снігом. Особливо це важливо для рослин, батьківщина яких більш південні райони. Рослини середньої смуги пристосовані до досить широкого спектра коливань погодних умов, а от мешканцям півдня наш клімат підносить багато неприємних сюрпризів. Небезпечніший навіть не мороз, а часті зміни відлиг і заморозків. Упродовж зими необхідно ретельно стежити, щоб корені таких рослин не оголювалися, проводити снігозатримання, а ближче до весни не тільки засипати їх якнайвище снігом, але й утоптати, утрамбувати його, щоб він повільніше танув. Тоді дерева або кущі не рушать передчасно у ріст і благополучно витримають ранньовесняні морози. Але навіть за найретельнішого зимового догляду мигдаль, сакура, магнолія, софора й інші представники субтропічної флори часто не можуть пережити сюрпризів нашої зими.

Ялинове гілля на пристовбурному крузі захищає кореневу систему від морозів.

ЗАХИСТ ДЕКОРАТИВНИХ РОСЛИН

Троянди, клематиси, рододендрони, деякі хризантеми і багато інших декоративних рослин без укриття на зиму вимерзають. Найбільше від морозів страждають корені. Тому ґрунт обов'язково розпушують і мульчують торфом, тирсою або сухою, легкою земляною сумішшю. Мульчувати опалим листям не потрібно. По-перше, листя швидко гниє, виділяючи тепло, і під шаром листя укрита рослина буде підпрівати. По-друге, в опалому листі можуть виявитися личинки комах-шкідників, що виведуться по весні і виявляться в безпосередній близькості з культурною рослиною. Повністю укривати рослину слід тільки тоді, коли

Підготовка укриття для рододендрона.

Рододендрони у сніговій шубі.

земля починає промерзати, інакше, прикриті по вологій, але ще теплій землі і талій воді, рослини також почнуть підпрівати. Кращий спосіб захисту – прикриття гумусом, зверху над ним можна покласти ялинове гілля або шар укривного матеріалу. Ніколи не вкривайте рослини плівкою, руберойдом або іншим матеріалом, що перекриває доступ повітря. У троянд з осені обрізують пагони на рівні п'ятої–шостої бруньки від поверхні землі, підгортають на 15–20 см торфом, сухим ґрунтом, а потім укривають, як було сказано вище. Виткі троянди знімають з опори, пригинають до землі і вкривають. Пружні пагони легше утримати біля поверхні землі, закріпивши їх дужками або мотузками, натягнутими між вбитими у землю кілочками. Штамбові форми троянд, що з'явилися в останній час (трояндадеревце) пригнути до землі неможливо. Тому їх дуже акуратно підкопують з одного боку на такій відстані від стовбура, щоб не оголилися корені і разом із земляною грудкою нахиляють до землі. У такому положенні їх і вкривають. Місце, де ростуть клематиси, засипають землею або торфом. Батоги, зняті з опор, можна не вкривати або поставити над опущеними пагонами ящик.

У рододендронів, самшиту, тису прикрийте пристовбурні круги шаром тирси, торфу. Якщо ці екзотичні рослини були висаджені в поточному році, їх необхідно вкрити повністю. Всю зиму потрібно стежити, щоб вони знаходилися під шаром снігу, тому що без укриття їхні пагони вимерзають.

ПІДГОТОВКА ЯГІДНИКА ДО ЗИМИ

У ягідних кущів восени вирізують усі поламані, пошкоджені і частину старих гілок. Землю під кущами розпушують, по можливості присипають попелом. Попіл не тільки збагачує ґрунт, а й перешкоджає розмноженню комах-шкідників і грибних спор. У малини вирізують усі дворічні пагони, що відплодоносили, а в молодих пагонів вкорочують верхівки для того, щоб нижні бруньки одержали більше поживних речовин. Пагони нахиляють до землі і закріплюють у такому положенні. Пригинають до землі і пагони ожини.

ІНШІ ПЕРЕДЗИМОВІ РОБОТИ

ЗБИРАННЯ ЛИСТЯ. Для ділянки з плодовими деревами збирання листя обов'язкове як профілактичний захід боротьби з комахами-шкідниками. На парковій ділянці зібране з газону листя можна залишити в пристовбурних кругах. Декоративнолистяні рослини менш уразливі для шкідників, що зимують в опалому листі. Перепріле за зиму листя є природним добривом, і навесні його заготовляють у пристовбурних кругах методом перекопування. Однак, якщо під час літнього сезону були помічені явні атаки комах-шкідників, усе листя спалюють, оскільки в ньому напевно багато їхніх яєць і личинок.

ЗБИРАННЯ ГІЛОК. Обламані або зрізані під час осіннього обрізування гілки бажано спалити або використати для облаштування теплих грядок, закопуючи їх на глибину не менше 40 см. Обов'язково спалюють уражені хворобою гілки.

ПРИКОП. Якщо ви з якихось причин не встигли до настання морозних днів висадити привезені саджанці або не підготовлені посадкові ями, не кваптеся з садінням. У рослин буде набагато більше шансів вижити, якщо зиму вони проведуть у прикопі. Для цього риють неглибоку траншею й укладають у неї саджанці похило до поверхні землі, засипаючи їх наполовину. У такому стані їх залишають до весни.

САДІННЯ ХВОЙНИХ. Посадивши восени різні хвойні рослини, обгорніть їх укривним матеріалом, що допоможе їм пережити зиму. Спанбонд гарний, але не для зими. Для зимового укриття дерев і кущів небажано використовувати спанбонд (або лутрасил). Цей матеріал застосовують для захисту рослин від короткочасних весняних заморозків. Під ним рослини, особливо вічнозелені, узимку страждають від .... жари! Цей матеріал пропускає тепло усередину, але не випускає назовні.

ЗАХИСТ ВІД ГРИЗУНІВ

Узимку в мишей голодна пора, тому в пошуках їжі вони не гребують їсти кору дерев. Особливо їм до смаку плодові культури. Це може призвести навіть до загибелі рослини, оскільки при ушкодженні кори "на кільце" порушується зв'язок між кореневою системою і надземною частиною. Щоб мишки не почували себе господарями у вашому саду, розкидайте біля дерев спеціальний препарат від гризунів.

Світлана Чижова

МАТОЧНО-СОРТОВІ САДИ – НАДІЙНА БАЗА ДЛЯ ЗАГОТІВЛІ ЖИВЦІВ

Для заготівлі живців раніше закладали спеціальні маточно-сортові сади, які практично не відрізнялись від звичайних промислових насаджень із схемами садіння 8 х 8 чи 8 х 4 м. Живці з молодих неплодоносних дерев вважалися біологічно неповноцінними, тому заготовляти їх починали після вступу дерев у плодоношення – на 8–10-й рік після садіння. Через великі розміри дерев і малу живцевіддачу заготівля живців у цих садах вимагає великих затрат праці, а поновлення сортименту – тривалого часу, що не сумісне з інтенсифікацією садівництва.

Дослідження, проведені в різних країнах, показали, що для розмноження можна використовувати живці з неплодоносних дерев, аби лише вони були вирощені з найпродуктивніших апробованих дерев. У дослідах М.П. Тарасенка (Інститут садівництва) упродовж шести поколінь розмножували яблуню вічками з однорічних саджанців і ніяких відхилень у саду в таких дерев не виявлено. Не мають істотної різниці і дерева, вирощені з вічок різних ярусів крони і частин живця. Важливо, щоб пагони і бруньки були добре розвинуті, бо ті, що на коротких пагонах і вовчках, – слабші і гірше приживлюються.

Із закладанням інтенсивних садів потреба садивного матеріалу на одиницю площі набагато збільшується. Крім того, останнім часом намагаються закладати суперінтенсивні сади безвірусним садивним матеріалом. Адже з'ясовано, що вірусні хвороби істотно знижують кількість і якість урожаю. Єдиним радикальним способом боротьби з вірусними хворобами є виробництво здорового садивного матеріалу, створення елітних маточних насаджень на безвірусній основі. Це вимагає зовсім іншого підходу при вирощуванні підщепного матеріалу. Постала необхідність швидкого розмноження невеликої кількості оздоровленого садивного матеріалу, який випускають науково-дослідні установи.

В Україні, як і за кордоном, є досвід швидкого розмноження дефіцитних сортів, заснований на використанні живців неплодоносних дерев. Такі маточно-сортові сади інтенсивного типу закладають за схемою садіння 3–4 х 1–2 м (1250–3300 рослин на 1 га), залежно від грунтово-кліматичних умов, породи та сили росту сортів. Ширина міжрядь і відстань між саджанцями в ряду мають також відповідати машинам і знаряддям, які використовуються для обробітку ґрунту в конкретному господарстві. Такі сортові сади закладають саджанцями на районованих у конкретній зоні сіянцевих підщепах, які забезпечують добрий приріст пагонів. Для яблуні це сіянці Антонівки звичайної та інших витривалих сортів, для груші – груші лісової, а також Олександрівки та Лимонки; для сливи – сіянці аличі, черешні – дикої черешні, Дрогани жовтої, вишні – сіянці місцевих сортів вишні і дикої черешні, для абрикоси – місцеві стійкі форми абрикоси (жерделі). Можна закладати такі маточники і зимовими щепленнями, з яких при якісному садінні добре розвинутих щеплених компонентів і ретельному догляді до осені виростуть гарні однорічки.

На Подільській дослідній станції садівництва маточно-сортові сади інтенсивного типу закладали за схемою 3х1 м (3300 дерев на 1 га). Висаджували однорічки яблуні, груші, сливи, вишні, черешні і абрикоси навесні. Відразу ж після садіння їх обрізували для формування крони на висоті 40–50 см (вище обрізували сильноросліші сорти). У зоні штамбика (20–30 см від землі) обмморгували бруньки відразу після їх розпукування, щоб забезпечити кращий ріст розташованих вище пагонів. До кінця липня – початку серпня у рік садіння на кожному деревці було від 1 до 3 добре розвинутих пагонів з 5–8 придатними для окулірування вічками. Зрізуючи їх, залишали пеньочки з 4–6 вічками. Надалі помітили, що верхні 2–3 вічка на залишених пеньочках до осені проростали, а взимку утворені з них розетки підмерзали. Тому в наступні роки під час заготівлі живців пагони зрізували приблизно на 20 см від їх основи. Зрізували всі придатні для окулірування пагони, але дбали і про залишення достатньої кількості листя для фотосинтезу і належної підготовки до перезимівлі дерев. Вже при весняному (коригуючому) обрізуванні частину пагона з пророслими восени вічками видаляли. Вирізували на кільце чи дуже вкорочували слабкі пагони, що були непридатні для окулірування в минулому році. Вирізувати потрібно і цілі слабкі відгалуження в місцях загущення. Необхідно нормувати навантаження живцями кожного дерева залежно від його сили росту і загального стану. Для зручності зрізування живців із землі висоту дерев підтримували у межах 1,8–2 м.

Оскільки маточно-сортовий сад закладено в одному масиві із розсадницькою сівозміною, то живці заготовляли напередодні і в день окулірування, враховуючи те, що найбільші затрати часу припадають на видалення листків. Для зимових щеплень живці заготовляли за тиждень до їх використання, щоб вони встигли добре прогрітися.

Якщо в звичайних садах зрізують пагони завдовжки 30–40 см і з кожного живця отримують 5–7 ділових вічок, то в такому живцевому маточнику довжина пагонів, що використовуються для окулірування, сягає 50–70 см і на кожному з них по 10–15 добре розвинутих живців, а при досягненні деревами оптимальної висоти – по 100 і більше живців відмінної якості.

Строк експлуатації таких маточно-сортових садів: яблуневих 8–10 років, грушевих – 7–8, вишневих, сливових, черешневих – 6–7, абрикосових і персикових – 5–6.

Проте і такі сади не повною мірою задовольняють зростаючі вимоги інтенсивного садівництва.

Доволі високу продуктивність має маточник "лучного типу", який вступає в експлуатацію наступного року після окулірування. Закладають його за схемою 90х25–30 см, що дає змогу використовувати той же комплекс механізмів, що у розсаднику. Маточники такого типу найдоцільніше використовувати для вирощування безвірусного живцевого матеріалу. Тому висаджують першосортні сіянці районованих підщеп відповідних порід з наступним окулірування їх вільними від вірусних захворювань вічками. Короткий строк експлуатації (до 7 років) прискорює процес поновлення сортименту, зменшує небезпеку повторного зараження рослин вірусними хворобами.

Заготовляючи живці наступного після окулірування року, однорічки обрізують залежно від сили росту (сильнорослі сорти не більше ніж на 1/4 довжини). У сортів, однорічки яких галузяться, придатні для окулірування бічні пагони в зоні штамба вирізують на кільце, у кроні – із залишенням пеньочка. У наступні роки щорічне обрізування полягає у вирізуванні пагонів, придатних для окулірування, і весняному обрізуванні "на пеньок" пагонів, що залишилися в кроні.

У перший рік заготівлі живців (на другий рік після окулірування) з однієї сотки можна одержати до 300–700 шт. 5–6-вічкових живців, на другий рік – 1000–1200. У подальшому 1 сотка може дати до 5 тис.і більше живців.

Керуючись викладеним у цій статті, кожний господар – чи то фермер, чи приватний підприємець з більшим або меншим обсягом вирощуваних саджанців може вибрати собі найбільш підходящий варіант забезпечення необхідними живцями.Тепер дуже багато людей вирощують саджанці для продажу бодай у невеликій кількості. Дехто може задовольнитись і своїми живцями чи заготовленими у сусідів. Тим, хто вирощує багато саджанців, слід подбати про надійну базу для заготівлі живців.

А.М. Білик,
кандидат сільськогосподарських наук

ІНЖИР У МЕНЕ НА ПОЧЕСНОМУ МІСЦІ

Моє знайомство з інжиром відбулося в 70-ті роки в Криму та на Кавказі. Ще тоді мене приємно вразила ця рослина розмаїттям сортів, форм і забарвлень плодів, а головне – пречудовим смаком. Пізніше, коли я став займатися вирощуванням різних екзотичних культур (цитрусових, унабі, ананасів тощо), інжир зайняв на моїй дачній ділянці почесне місце. З 1989 р. я зібрав колекцію з 10 сортів інжиру і відбирав кращі для успішного культивування їх на Львівщині.

Позаяк клімат у нас не зовсім сприятливий (часто буває холодне літо), то довелося відмовитися від сортів з Грузії, Вірменії та Узбекистану. Один сорт, який мені привезли з Ефіопії, взагалі був "цвітушним", несамоплідним, а для його запилення була потрібна інжирна оса (бластофага). Тож залишив у себе три сорти, котрі на мій погляд найпридатніші для Західної України. Вони самоплідні, холодостійкі, врожайні, їхні плоди смачні і придатні для різних видів переробки. Пропоную увазі читачів їхню характеристику.

КРИМСЬКИЙ МУАСОН. Сорт невибагливий, врожайний, плоди зелено-жовті, масою до 60 г. Деревце можна формувати в кущовій формі. Перший урожай збираю до серпня. Прекрасно почувається у кімнатних умовах і починає плодоносити на 2-й рік, коли рослина досягне висоти всього 50–70 см. Плоди цього сорту придатні для споживання свіжими, консервування, засушування (сухофруктовий сорт).

ФІОЛЕТОВИЙ. Також сорт із Криму. Сильнорослий, рослини могутні, квітки фіолетово-сині. Плоди масою до 80 г, придатні для споживання свіжими, приготування варення і джему.

СОРТ ІЗ ФРАНЦІЇ (назва мені невідома). Менш урожайний, ніж Муасон, але плоди масою до 80 г і ароматніші. Теплолюбний. У Франції без укривання на зиму інколи підмерзає. Дерева висотою до 6–7 м. Могутнє дерево і в мене. Лише за 3 роки воно виросло заввишки до 3 м і має діаметр стовбура при основі 15 см. Перший урожай зібрав на 4-й рік. Плоди зелено-жовті, почергово достигають до середини серпня. Форма плоду більш грушоподібна, ніж у сорту Муасон. Плоди також придатні для засушування.

Крім вище вказаних мав справу ще з такими сортами: 1 – самоплідні (партенокарпіки) – Кадота, Далматський, Сари-інжир, Чапла; 2 – сорти проміжного типу, тобто такі, що дають перший врожай без запилення, а для зав'язування другого врожаю потребують обов'язкового запліднення (бластофага). Це – Сан-Педро, Бланнет. Усі ці сорти довелося вибракувати.

Плоди інжиру всіх тих сортів, що культивую, достигають поступово. Врожай слід збирати через кожних 3–4 дні, інакше їх будуть знищувати оси і птахи. В умовах Львова насіння у плодах немає, а смак пречудовий і, як на мене, то не поступається південним.

На третій рік я зібрав лише з десяток плодів, а в наступний – по піввідра з кожного дерева. Другий урожай у мене не достигає, хоча він був би щедрішим. У південних і східних областях України, я впевнений, другий урожай буде. Усі мої сорти витримують без укриття взимку до мінус 15°С. За температури мінус 18–20°С уся надземна частина дерева вимерзає, але навесні з кореня відростає не менше 15–20 пагонів.

Догляд за рослинами інжиру дуже простий. Інжир не потребує обрізування та спеціального догляду, крім виполювання бур'янів, видалення порослі і поливу у спекотне літо. До ґрунтів також ця культура невибаглива. Головна задача – як захистити інжир узимку? Після ознайомлення з досвідом окремих садівників мені, гадаю, вдалося знайти оптимальне рішення.

Одні садівники радять щоосені викопувати інжир з корінням, пересаджувати в ємкості і ставити до підвалу. На мій погляд, цей спосіб має два недоліки. Перший – знижується урожайність, до того ж дуже суттєво. Другий – фізично важко пересадити 3-метрове дерево і занести його до підвалу.

Тож висновок однозначний: – укривання інжиру на зиму слід виконувати на місці його культивування. Хоча добре вкрити 3–4-метрове дерево незручно й складно. Для цього потрібний великий каркас з дроту. Так радять багато садівників.

Я ж пропоную найпридатніший спосіб для будь-якого клімату, навіть з морозами до мінус 30°С. На своїй ділянці я вибрав найбільш сонячне місце і обсадив його кущами чорної смородини. Висаджую рослини інжиру по два сорти з нахилом під кутом 45° верхівками назустріч одне одному. Між деревами відстань 3–3,5 м. Посередині кладу важкий камінь, до якого згодом м'яким дротом товщиною 2,5–3 мм притягую верхівки інжирів.

Коли рослини скинуть листя (друга половина жовтня), тонким дротом зв'язую усі гілки в пучок у напрямку до верхівки. Деякі однорічні гілки, які заважають, можна видалити. Після цього притягую верхівки до каменя і встановлюю два щити (з одного й з другого боку) довжиною 3,5 м із збитих дощок. Висота щитів близько 1 м. З торців також закриваю дерев'яними щитами або старими металевими листами, а можна затулити просто ганчірками. Всередині цього короба з притягнутими до землі інжирами весь простір заповнюю опалим листям з лісу, а зверху короб прикриваю бадиллям кукурудзи. Затим накидаю ганчір'я і вкриваю поліетиленовою плівкою. Вся ця робота відбирає 1–1,5 години.

Нагадую, що мишам сподобалася кора деяких сортів інжиру. Тому перед укриванням раджу обмотувати стовбури дерев при землі будь-яким неїстівним для них матеріалом.

З весняним потеплінням (у квітні) рослини розкриваю. Листків ще немає, а маленькі плодики вже зав'язалися майже в кожній пазусі майбутніх листків. Наприкінці травня бувають заморозки до мінус 6°С і листки можуть пошкодитися низькою температурою, а маленьким плодам байдуже. Незабаром на деревах розпуститься нове листя і вегетація продовжиться.

В.В. Сєднєв,
м. Львів

КУБИНСЬКА ВИШНЯ КРАСИВА БУДЬ-ЯКОЇ ПОРИ РОКУ

Хочу розповісти про чудову рослину, яку я вирощую вже кілька років. Ця рослина і декоративна, і лікувальна. Можливо, дехто з читачів відгукнеться, хто вирощує цю рослину, тому що в друкованих виданнях я майже ніде не зустрічала розповідей про неї.

Це невелике деревце або низькорослий вічнозелений кущ, що має назву кубинська вишня. У висоту росте до 1 м. Крона кучерява, сіроповстисті пагони густо обліплені видовженими, еліпсоподібними темно-зеленими листками, які ззовні нагадують вишню. Квітки п'ятипелюсткові, білі, самозапильні. Плід – кругла яскраво-червона ягода діаметром до 1 см з специфічним смаком, дещо відмінним від садової вишні. Не слід плутати цю рослину з родини пасльонових із звичайною вишнею, їхріднить тільки подібність плодів та листків. Справжня її назва – паслін перцевий. Вона родич картоплі, має дрібне насіння, подібне до помідорного.

Вишенька невибаглива, щедро плодоносить. Добре розмножується насінням, зберігаючи усі спадкові ознаки. У зволоженому ґрунті в горщику насіння сходить протягом 2 тижнів. А починає плодоносити вже на 5–7-й місяць після появи сходів. Правда, перша зав'язь нечисленна, зате наступні хвилі плодоношення вже урожайніші. Будь-якої пори року на деревці поруч з цвітом висять яскраво-червоні плоди. Щоб одержати більші плоди, зайвий цвіт варто обривати.

Рослина красива будь-якої пори року, а особливо взимку, коли надворі сніг, а на її гілочках водночас є і стиглі плоди, і зав'язь, і білий цвіт.

Кубинську вишеньку можна розмножувати і зеленими живцями. Найкраще це робити навесні, коли розпочинається інтенсивний розвиток. А роблю я це так. Нарізую зелені напівдозрілі живці з 4–5 листочками, 2–3 нижніх зрізую, а ті, що залишилися, вкорочую на третину. Живці висаджую у горщики для квітів, які наповнюю промитим річковим піском, накриваю зверху скляною банкою і ставлю на освітлену частину вікна, але так, щоб пряме сонячне проміння не потрапляло на молоду рослину. Пісок постійно зволожую, а живці раз на день обприскую теплою водою. Через 1–2 місяці починається нормальний ріст і саджанці треба пересадити у більші горщики із сумішшю піску, перегною та землі (1:1:3). На дно горщика кладу гальку, гравій, биту цеглу, скло, шматочки деревного вугілля і великозернистий пісок. У дні роблю декілька отворів, аби не застоювалася вода і не згнивав корінь.

Вишню кубинську потрібно регулярно пересаджувати у більшу посудину. Це бажано робити у квітні–травні. Якщо рослині 2 роки, їй потрібен дволітровий горщик, трирічній – трилітровий, до 5 років – чотири- чи п'ятилітровий, 7-річний кущ потребує – чи 8-літрового. Молоді рослини потрібно пересаджувати щороку, після 5 років – раз на 2–3 роки з частковою заміною ґрунту. Рослина може рости деревцем, але краще формувати у вигляді куща. Для цього треба вкоротити кінці пагонів на 1/4 частину.

Кубинська вишня – теплолюбна рослина. Батьківщина її – вологі тропіки Південної Америки, тому за наших умов її вирощують у приміщенні. Влітку деревце можна винести в сад або виставити на балкон чи лоджію.

Рослина вологолюбна. Взимку її слід поливати раз на добу, влітку за жаркої погоди – двічі–тричі. Підживлюю настоєм курячого посліду (1:14) і мікродобривами для кімнатних рослин (доза вказується на упаковці). Ще додаю 1 ложку деревного вугілля на 1 л води. Взимку підживлюю раз на місяць, влітку раз на 10 днів, чергуючи органічні добрива з мінеральними.

Інколи деревце заселяє попелиця. Для боротьби з цим шкідником використовую настій тютюнового пороху, часнику або попелу: 10 г тютюнового пороху заливаю 200 г води, настоюю три доби і цим розчином обробляю рослину; або ж 2–3 розтовчені зубки часнику розмішую у склянці води і відразу ж обробляю рослину; або 300 г деревного попелу заливаю літром води і настоюю 2 доби, потім обприскую рослину. Для кращого прилипання перед обприскуванням до розчину додаю трохи господарського мила. Під час обприскування рослин ґрунт у горщику накриваю поліетиленовою плівкою або папером.

Використовують плоди вишеньки з лікувальною метою. По-народному вишеньку називають ангінником. Лікує вишенька ангіну, горло, пародонтоз, зміцнює імунну систему організму. Для цього вживають по 1–2 ягідці щодня. Можна пити і ароматний чай. Для цього кілька вишеньок залити кип'яченою водою і дати настоятися.

Кого зацікавила ця рослина, можу поділитися насінням, а навесні та влітку – саджанцями. Для цього попрошу вислати пакетик для насіння і конверт із зворотною адресою.

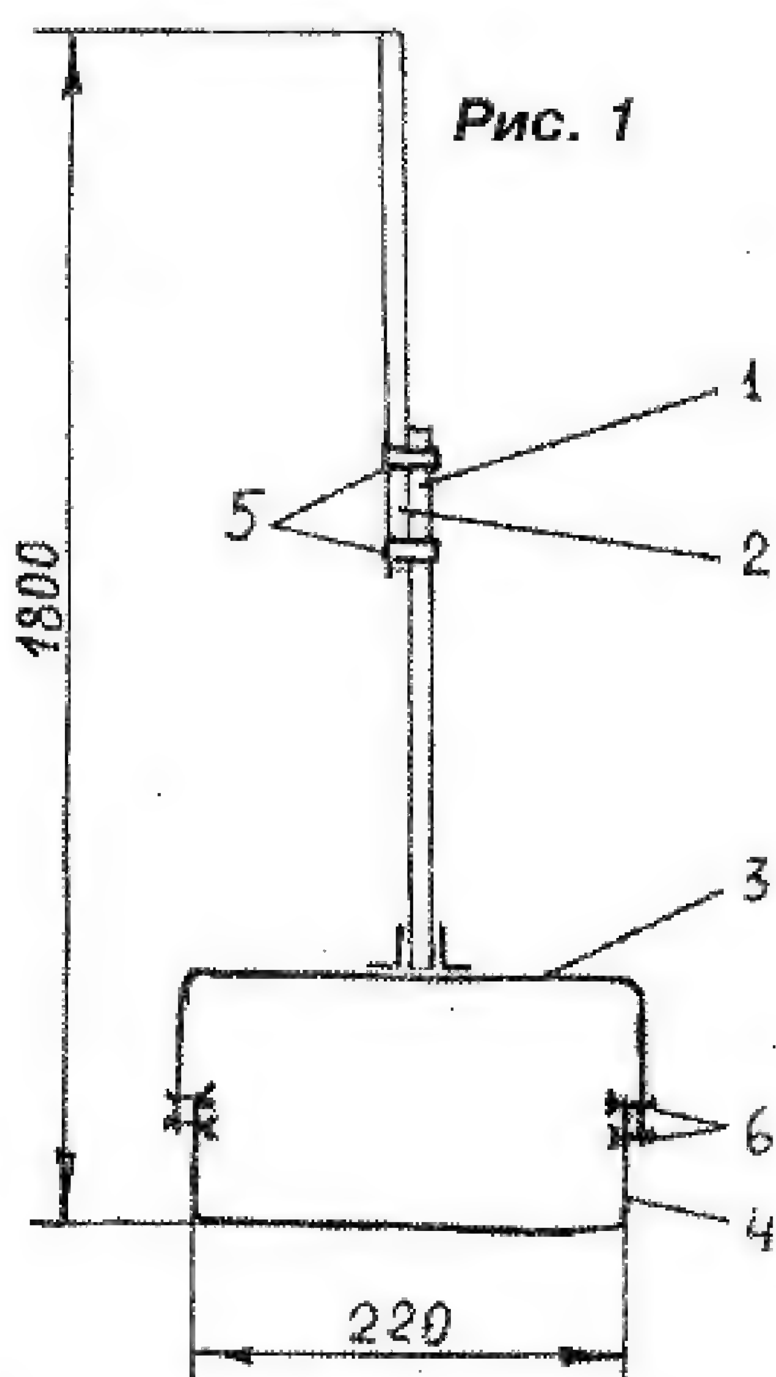
Дуже хочу обміняти насіння вишеньки на різноманітні рідкісні городні культури.

Л.В. Морозюк,
вул. Сагайдачного, 12,
м. Броди, Львівська обл.,
80600

САПА-БРИТВА ЧЕРНЯТИНСЬКА

Значно полегшить боротьбу з бур'янами на присадибній ділянці і не тільки дачнику.

Виготовивши нескладне пристосування, сапання стане для вас, якщо не приємною роботою, то принаймні не такою виснажливою.

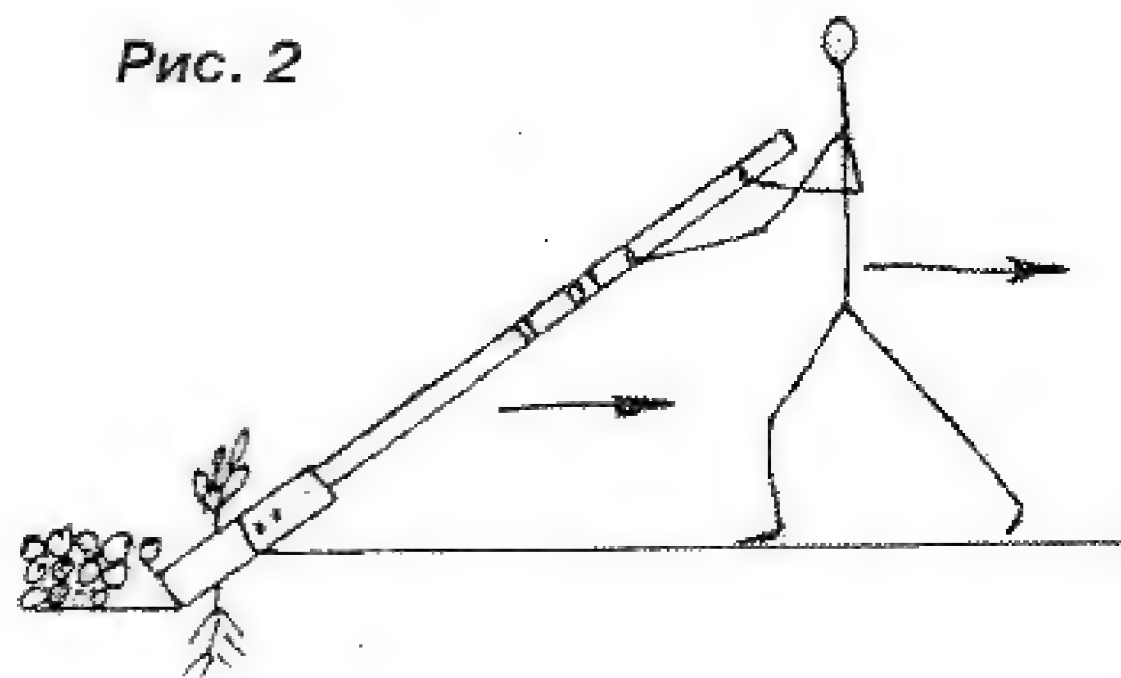
Студенти Чернятинського аграрного технікуму Андрій Морозовський, Тарас Колесник, Віктор Пісковий, Сергій Сторожук випробувавши лапу-бритву із просапного культиватора, зрозуміли, що можна сконструювати принципово нову сапу, яка суттєво полегшить процес сапання. Під час випробування нової сапи побачили, що результат перевершив усі сподівання.

Сапа-бритва чернятинська (рис. 1) складається із нерухомої ручки *1*, рухомої ручки *2*, рамки *3* і леза *4*. Завдяки тому, що ручка складається з двох частин *1* і *2*, її довжину можна легко змінювати, залежно від росту сапальника, переміщуючи рухому частину ручки *2* уздовж нерухомої частини *1* і скріпивши за допомогою гвинтових хомутів *5*.

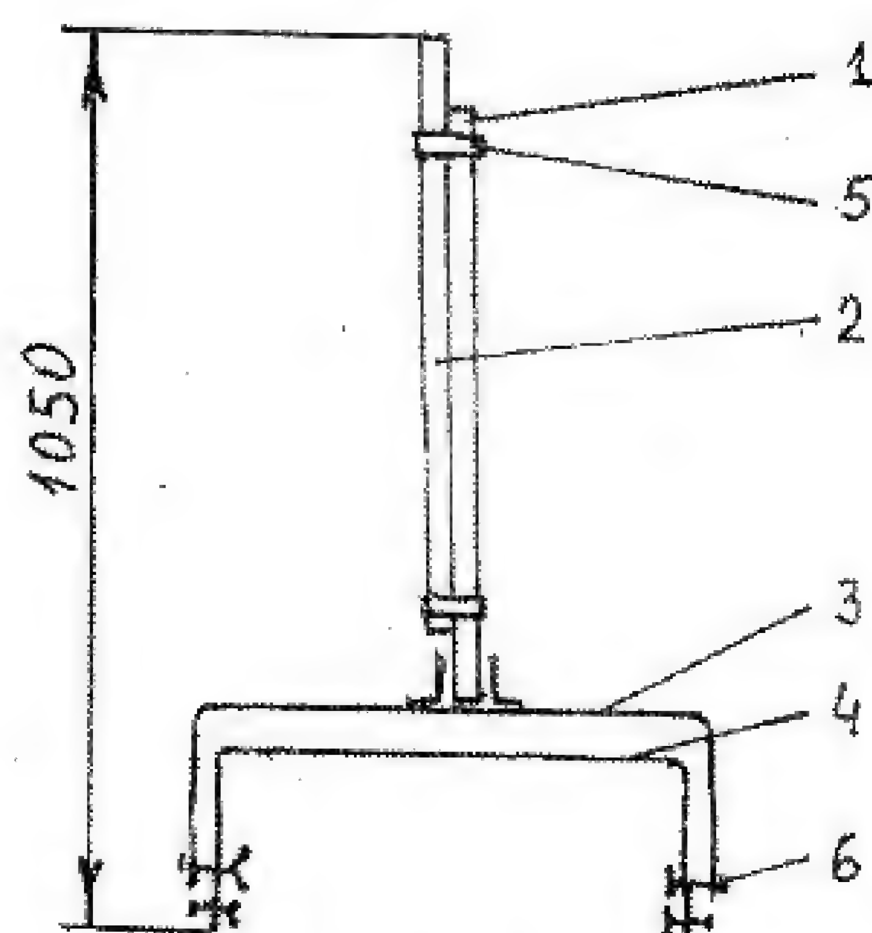
Переріз ручок *1* і *2* не круглий, а прямокутний з округленими ребрами. Практика показала, що сапу з ручками такого перерізу у руках тримати значно зручніше, ніж з ручками круглого перерізу.

Рамку *3* виготовлено із звичайного сталевого полозка. Лезо *4* можна виготовити з полотна пилки чи сошника сівалки, заточивши його з двох боків. Коли затупиться одна кромка леза, повертаємо лезо на 180° для роботи другою кромкою. Аби можна було швидко виконати цю операцію, лезо *4* до рамки *3* кріпимо болтами і гайками-баранцями *6*.

Робота сапи-бритви чернятинської відрізняється від традиційної сапи тим, що нею не потрібно постійно "махати", а тільки тягнути (рис. 2). При цьому зрізується бур'ян і розпушується грунт. Підрізані бур'яни не потрібно визбирувати, вони швидко засохнуть на сонці. Крім того, ви з сапою ідете так, що не затоптуєте просапане, спина пряма, а не зігнута буквою "Г".

При транспортуванні сапи ручки *1* і *2* та лезо *4* і рамка *3* складаються (рис. 3). Сапа-бритва чернятинська в транспортному положенні займає значно менше місця, лезо сховане в рамці, що є безпечним під час транспортування.

Для виготовлення сапи-бритви скористайтесь нашими порадами.

Для леза сапи з полотна пилки чи сошника сівалки електрорізаком з вулканітовими кругами виріжте штабу (смугу) завширшки 30–40 мм. Просвердліть 4 отвори під болти М-8 для кріплення леза до рамки. Щоб просвердлити отвори, використайте свердла з пластинами твердого сплаву. Відстань між сусідніми отворами має бути не менше 35 мм, щоб можна було вільно закрутити гайки-баранці.

Різані кромки леза заточуйте на наждачному станку. Згинайте лезо під прямим кутом, нагрівши лінію згину газовим зварюванням.

Випробування сапи-бритви чернятинської

Виготовляючи рамку, обов'язково врахуйте розміри леза, так щоб воно вільно проверталось відносно болтів *6* під час переведення його в транспортне положення (рис. 3).

Гвинтові хомути *5* (рис. 1), які використовуються для кріплення ручок *1* і *2* приплюскуйте, щоб вони мали форму, яка відповідає поперечному перерізу ручок.

Довжина леза може бути різною. Для орієнтиру подаємо розміри сапи, яку ми випробували.

Виготовили сапу-бритву чернятинську Андрій Морозовський, Тарас Колесник, Віктор Пісковий, Сергій Сторожук.

Керівник ***Богдан Ярославович Шоп'як***
Чернятинський аграрний технікум
Вінницького ДАУ

ВЕНТИЛЯЦІЯ ПІДВАЛЬНИХ ПРИМІЩЕНЬ

Багатьох читачів журналу "Дім, сад, город" цікавить питання: як позбутися неприємних запахів та плісняви у підвальних приміщеннях будинків. Внаслідок високої вологості іржавіють кришки на банках з консервацією, погано зберігаються фрукти та овочі, багато з них гниє, дерев'яні відсіки трухнуть і гниють. Нерідко на стінах та на дерев'яних відсіках з'являється грибок у вигляді моху. Все це результат поганої вентиляції приміщення. Така ж сама участь і підвальних приміщень, побудованих під гаражами. З цією бідою зіткнувся не тільки наш читач П.В. Мащенко з м. Обухів Київської області. Практично понад 80% підвальних приміщень, як під будинками, так і під гаражами не відповідають навіть елементарним санітарним нормам. Та плісняви у підвалі можна уникнути. Про це розповідь нашого постійного дописувача В.В. Тарасюка.

Трирівневий котедж - класичне сучасне житло для міської та сільської сім'ї, яка веде активний спосіб життя. Цокольний поверх часто використовують під господарські приміщення або гараж, а в разі заглиблення його в землю на більш як 75% за необхідності як фрукто-овочесховище. Нерідко в підвальних приміщеннях обладнують сауну з басейном і спортивний зал. Проте відсутність у будівельників достатнього досвіду під час зведення осель призводить до влаштування поганої або недостатньої вентиляції підвальних приміщень, що є причиною високої вологості. Остання й спричинює всі біди й нарікання забудовників. У таких випадках посилюють вентиляцію приміщень, що дає змогу зменшити вологість, але не позбавляє відчуття несвіжого повітря.

Проживаючи в Німеччині, я звернув увагу на те, що підвали в житлових будинках фермерів, садівників-аматорів та міського населення використовують узимку для зберігання не тільки фруктів та овочів, а й продуктів харчування, навіть пасіки. Не знайшовши примусової вентиляції, я відчував там добрий повітрообмін зі сталою температурою в межах +2–5 °С та вологістю повітря 60–70%. Почав досліджувати. Розгадка була проста. Димохід пічного опалення їхніх будинків починається з підвалу.

За таким принципом я й спорудив підвальне приміщення у власному будинку. Спочатку під омшаник для бджіл, а потім для зберігання фруктів.

Принцип будови пічного опалення, в якому димохід починається з підвалу, нескладний і доступний кожному, хто має підвал під дачним чи присадибним будинком. Так, під стелею підвалу у стіні по кутках я зробив два отвори для припливу повітря, а нульову позначку для димоходу пічного опалення 1-го і 2-го поверхів заклав на підлозі підвалу. У нижній частині димоходу встановив горизонтальні дверцята-заслінку для регулювання вентиляції і зміни тяги в пічному опаленні (рис. 1).

Змінив також схему подачі холодного її відведення теплого повітря з підвалу.

За традиційною схемою холодне повітря подається в льох і підвальне приміщення знизу через трубу, яка йде до підлоги, витискуючи тепле повітря через трубу під стелею (рис. 2). Без примусової вентиляції така схема не забезпечує повного видалення вуглекислого газу з льоху чи підвального приміщення. Чому? Тому що він важчий за повітря і осідає в його нижніх шарах. Це особливо важливо враховувати в разі розміщення системи в цоколі гаража. Крім того, температура в підвалі за такої схеми залежить від температури повітря знадвору. За недостатньої вентиляції у приміщенні накопичуються надлишки вологи, що призводить до зволоження стелі та стін.

У моєму ж варіанті холодне повітря до підвалу подається не знизу, як традиційно пропонується, а зверху, під стелею, а відводиться знизу. Тобто, все навпаки. Це дає змогу ефективніше відводити з підвалу надлишок вологи і вуглекислого газу, що там накопичується. Під стелею підвалу нагромаджується тепле повітря, яке, незалежно від зниження чи підвищення температури зовні, дає можливість підтримувати сталу температуру в підвалі.

Наявність отвору 60х70 см у нижній частині димоходу, що закривається заслінкою, значно полегшує видалення сажі.

Влітку для підтримання в підвалі невисокої температури

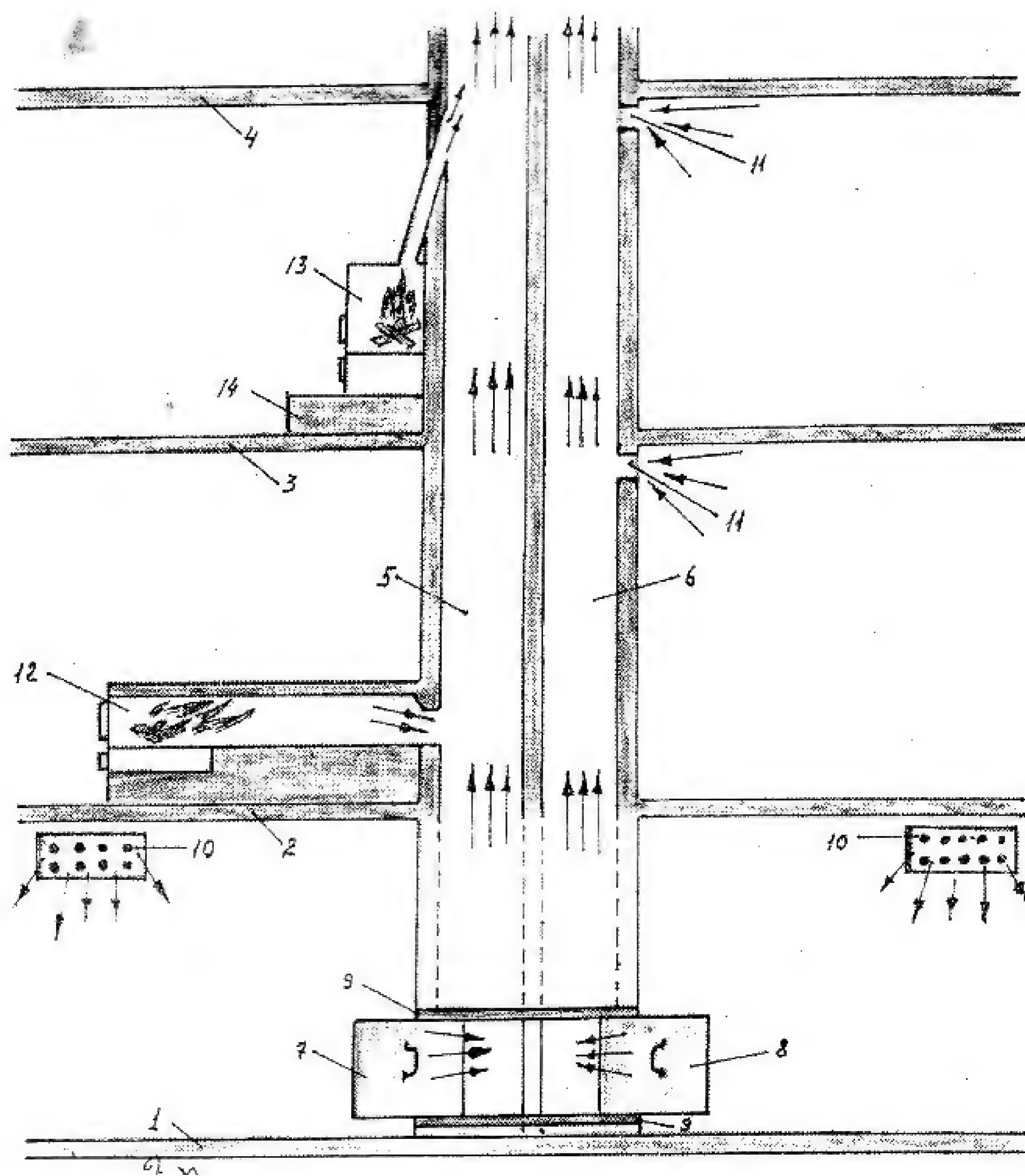

Рис. 1. Схема пічного опалення і вентиляції підвалу, приміщень 1-го та 2-го поверхів.

1 – підлога; 2, 3, 4 – плити перекриття; 5 – димохід; 6 – вентиляційна шахта; 7 – заслінка вентиляційного отвору та обслуговування димоходу; 8 – заслінка отвору вентиляційної шахти; 9 – напрямні полозки заслінок; 10 – вентиляційні вікна; 11 – вентиляційні отвори на 1-му і 2-му поверхах будинку; 12 – топка варильної печі; 13 – міні-камін – "буржуйка"; 14 – місце для зберігання дров та інвентаря каміна

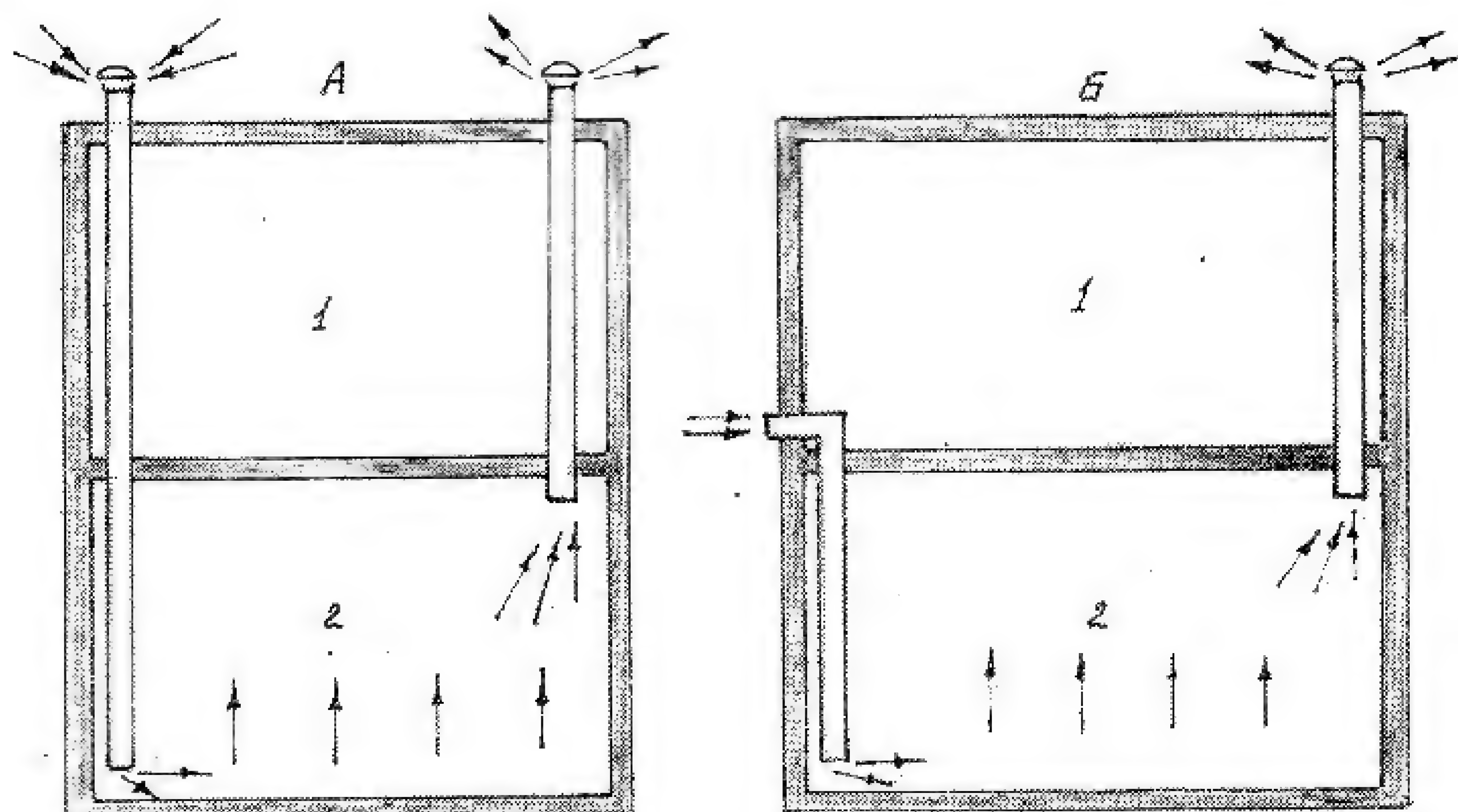

Рис. 2. А – традиційна схема безпримусової вентиляції у погребі під гаражем чи в підвальному приміщенні під будівлею, яка не забезпечує достатній рух повітря;

Б – схема безпримусової вентиляції у погребі чи в підвальному приміщенні, яка поліпшує рух повітря.

1 – гараж (будівля); 2 – погріб (підвальне приміщення); стрілками зображено потік повітря

отвір димоходу прикривається заслінкою, а за великої спеки зменшується ще й приплив теплого повітря зовні.

Більшість нових дачних будівель присадибних будинків і котеджів мають підвальне приміщення на всю площу, і його можна легко пристосувати під фруктосховище.

Слід зауважити, що у підвальному приміщенні, пристосованому для зберігання фруктів, не можна зберігати картоплю, буряки, моркву, інші овочі, оскільки для їх зберігання потрібна вища вологість повітря. Крім того, запахи овочевої продукції проникають у шкірку фруктів. Підвальне приміщення описаного типу забезпечує постійну температуру в межах +1–4 °С, і вологість повітря у підвальному приміщенні легко регулювати відкриванням заслінки. Різке коливання температури недопустиме, бо це негативно позначається на зберіганні фруктів.

Часто восени під час закладання фруктів на зберігання у підвальне приміщення буває дуже тепло, і відкривання вентиляційних отворів не забезпечує бажаного ефекту, тоді треба вночі тримати двері фруктосховища відчиненими.

Відносну вологість повітря можна заміряти за шкалою барометра або психрометром. Можна скористатися кухонною сіллю. Слід зауважити, що кухонну сіль для визначення вологості повітря використовували ще в середні віки алхіміки та стародавні винороби. Сіль можна насипати в тарілку, і за помірної вологості вона буде злегка вологою, а за великої розчинятиметься.

Вологість повітря регулюють зміною температури. Підвищивши температуру, зменшимо вологість повітря, а знизивши, збільшимо її. Часто в дуже сухому фруктосховищі зменшенням температури не вдається підвищити вологість. Тоді зволожують підлогу або розвішують мокру мішковину.

Подібна схема вентиляції ще важливіша при обладнанні в цокольній частині будинку сауни з басейном, спортивного залу та гаража.

Однак систему димоходу пічного опалення не можна використовувати для вентиляції приміщень 1-го і 2-го поверхів будівлі, тому що при зниженні атмосферного тиску перед дощем у приміщеннях відчуватиметься запах сажі. У разі необхідності вентиляції 1-го і 2-го поверхів димохід ділять навпіл і другу його частину використовують для вентиляції повітря. У вентиляційно-димохідній шахті підвального приміщення обладнують окремий отвір із заслінкою для збирання сажі під час очищення димоходу і отвір для вентиляції повітря (рис. 1).

Дуже важливо, щоб у підвальних приміщеннях підтримувався санітарний режим. Після користування банею чи сауною приміщення просушують і збільшують вентиляцію. Підсилена вентиляція повинна бути і в гаражі, щоб запобігти отруєнню вуглекислим газом.

Якщо підвальне приміщення використовують для зберігання овочів чи фруктів, то не менш як за місяць до їх завантаження сховище дезінфікують. Найкраще дезінфікувати формаліном. Для цього 40%-ний препарат розводять водою у співвідношенні 1:40. Розчином за допомогою обприскувача обробляють стелю, стіни, стелажі, підлогу з розрахунку 0,3–0,4 л рідини на 1 м² площі. Дезінфекцію проводять за температури повітря не нижче +16 °С.

Через 3–4 доби після дезінфекції сховище білять розчином свіжогашеного вапна (200 г мідного купоросу і 2 кг гашеного вапна на 10 л води). Після цього сховище провітрюють і просушують. Якщо ж виникає потреба прискорити просушування підвальних приміщень, то зменшують вологість повітря. Для цього розкладають у різних місцях у ящиках речовину, що поглинає воду (негашене вапно, попіл, деревне вугілля, розігріту в духовці цеглу тощо).

Що ж до підвальних приміщень під гаражами, то тут є два класичні варіанти вирішення проблеми вентиляції, котрі я можу запропонувати П.В. Мащенку з м. Обухова.

Найкраще зробити примусову вентиляцію вентилятором з реверсним електродвигуном на 12 V чи 24 V (див. рис. 3).

У цьому разі достатньо зробити один вентиляційний отвір у цокольній частині підвалу за розмірами вентилятора (якщо це можливо) або встановити вентилятор у витяжну трубу в стелі (див. рис. 3).

Наприкінці літа після санітарної обробки підвалу вентилятор вмикається для витяжки повітря. Примусову витяжку слід робити доти, поки приміщення повністю не висохне, а повітря в ньому стане легке і приємне.

Для кращого збереження овочів та фруктів повітря в підвалі повинне бути прохолодним (+3–5°С) і легким, без сторонніх запахів. Як правило, у вересні, коли починають завантажувати підвал зимовими запасами, температура в ньому значно вища за необхідну норму.

Знизити температуру повітря можна за рахунок примусової вентиляції, вмикаючи вентилятор у прохолодні ночі на закачування повітря знадвору в підвал. Вранці вентилятор вимикають. У разі появи в підвалі сирості вентилятор вмикають на витяжку повітря. В зимовий період вентилятор вмикають за необхідності в основному на витяжку. Накачують повітря тільки в теплі сухі дні зимових відлиг.

Змінний струм 220 V перетворюється в постійний 12 V чи 24 V випрямлячем. Реверсна робота вентилятора забезпечується за рахунок зміни полюсів розворотом вилки підключення вентилятора до випрямляча.

Нерідко в цокольній частині будівель встановлюють окремо два вентилятори на 220 V (кожен у своє вентиляційне вікно). Один вентилятор працює на витяжку, а інший на закачування повітря. Потужність вентилятора визначається з об'єму приміщення. Найчастіше використовують таку сис-

Рис. 3. Схема примусової вентиляції погреба (підвалу).
А – встановлення вентилятора на 12 – 24 V у витяжну трубу; Б – встановлення вентилятора під стелею підвалу; 1 – гараж (будівля); 2 – погріб (підвал); 3 – випрямляч; 4 – розетка; 5 – вилка з електрошнуром; 6 – вентилятор на 12 – 24 V; 7 – витяжна труба; 8 – козирок для захисту від атмосферних опадів; 9 – вентиляційна решітка; 10 – горизонт землі.

тему вентиляції у підвальних котельнях, банях та гаражах під будівлями, якщо цокольна частина фундаменту піднята над поверхнею землі не менше 0,5 м. При використанні вентиляторів на 220 V варто подумати про безпеку.

Використовувати вентилятори і освітлення на 220 V в підвалах під гаражами небезпечно.

Другий варіант вирішення проблеми вентиляції підвалу під гаражем – традиційна схема безпримусової вентиляції (див. рис. 2Б). Ця схема менш ефективна, ніж німецька та примусова з вентилятором, але вона має працювати, якщо все зроблено правильно. Труби на подачу повітря і витяжку встановлюють по діагоналі підвального приміщення. Внутрішній діаметр труб повинен бути не менше 150 мм. Труба на подачу холодного повітря встановлюється якомога нижче (з розрахунку, щоб під неї можна було підставити відро для збирання конденсованої води). Висота її над поверхнею землі – до 0, 5 м.

Витяжна труба встановлюється під стелею підвалу (під нею теж на поличці ставиться відро для збирання конденсованої води). Висота її повинна бути не менше 3,5–4 м над поверхнею землі.

Для захисту отворів труб від природних опадів над ними встановлюються захисні ковпаки.

Вентиляцію в підвалі регулюють відкриванням та закриванням заслінок отворів труб.

В.В. Тарасюк

Хто володіє інформацією, той володіє і світом

Закон України Про фермерське господарство
у запитаннях і відповідях

(Закінчення. Початок у № 6)

Чи має право фермерське господарство мати рахунки і брати кредити в банку, страхувати майно?

Фермерське господарство має право відкривати на свій вибір у будь-якій установі банку поточні та вкладні (депозитні) рахунки, розпоряджатися власними коштами, визначати розмір ліміту залишку готівки, що постійно знаходиться в його касі, на поточні витрати. Списання коштів із поточних та вкладних (депозитних) рахунків фермерського господарства, крім платежів до бюджету, може провадитися лише за його згодою або за рішенням суду та в інших визначених законом випадках.

Платежі до бюджету вносяться в порядку і терміни, що встановлюються законодавством України.

Фермерське господарство має право одержувати у фінансово-кредитних установах довгострокові та короткострокові кредити на підставі укладеного договору.

Фермерське господарство одержує кредит під заставу майна, поручництво (гарантію) та інші види забезпечення зобов'язань.

Під заставу майна може прийматися фермерське господарство як цілісний майновий комплекс, окремі товарно-матеріальні цінності або інші речі, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки.

Відсотки за використання кредитів, що надані для підтримки фермерським господарствам, можуть сплачуватися за рахунок коштів Українського державного фонду підтримки фермерських господарств, на поповнення яких у Державному бюджеті України передбачаються відповідні фінансові ресурси.

Фермерське господарство несе повну відповідальність за дотримання умов кредитних договорів і розрахункової дисципліни.

Страхування майна фермерського господарства здійснюється відповідно до закону.

Оподаткування фермерського господарства провадиться у порядку, встановленому законом.

Держава гарантує дотримання і захист майнових та інших прав і законних інтересів фермерського господарства.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування здійснюють контроль за діяльністю фермерського господарства у випадках, передбачених законом.

Незаконне втручання в господарську діяльність фермерського господарства органів державної влади або органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб забороняється. Збитки, заподіяні фермерському господарству неправомірним втручанням у його діяльність, підлягають відшкодуванню відповідно до закону.

Спори про відшкодування збитків вирішуються судом.

Хто представляє інтереси фермерських господарств перед органами влади?

Представницьким органом фермерських господарств України є Асоціація фермерів та приватних землевласників України.

З метою забезпечення прав і законних інтересів громадян України, які ведуть фермерське господарство, а також створення сприятливих умов для розвитку фермерських господарств Асоціація фермерів та приватних землевласників України: представляє інтереси громадян, які ведуть фермерське господарство, перед Президентом України, Верховною Радою України, центральними та місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; вносить пропозиції щодо вдосконалення законодавства, що регулює діяльність фермерських господарств, на розгляд центральному органу виконавчої влади з питань аграрної політики України.

Президент Асоціації фермерів та приватних землевласників України може входити до складу колегії центрального органу виконавчої влади з питань аграрної політики України, брати участь у її засіданнях з правом дорадчого голосу.

Керівник обласної Асоціації фермерів та приватних землевласників може входити до складу колегії відповідного органу виконавчої влади з питань аграрної політики з правом дорадчого голосу.

Як забезпечується державне соціальне страхування і пенсія членам фермерського господарства та особам, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом)?

Члени фермерського господарства і особи, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню і пенсійному забезпеченню в порядку, встановленому законом.

Фермерське господарство у встановленому законом порядку реєструється як платник внесків на загальнообов'язкове державне соціальне страхування в органах Пенсійного фонду України і Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття, Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.

Час роботи у фермерському господарстві членів господарства та осіб, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), зараховується до загального і безперервного стажу роботи на підставі записів у трудовій книжці і документів, що підтверджують сплату внесків на соціальне страхування.

Членам фермерського господарства та особам, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), призначені пенсії виплачуються у повному розмірі без урахування одержуваного заробітку (доходу).

Фермерське господарство відповідно до чинного законодавства несе матеріальну відповідальність за шкоду, заподіяну його членам і особам, які працюють у ньому за трудовим договором (контрактом), каліцтво або інші ушкодження здоров'я, пов'язані з виконанням ними своїх трудових обов'язків.

Які підстави і порядок припинення діяльності фермерського господарства?

Діяльність фермерського господарства припиняється у разі:

реорганізації фермерського господарства;

ліквідації фермерського господарства;

визнання фермерського господарства неплатоспроможним (банкрутом);

якщо не залишається жодного члена фермерського господарства або спадкоємця, який бажає продовжити діяльність господарства.

Рішення про припинення діяльності фермерського господарства приймається:

а) власником у разі реорганізації або ліквідації фермерського господарства – відповідно до закону та Статуту фермерського господарства;

б) у разі, якщо не залишається жодного члена фермерського господарства або спадкоємця, який бажає продовжити діяльність господарства у порядку, встановленому законом;

в) у разі банкрутства фермерського господарства – відповідно до закону.

Спори про припинення діяльності фермерського господарства вирішуються судом.

Кошти, одержані від продажу майна фермерського господарства, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів у порядку, встановленому Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".

Майно, що залишилося після задоволення вимог кредиторів, розподіляється між членами фермерського господарства відповідно до його Статуту.

Суперечки щодо розподілу майна фермерського господарства, яке припинило свою діяльність, вирішуються судом.

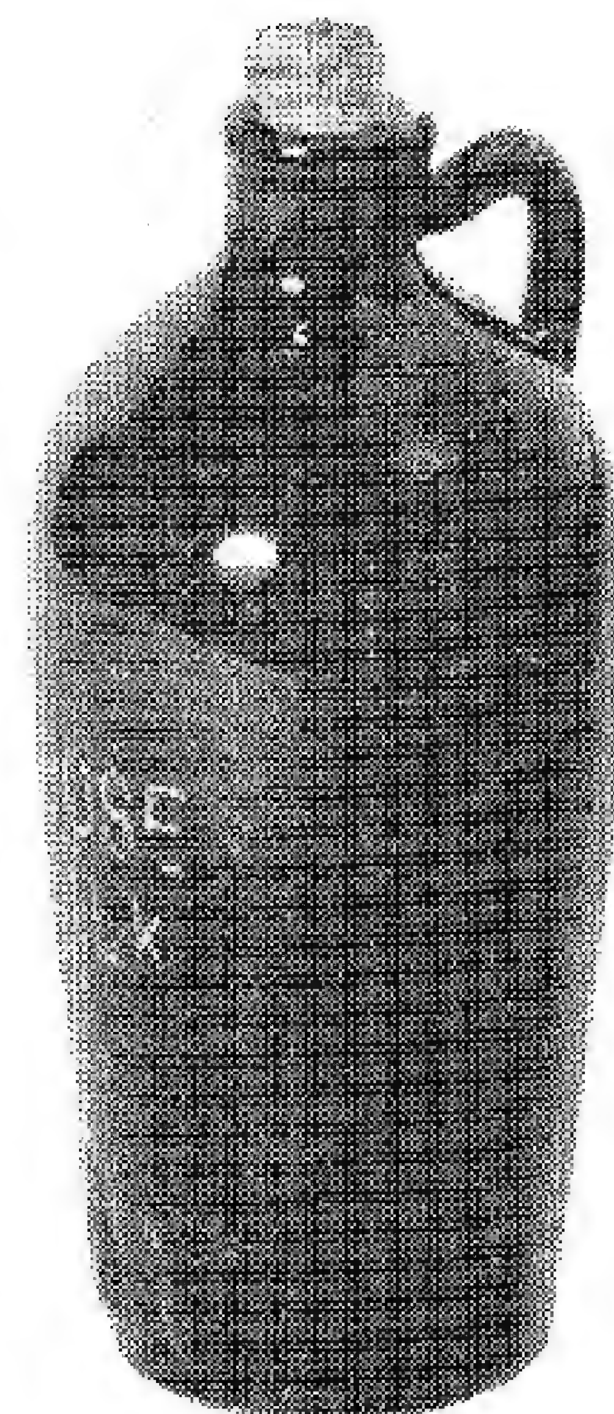
У разі припинення діяльності фермерського господарства до закінчення терміну надання господарству податкових пільг господарство сплачує до бюджету за весь період його діяльності суму податку, обчислену в розмірі, встановленому для фермерського господарства, крім випадків, передбачених частиною четвертою статті 34 цього Закону, та викупу земельної ділянки для суспільних потреб чи примусового відчуження її з мотивів суспільної необхідності.

Якими пільгами щодо оподаткування користуються новостворені фермерські господарства?

Новостворені фермерські господарства звільняються від оподаткування прибутку, отриманого від їх господарської діяльності, терміном на три роки, а в трудонедостатніх населених пунктах – на п'ять років.

Володимир Тарасюк

Питні меди,

або Новий трактат про старі трунки, із книг колишніх і теперішніх укладений, а власною цікавістю помножений

ДЕ ДІВСЯ МЕД НАШ?..

Десь із XVIII ст. виробництво і споживання питних медів йде до упадку. Погубила їх людська захланність та лінощі, а доконав науково-технічний прогрес, котрий тоді, нема що казати, таки набирав обертів. Для тих напоїв – чи то ставлених, чи то варених – треба багато меду, і то чим більше, тим ліпше, бо з медовицею було точнісінько як з тією кутею, котру відомо чим не зіпсуєш. Саме виробництво як на ті часи було вже нерентабельним: готова продукція становила близько 3/5 від закладеної в неї сировини. А тут ще й пасічництво стало занепадати. Були також іще причини: люди більше призвичаювалися до інших трунків – благородних, а частіше – не дуже, бо часи якось стали тоді мізерніти, а з ними й... Почався великий наплив чужинських, значно дешевших, напоїв – ринок-бо й тоді мав свої невблаганні закони. Та й перший імператор всеросійський як ото став до Європи вікно рубати, кажуть, засильно орудував сокирою, разом із грішним праведне витинаючи, бо був він із кріпості руки та завзятої вдачі знаний. Отож, не лише боярські бороди тоді постраждали... На зламі XVIII та XIX століть меди нестримно відходять у минуле, завдаючи жалю не одному їх пошановувачеві.

Де ділась наша варенуха,
Вишнівка, мед наш варенець?

Побивався, приміром, один київський міщанин-віршописець у 40-х роках позаминулого століття, коли старосвітські напої почали витіснятися слабшими, але щораз моднішими в міщанському повсякденні чаєм і "кохвієм" (так-так!).

Селянство теж поступово зрікається медоваріння: дедалі популярнішою стає горілка – напій у приготуванні невибагливий, набагато швидший і дешевший, та й – що гріха таїти – за хмільною дією значно міцніший. Давалися взнаки також різні обмеження домашнього медоваріння, бо то вже почалася доба акцизу. Хоч, задля справедливості, треба визнати: поодинокі ревнителі старих напоїв ще довго гніздилися по наших селах і варили меди, як тоді казали, для власного ужитку.

Факт, що протягом XIX ст. у Російській імперії існувало промислове виробництво питних медів. У першій половині 90-х років того віку, подає статистика, медоварних заводів було аж близько двохсот, із них грубо понад 3/4 – в Україні. Продукція цих медоварень, часто невеличких, за якістю виробів дуже поступалася традиційному медоварінню й особливої довіри не викликала: бджолиний мед, нагадую, був дорогою сировиною, тому промисловці вдавались до імітацій і підробок, нерідко використовуючи цукрову патоку і навіть спирт, а також штучні барвники і запахові есенції. (Чого не зробиш задля зиску?) Але кожна палиця має два кінці – такі "меди" тільки дискредитували старі напої і швидко знецінилися. На початку XX ст. стародавня медовиця на святковому столі українського селянина вже була рідкістю.

У теперішній Україні ринок напоїв дуже багатий – міцних і слабших, шляхетних і простих, справжніх і не дуже, одне слово, всіляких. Від їх реклами не встигаєш відбиватися – як ото від влізливої мухи в день спекотний. Меди ж от поки що лишається варити вдома. Добре, що трохи стародавніх приписів позосталося.

МЕД РУСЬКИЙ
(староукраїнський)
(четвертак)

2,5 л меду розвести у 7,5 л підігрітої до 50 °С води. Готувати на повільному вогні, періодично збираючи шумовиння. Коли воно майже перестає з'являтися, зменшити вогонь і так кип'ятити ще півгодини. До лляного або марлевого мішечка покласти 50 г ягід смородини, 0,5 г кореня валер'яни, 0,5–1 г імбиру, 5–6 г хмелю та 1–2 горошини перцю. Зав'язати й опустити до посудини з суслом. Після цього воно знову буде шумувати, а коли закінчить – кип'ятити ще з чверть години. Після цього вийняти мішечок і витиснути з нього мед. Післяваріння, внаслідок випаровування води, кількість меду зменшується, тому, охолодивши його до кімнатної температури, долити до нього перевареної води до первісного об'єму – 10 л. Додати 35 г лимонної кислоти, 5 г харчового амонію – і мед готовий до ферментації.

МЕД-ВИШНЯК
(трійняк)

Сусло готують у співвідношенні 4,2 л води на 3,3 л меду. Замість прянощів до нього додають 2,5 л щойновичавленого соку з вишень. Цей сік пастеризують в окремій посудині протягом 30 хв. при температурі 70–75 °С, і лише потім доливають його до вже звареного сусла. Можна й тоді, коли сусло вже починає ферментуватися. Це допоможе уникнути присмаку компоту у питному меді, а також надасть йому натуральнішого фруктового запаху і смаку. Додають також 15–20 г кислоти лимонної і 3,5 г харчового амонію.

У фруктових медах свіжий сік становить приблизно 15–25% загальної кількості приготованого сусла. Скажімо, для приготування аґрусняка (трійняк) використовують такі пропорції: мед – 2,5 л, вода – 6 л, сік з аґрусу – 1,5 л; останній доволі кислий, тому лимонної кислоти додають менше – 5–10 г, а харчового амонію – 4 г. Для малиняка співвідношення ще інші: мед – 3,3 л, вода – 4,7 л, сік із малини – 2 л, лимонна кислота – 15–20 г, харчовий амоній – 3,5 г.

МЕД ДОМАШНІЙ

4 кг меду розвести у 6 л води, дати кілька разів закипіти, покласти 50 г хмелю і поставити в холодне місце, щоб перебродив. Процідити, розлити у пляшки і закупорити. Можна вживати відразу.

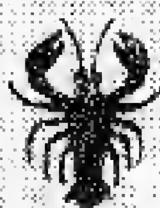
МЕД МЕЖИГІРСЬКИЙ

Взяти 6 л води, 1,5 кг меду, 1 яєчний білок, усе добре перемішати і варити на малому вогні протягом години. Під час варіння до меду додати по 0,5 г імбиру, мускатного горіха, кориці і 2 г гвоздики. Коли увариться четверта частина меду і спливуть наверх покладені до нього спеції, а сам мед стане прозорим, зняти його з вогню і охолодити. Після цього мед процідити у барило, додати 1 ст. ложку свіжих пивних дріжджів, накрити цупкою тканиною і поставити в тепле місце для бродіння. Коли мед перебродить, барило міцно забити, винести у холодне місце і тримати там 7 місяців; потім розлити у пляшки, закоркувати і зберігати у холодному місці.

У медову минувшину мандрував і трактат спорудив
Богдан Завітій

Біодинамічний

ГРУДЕНЬ

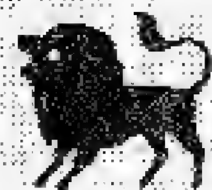
Рак 29.11 - 1.12

– Найвища точка піднімання Місяця, сприятливий час для рослин – 29.11

АГ – Апогей – нейтральний період – 30.11

Якщо ви ще не обв'язали штамби і скелетні гілки дерев, то можна це зробити й зараз. Якщо зима безсніжна, може виникнути небезпека підмерзання коренів, особливо у карликів та молодих дерев. У зв'язку з цим у саду, де вітри здувають сніг, доцільно кореневу систему вкрити ґрунтом, торфом, компостом шаром 10–15 см, не засипаючи основу штамба, аби не сприяти підпріванню кори.

Помиляються ті садівники, які прибирають сніг з-під крони, оголюючи землю, де розміщується коренева система. Навпаки, як тільки випаде сніг, утопчіть його біля штамба дерева і полийте кілька разів водою. Це не тільки утеплить ґрунт навколо штамба, а й вбереже кору молодих дерев від гризунів, адже їм через льодову кірку не дістатися до бажаної для них кори.

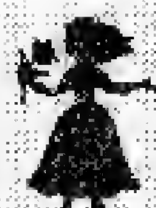

Лев – 2–3.12

Практично цілий рік можна вирощувати у кімнаті на підвіконні томати. Для цього ящик чи горщик наповнюють ґрунтовою сумішшю. При цьому не можна користуватися важким глинистим ґрунтом через погану повітропроникність. Краще взяти верхній шар з городу з легким супіщаним або суглинковим чорноземним ґрунтом. Якщо ж іншої землі немає, то до важкої додають великозернистий прожарений річковий пісок.

Ґрунтові суміші готують з перегною, компосту або верхнього вивітреного некислого торфу, дернової землі, які взяті у рівних співвідношеннях, з додаванням піску і перепрілої тирси. На відро ґрунтосуміші слід додати 1–2 склянки деревного попелу з повним мінеральним добривом: 10–20 г сечовини, 40–60 г суперфосфату і 10–20 г сульфату калію.

У ящики розсаду висаджують, коли вона матиме один–два справжніх листки. Щоб мати ранні плоди томатів, розсаду можна висаджувати наприкінці грудня і протягом січня–лютого.

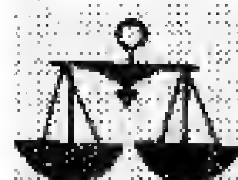
Діва – 4–6.12

Місяць в ущербі

Настає час підтримати птахів, які зранку до вечора виловлювали комах, що шкодили плодовим деревам і овочам. Підгодуйте їх, адже саме взимку їм нелегко добувати корм. У годівниці підсипте соняшникового насіння. Синицям можна підвісити шматочок свіжого сала, але несоленого.

На початку грудня саме час розпочати вигонку зелені овочевих культур у кімнаті, тобто одержати молоде листя за рахунок запасних речовин з цибулин, бульб, коренеплодів і кореневищ. Для вигонки можна взяти ящик чи іншу ємність висотою не нижче 12–15 сантиметрів. До ґрунтової суміші з торфу (70%), перегною (20–25%) і землі дернової (5–10%) додають 2–3% фосфорних добрив і 1% вапна-пушонки. На дно ящика насипають невеликий шар піску, гальки або битої цегли.

Для вигонки зелені придатні здорові плоди і кореневища, які формуються перед вступом рослин у стан спокою на зимовий період.

Терези 7–8.12

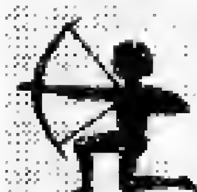
– Перетинання екліптики під час опускання Місяця, негативний вплив – 8.12

Садівникам, які хочуть виростити саджанці ягідних культур з живців, на початку зими, коли ще не настали сильні морози, можна заготовити живці. Для цього зрізають добре розвинуті однорічні пагони, зв'язують їх у пучки, прикріплюють етикетки з назвою рослини і сорту. Живці загортають у трохи зволожений папір або мішковину, потім – у плівку. Зберігають їх глибоко у снігу. Місце для зберігання слід вибрати у затіненому куточку саду, де сніг довше зберігається навесні. Слід також подбати, щоб миші не погризли кору на живцях.

Скорпіон – 9–10.12

Садівники й городники, як правило, великі ентузіасти цієї цікавої й корисної сфери людської діяльності. Вони прискіпливо й зацікавлено знайомляться з новими методами виробництва, сортами плодових і городніх культур. Зараз настала пора, коли на городі і в саду мало роботи. Зате можна ознайомитися з журналами "Дім, сад, город", "Квіти України", "Виноград. Вино" та іншою літературою садово-городньої тематики, обмінятися з колегами насінням і живцями високоврожайних і високоякісних сортів.

Стрілець – 11–12.12

ПГ – Перигей – 12.12

● – Новий Місяць – 12.12

Зробіть інвентаризацію у своєму сараї, відремонтуйте садово-городній реманент, придбайте той, якого ще не вистачає, поновіть запаси мінеральних добрив, насіння овочевих культур і квітів.

Якщо у вас немає підвалу чи погреба, і зібраний восени врожай ви заносите до кімнати на дачі чи на веранду, де взимку може бути мінусова температура, то досвідчені садівники радять зберігати яблука в ящиках або бочках. Однак бочку чи ящик потрібно вкладати у короб і ізолювати цю тару тирсою. Чим вища температура у приміщеннях, де зберігаються плоди, тим їх розміщення і укладка повинні бути вільноскладеними. Дуже корисними в умовах теплого приміщення можуть бути плівки, оскільки дозволяють попередити зморщування плодів і скоротити втрати поживних речовин на дихання.

Козеріг – 13–14.12

У грудні у теплицях висівають насіння огірків, а трохи пізніше – томатів на розсаду для висаджування її у січні–лютому, а томатів – в лютому–березні в захищений ґрунт. Для одержання сіянців насіння висівають в ящик чи іншу ємність. Після цього їх пересаджують (пікірують) в розсадні горщечки. При цьому наповнюють їх сумішшю землі (1 частинка) з перегноєм (дві частини), піску (одна частина). Температура в теплиці має бути в межах плюс 23–28 градусів, а через тиждень, як з'являться сходи, вона має бути для огірків – 18, томатів – 15 градусів.

Водолій – 15–16.12

Попіл – універсальне добриво. В ньому немає азоту, зате нараховується до 30-ти корисних і потрібних рослині елементів – калій, кальцій, фосфор, магній, залізо, кремній, сірка. Чимало в ньому і мікроелементів – бор, марганець, тощо.

З початком опалювального періоду можна заготовити необхідну кількість попелу. Тільки пам'ятайте, що зберігати його слід у сухому приміщені. Попіл може згодитися і для "почерніння" саду рано навесні, щоб швидше розтанув сніг.

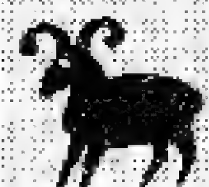
Риби – 17–18.12

☽ – Місяць зростає – 18.12

Трапляється, що покладена на зберігання в теплий погріб капуста загниває зсередини, наповнюючи приміщення неприємним запахом. Це наслідок того, що головки капусти захворіли на слизис-

тий бактеріоз. Від однієї капустини хвороба передається на інші, які знаходяться поруч.

Щоб зменшити втрату від слизистого бактеріозу, необхідно або у приміщенні знизити температуру до 1–3 градусів тепла, або перенести капусту туди, де температура не буде вище 4 градусів. Добре стримує також розвиток хвороби опилювання головок крейдою (1,5–2 кг на центнер продукції).

Овен – 19–21.12

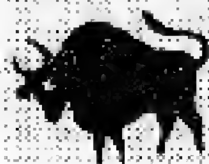
 – Перетинання екліптики під час піднімання Місяця – 21.12

Зима – чи не найкращий період навчання садівника. Не втрачайте час, продовжуйте поповнювати свої знання.

Для одержання з площ закритого ґрунту у лютому–березні врожаю у третій декаді грудня – на початку січня висаджують ранню розсаду огірків у фазі 3–4 справжніх листочків. Протягом цього періоду розвитку рослини регулярно поливають, підживлюють, підв'язують. При цьому полив здійснюють вдень підігрітою до 25–27 градусів водою. Щоб ґрунт був розпушеним, грядку мульчують солом'яною або сінною різкою.

У грудні, коли випадає великий сніг, миші-полівки втікають на дачні садиби, пошкоджують плодові рослини і завдають шкоди в приміщеннях.

Для боротьби з гризунами можна застосовувати отруту. Для цього у нори, в тому числі й штучно прориті за допомогою загостреного кілка, кладуть отруєні принади. Ці принади готують так, щоб на кілограм принадного корму припало 5 грамів крисиду.

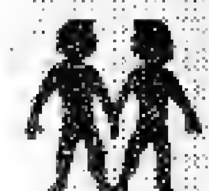

Тілець – 22–23.12

Розставляють також різні мишоловки.

Головна умова успішного зберігання в погребі чи підвалі картоплі, моркви, буряків та інших коренеплодів – підтримання постійної низької температури в межах 1–3 градусів тепла. За вищої температури або різких змін підвищується активність хвороботворних бактерій і грибків. Для контролю температури у погребі встановлюють 2 термометри: один кладуть на купу картоплі чи інші коренеплоди, інший закріплюють на висоті 1,5–1,8 метра. Інколи зимою температура у погребі починає підвищуватися до 5–6 градусів. Тоді, навіть якщо на вулиці лютий мороз, слід відкрити лаз погреба на 2–8 годин і довести температуру до 0 градусів. Після цього необхідно закрити щільно лаз.

Так остуджують погріб протягом зими 3–4 рази.

Близнюки – 24–26.12

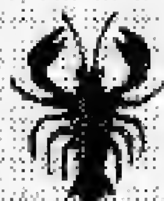
– Вища точка піднімання Місяця, сприятливий час для висаджування рослин – 26.12

– Повний Місяць – 26.12

Для садівників, які самі вирощують розсаду, слід пам'ятати, що саме перед висіванням насіння його слід протруювати. Завдяки цьому знищуються мікроорганізми, які знаходяться на поверхні насіння і пошкоджують рослини на початку росту, а згодом і на наступних стадіях розвитку.

Є багато способів і препаратів для протруювання насіння. Наприклад, перед висіванням томатів, перцю, баклажанів їх насіння слід протруювати 30 хвилин в 1%-му розчині марганцівки. Для приготування розчину в півлітрі води розчиняють 5 грамів марганцівки. Після обробки насіння слід ретельно промити.

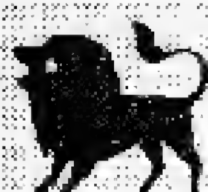
Для інших культур можна застосувати інші препарати. Подбайте про них уже тепер.

Рак – 27–28.12

АТ – Апогей – нейтральний період – 27.12

Зараз можна потурбуватися про поліетиленову плівку та інші матеріали для укриття. У сонячну погоду можна "відремонтувати" поліетиленову плівку, яка була цього року у вжитку. Маленькі дірочки і подряпини можна заклеїти скотчем. Щоб латка краще трималася, плівку попередньо очищають від землі, сміття, вологи. Там, де вона дуже розірвана, краще доточити новим шматком плівки.

Лев – 29–31.12

Після значних мокрих снігопадів не забувайте струшувати сніг з дерев, оскільки під його вагою можуть поламатися гілки. Сніг спочатку струшують з нижніх гілок, потім – з розташованих вище.

Роздумуючи про закладання саду на своїй ділянці, необхідно пам'ятати, що плодові культури переносять холоди з великими труднощами. Пошкодження плодових рослин найчастіше відбувається при морозах, коли температура опускається нижче критичної. Але для різних сортів критична температура різна. Тому на Чернігівщині, Сумщині, Житомирщині, в гірських карпатських та інших північних регіонах не слід висаджувати південні "ніженки", які можуть пошкоджуватися вже при морозах в 25, а загинути при 30 градусах.

РЕКТИФІКАЦІЙНА КОЛОНКА

Ректифікація – це розподіл багатокомпонентних рідких сумішей на практично чисті компоненти. У нашому випадку з браги (яку ми вміємо приготувати!) потрібно одержати чистий спирт міцністю 92–95 градусів. Але ж брага містить у собі воду, низько- і висококиплячі спирти, ацетон, альдегід, ефір, сивушні масла і багато інших компонентів, зокрема дуже отруйні.

Чистий спирт ректифікат у промисловості одержують за допомогою ректифікаційної колонки достатньо складної конструкції за суворого дотримання технології: якості браги, температурних режимів, примусових нагнітань і відкачувань, виділених під час перегону парів тощо.

Що ж стосується одержання спирту в домашніх умовах, то народні умільці користуються безліччю конструкцій ректифікаційних колонок, які мають і переваги, і недоліки, але, зазвичай, вони складаються з двох основних частин – зміцнювальної колонки і дефлегматора.

На рис. *1* показана конструкція ректифікаційної колонки максимально спрощеної конструкції і максимально компактної. Розміри такої колонки по периметру – 0,5 м на 10 см.

Конструкція. Основа колонки – труба з нержавіючої сталі діаметром 40 мм і довжиною 500 мм. Нижню частину труби через фланець кріплять до куба, а верхня закрита кришкою-пробкою. Між фланцем і трубою розміщують сітку або решето з нержавіючої сталі з отворами діаметром 4–5 мм. На сітку насипають насадкові елементи – гравій, щебінь, бите скло розміром 5–10 мм, висота насипань – 250–300 мм. Це і є зміцнювальна колонка. Верхня частина труби порожня і називається дефлегматор.

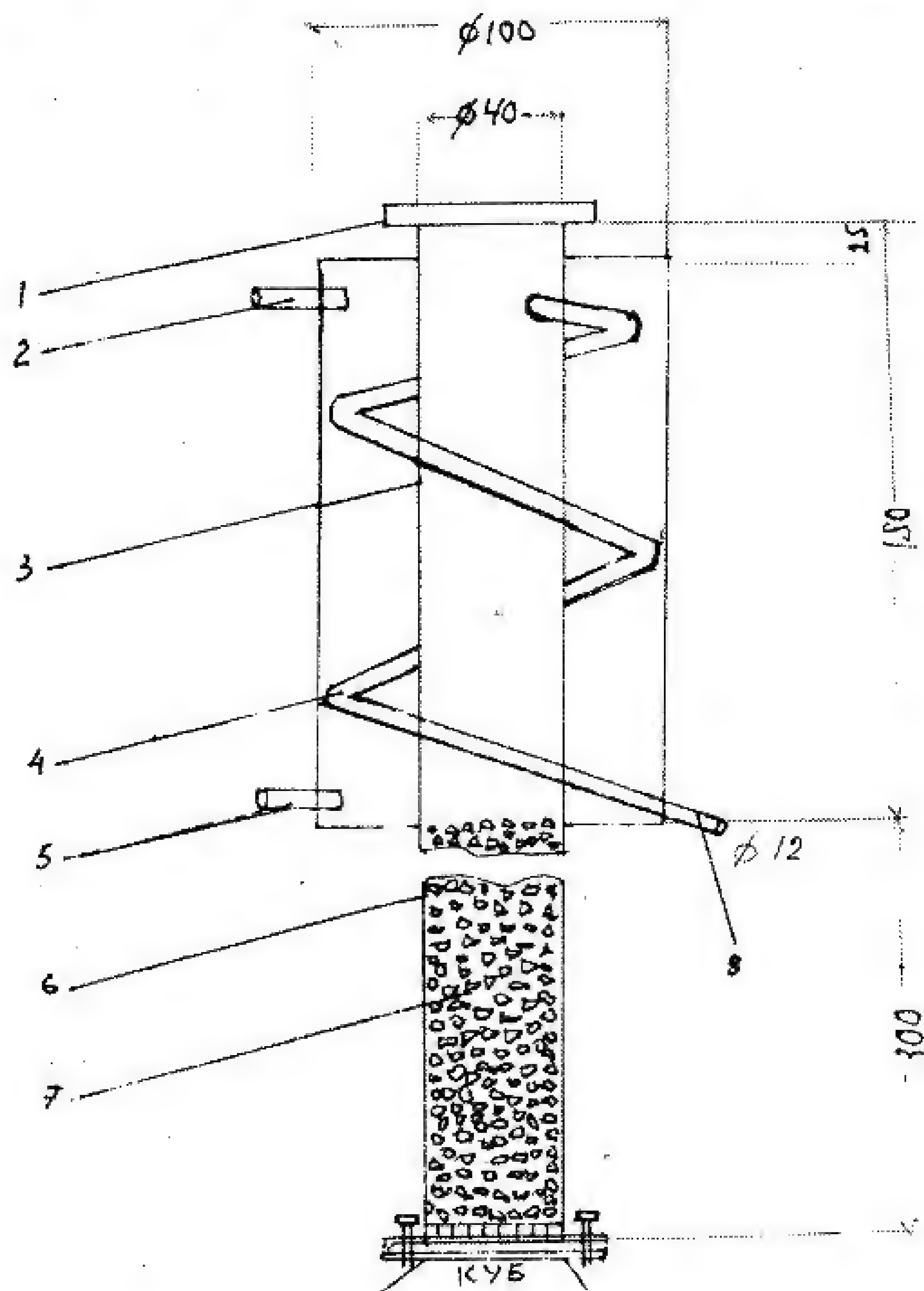

Рис. 1. Проста ректифікаційна колонка:
1 – пробка-кришка; 2, 5 – патрубки для проточної води; 3 – дефлегматор; 4 – змійовик-конденсатор; 6 – зміцнювальна колонка; 7 – насадкові елементи (гравій, щебінь, бите скло розміром 5–10 мм); 8 – вихід спирту.
Розміри деталей колонки подано у міліметрах

Ректифікаційна колонка дає змогу розділяти і очищати пари різних рідин (води, сивушних масел, високо- і низькокиплячих спиртів).

Зміцнення спиртової пари досягається за допомогою зміцнювальної колонки. Процес зміцнення спиртової пари досягається за безперервного контакту пари з дистилятом (флегмою), що стікає по стінках дефлегматора через насадкові елементи.

За рахунок теплоти конденсації виділяється вторинна пара з великим вмістом низькокиплячого компонента (етилового спирту) порівняно з парою, яка надходить з розміщених нижче елементів. Вихід дистиляту починається після прогрівання насадкових елементів парою. Температура в кубі – 80–90 градусів (у жодному разі не вище 100 градусів). Фракції, відібрані на початку і в кінці перегонки (по 5% від виходу), додають до наступної партії бражки, або використовують для технічних і гігієнічних потреб.

На відстані 25 мм від верхнього краю труби-дефлегматора герметично вмонтовують верхній кінець змійовика з латунної трубки діаметром 12–15 мм. Нижній кінець змійовика проходить через стінку холодника. Холодник виготовляють з металевої труби діаметром 100 мм. Ущільнення між трубою дефлегматора і трубою холодника, а також пробку-кришку дефлегматора виточують на токарному верстаку з хокейних шайб або іншого матеріалу. В стінку холодника вмонтовують два патрубки для проточної води. Привабливість такої конструкції в її компактності, а недолік – при підвищеній температурі в кубі вище 90 градусів – у спирт потрапляють сивушні масла.

Я сконструював і виготовив ректифікаційну колонку трохи більшу за габаритом, ніж попередня (див. рис. *2*), але вона має істотні переваги.

1. Два холодники дають змогу підтримувати різну, але оптимальну температуру в дефлегматорі і в змійовику.
2. Очисник-відстійник унеможливлює потрапляння сивушних масел у продукт.
3. Кришка-ковпачок, яка вільно посаджена на прокладці на дефлегматор, автоматично випускає пари низькокиплячих спиртів, ацетонів, альдегідів.

Конструкція. Основа колонки – відрізок труби з нержавіючої сталі діаметром 40 мм і довжиною 500 мм. Нижній кінець труби на різьбі приєднаний до фланця з дюралюмінію, який герметично на прокладці приєднують до куба.

Холодник дефлегматора – відрізок труби діаметром 70 мм. Холодник ущільнюють до труби дефлегматора гумовими кільцями.

Відрізки труби змійовика – латунна нікельована трубка від душу водогрійної побутової колонки "Титан" (діаметр 12 мм).

З'єднувальні муфти змійовика – шланг з харчової гуми.

Очисник-відстійник (на фото розміщений на цеглині) – аптечна пляшка з коричневого скла з різьбовою кришкою місткістю 1 літр.

Холодник змійовика – відрізок труби діаметром 40 мм, довжиною 400–500 мм.

Куб – молочний бідон місткістю 40 л.

Водогрійний елемент – ТЕН-2квт.

ТЕХНОЛОГІЯ ОДЕРЖАННЯ СПИРТУ

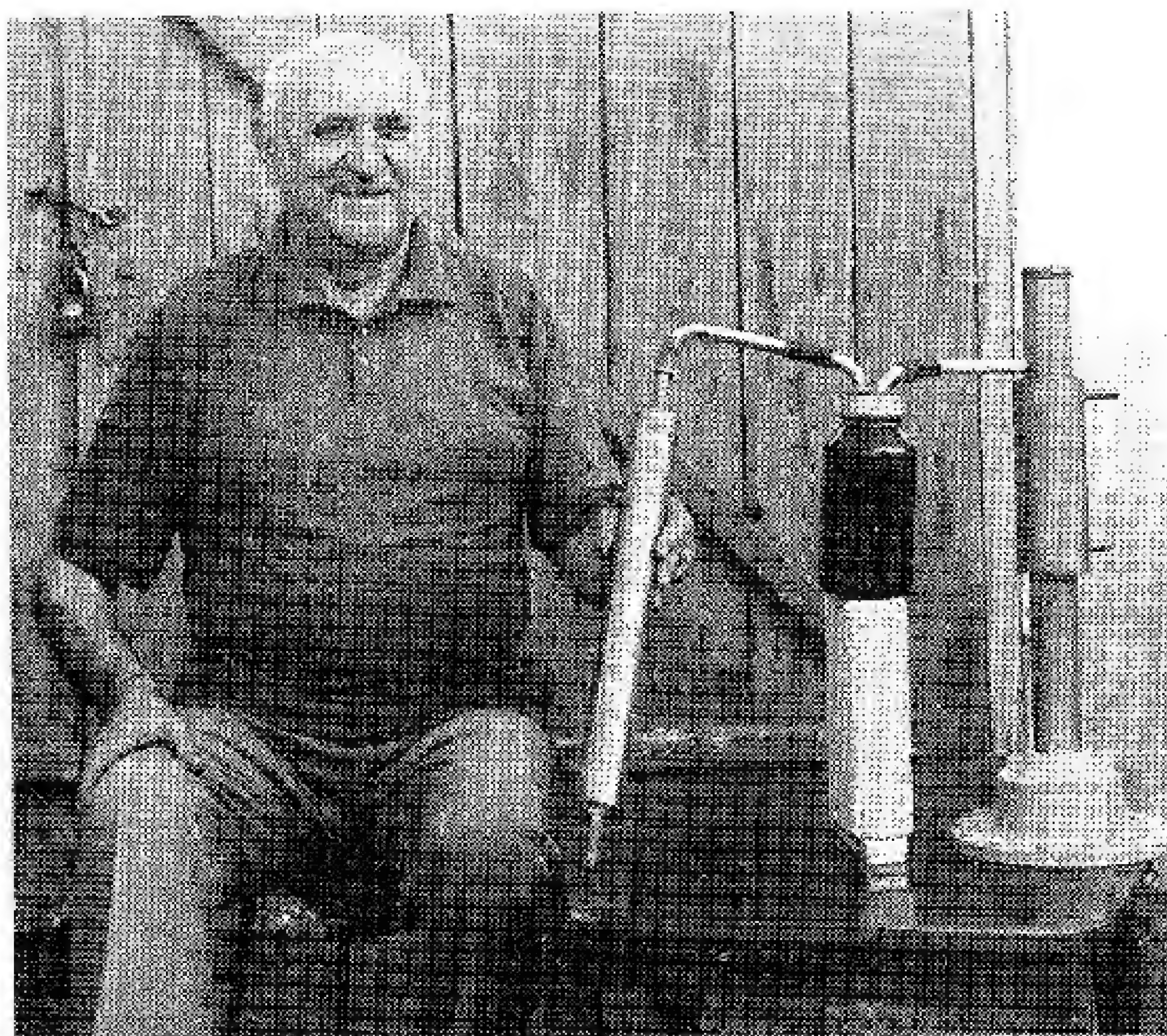
У куб-бідон наливають 35 л високоякісної профільтрованої браги, 1 столову ложку гашеного вапна і півсклянки свіжого молока.

Водогрійний елемент ТЕН-2квт за півтори години нагріває брагу до температури 70–80 градусів. Щоб прискорити нагрівання браги, вмонтовують ще один такий же ТЕН і, коли температура досягне 70 градусів, його відключають.

Куб ємкістю 40 л, 35 л браги і ТЕН-2квт – конструкція, що забезпечує температуру браги в процесі перегонки у межах 90 градусів.

У верхній частині дефлегматора температуру в межах 78 градусів (підтримують подаванням води у холодник краником). 78 градусів – це температура кипіння етилового спирту. Температура кипіння сивушних масел – 98,5 градуса. Отож, потрібно в цих межах підтримувати температуру в кубі і дефлегматорі. А якщо вже і трапилось підвищення температури, і сивушні масла вийшли з дефлегматора, то вони осядуть у очиснику-відстійнику, який вмонтований між ректифікаційною колонкою і холодником (див. рис. 2).

Якщо у бразі міститься надмірна (умовно) кількість низькокиплячих спиртів і т.п. – вони виходять з дефлегматора завдяки підніманню кришки під дією надлишкового тиску пари. Кришка металева з прокладкою з харчової гуми, вагу кришки регулюють додатковими наважками 20–50 г. Одержаний спиртовий відгін є сирим спиртом, який підлягає хімічному очищенню, оскільки містить речовини, які обов'язково потрібно відділити, бо вони шкідливі для здоров'я і погіршують якість спирту. Перед проведенням хімічного очищення потрібно визначити вміст алкоголю і кислотність сирого спирту. Вміст алкоголю визначають спиртометром, а кислотність – універсальним індикаторним папером. При зануренні паперу в спирт колір паперу повинен бути жовтим, або мати злегка оранжевий відтінок. Така кислотність відповідає pH 4, тобто – нейтральна.

Борис Сеник біля ректифікаційної колонки власної конструкції

При кислій реакції до спирту додають луг, або кальцієву соду для нейтралізації кислотності (1–2 г лугу KOH або 5–6 г соди на 1 літр).

Після цього спирт обробляють розчином марганцевокислого калію (марганцівки), розчиненого невеликою кількістю дистильованої води. На 1 л сирого спирту беруть 2 г марганцівки, попередньо розчиненої у 50 мл дистильованої води. Далі суміш спирту і розчину марганцівки слід добре перемішати і залишити на 15–20 хвилин для завершення хімічної реакції. Потім знову додають луг чи кальцієву соду у тій же кількості, знову перемішують і залишають для освітлення на 8–12 годин. Затим спирт фільтрують через тканину і проводять друге хімічне очищення шляхом обробки деревним вугіллям. Спирт заливають у бутель, на дно якого засипають 50 г на 1 л спирту не дуже дрібно потовченого деревного вугілля (липове, березове). Періодично бутель збовтують і через два тижні спирт фільтрують крізь полотняну тканину та фільтрувальний папір. Спирт готовий.

Борис Сеник

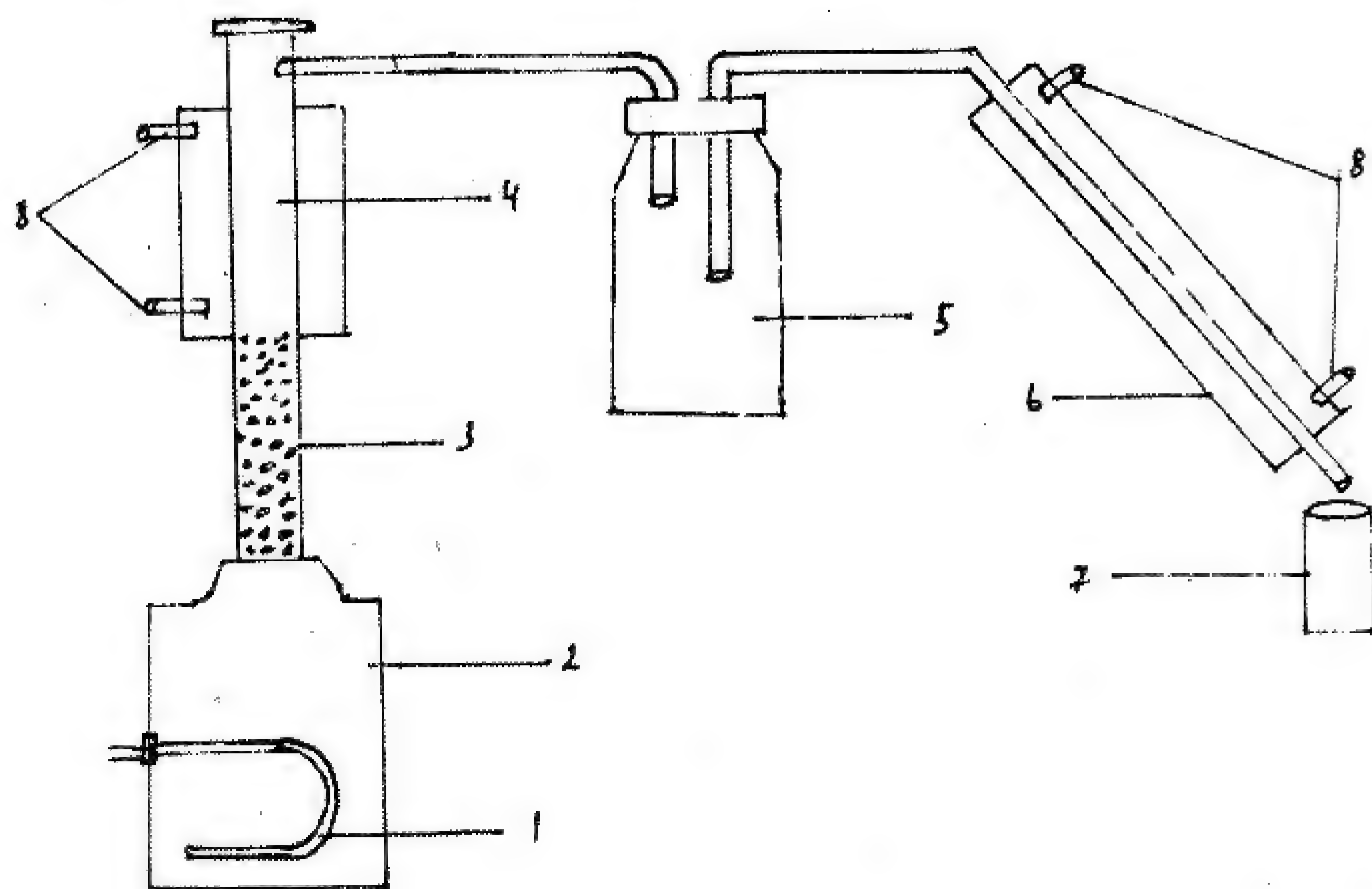

Рис. 2. Апарат для одержання етилового (питного) спирту за допомогою ректифікаційної колонки конструкції Б. Сеника:

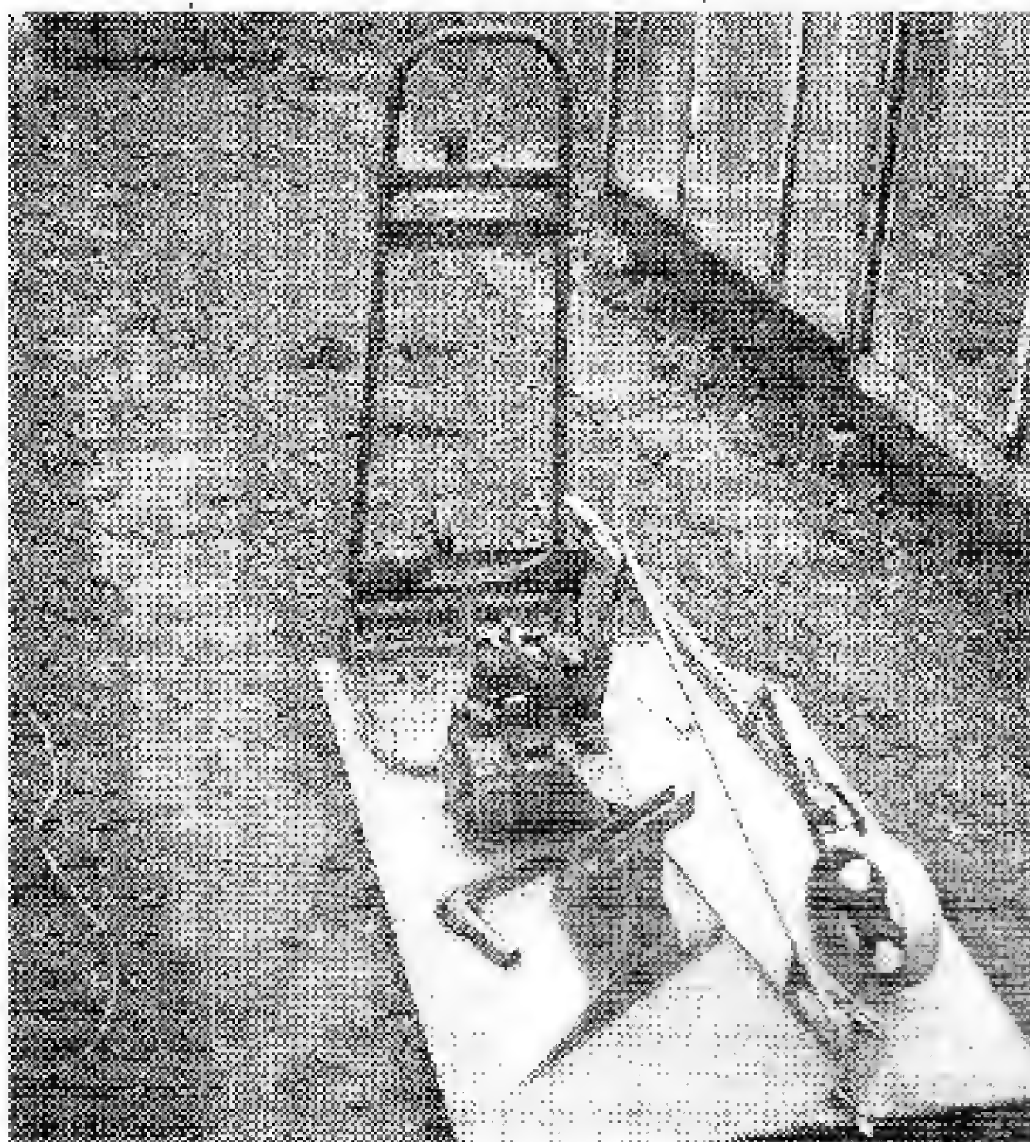
1 – ТЕН-2квт; 2 – куб – молочний бідон ємкістю 40 л; 3 – зміцнювальна колонка – труба з нержавіючої сталі 40 мм, довжина разом з дефлегматором 500 мм; 4 – дефлегматор; 5 – очисник-відстійник – аптечна пляшка з коричневого скла ємкістю 1 л з різьбовою кришкою; 6 – холодник змійовика; 7 – ємкість для продукту; 8 – штуцери для підведення і відведення проточної води.

Примітка: Прокладки між кубом і колонкою і під кришкою дефлегматора, а також з'єднувальні муфти між відрізками трубки змійовика – харчова гума.

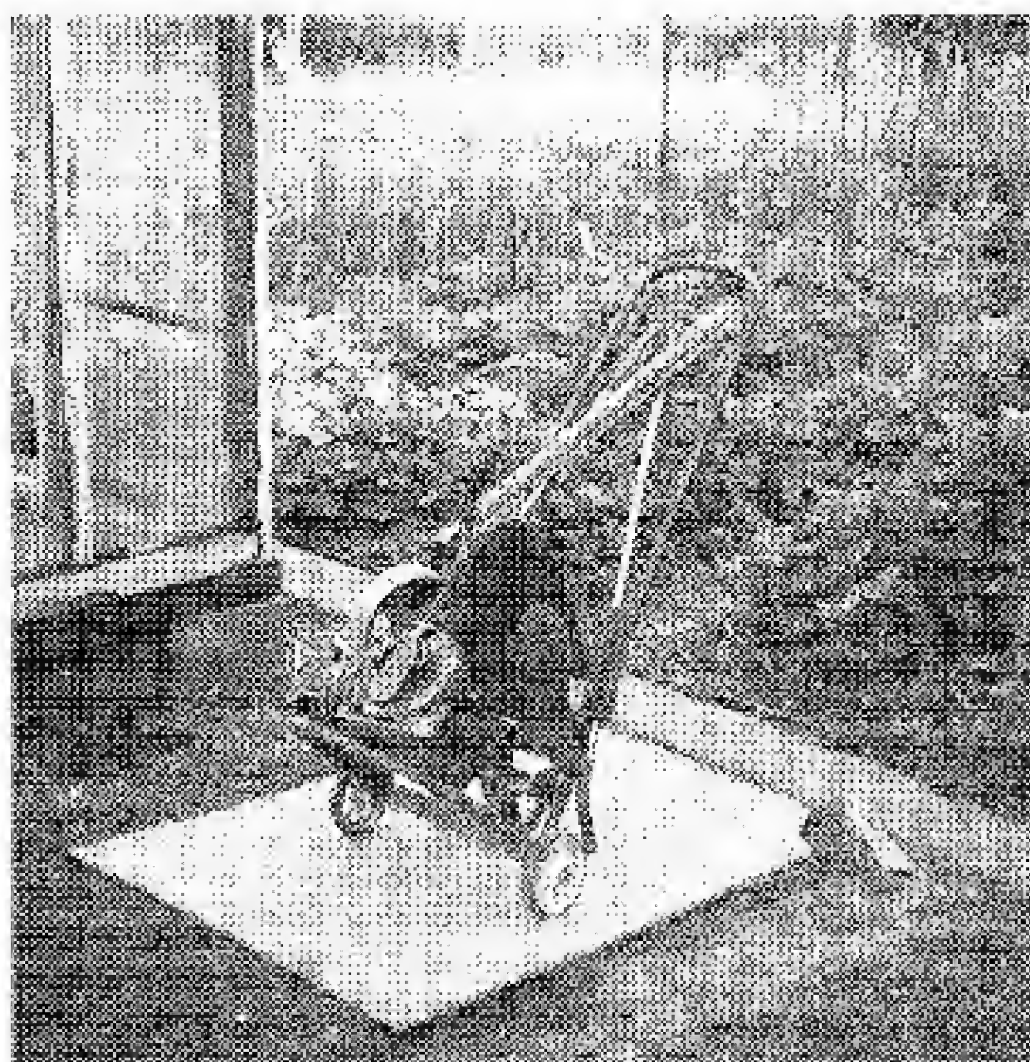
МІЙ "КІНЬ"

Обробіток ґрунту завжди пов'язаний з лопатою, це найнадійніший інструмент, але коли площа велика, потрібний потужніший засіб. Оранку можна здійснювати кінним плугом, але на невеликій ділянці багато площі все-таки потребує лопати. Багато є мотоблоків, культиваторів, але все, що оброблено плугом, на мою думку, найкраще.

У журналах були публікації щодо тяглової сили та без конкретики. Мотоцикли та моторолери не в усіх є, та і лебідку потрібну нелегко придбати, а обробіток землі плугом залишається найкращим.

Деталі тяглового вузла і плуга

Все готово для транспортування (прикривається чохлом)

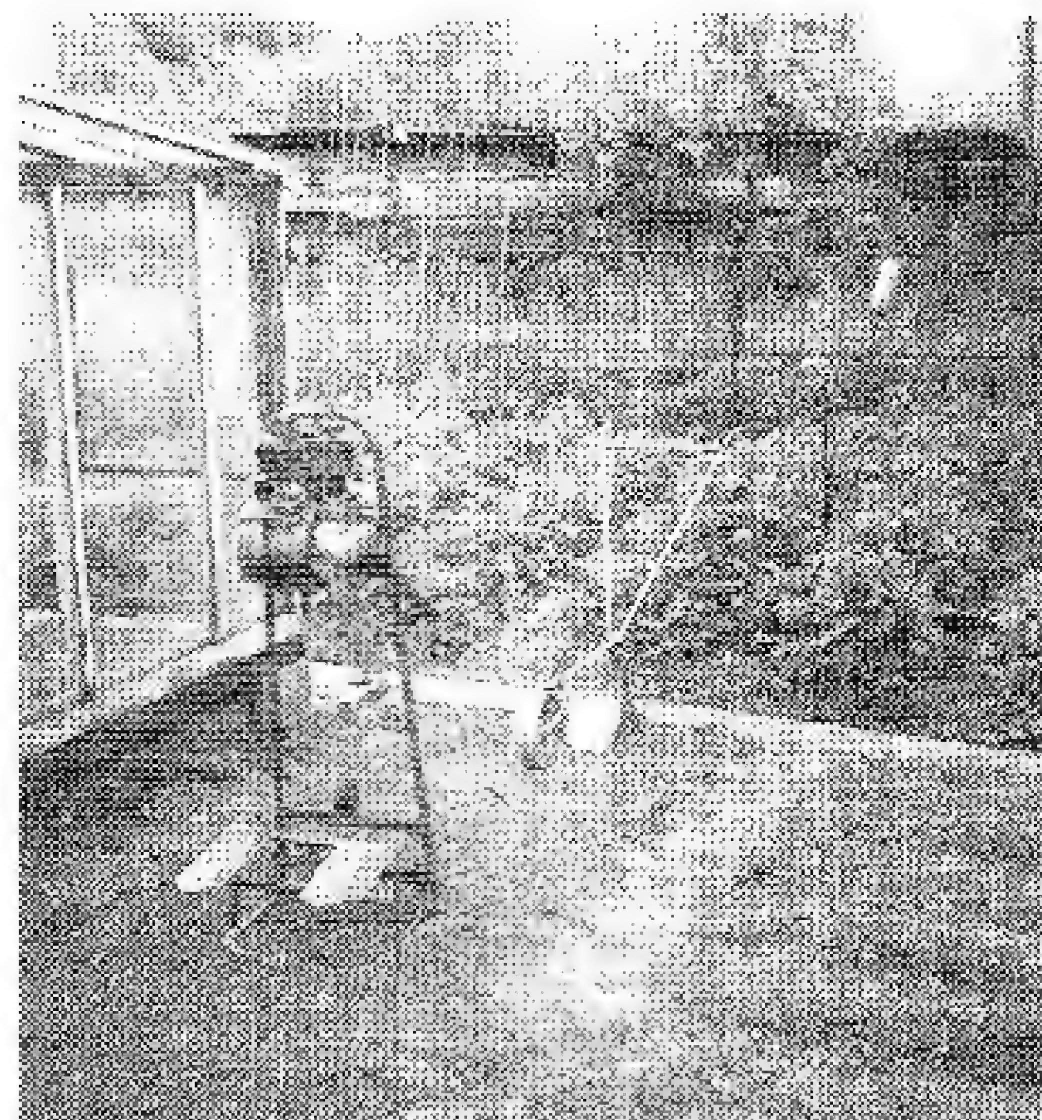
Під плуг добре садити картоплю, а пізніше обгорнути підгортачем, зібрати бульби, приорати сидерати, гній, компост.

Я довго не наважувався піти цим шляхом, був молодший і ділянка була меншою, але сталося так, що вона збільшилася удвічі, а роки дають про себе знати.

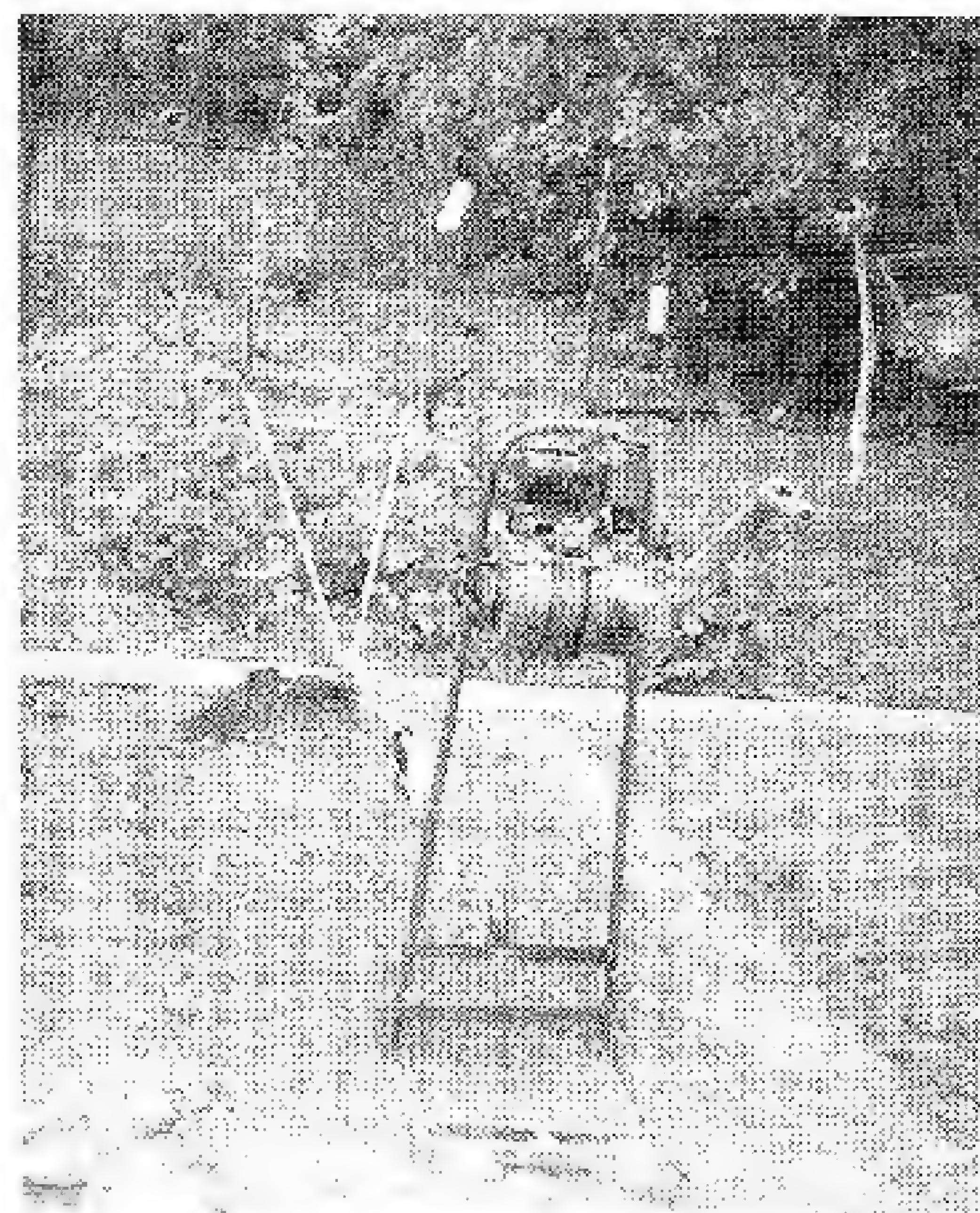
Колись мені випала нагода заволодіти невеликою за розміром і вагою лебідкою (в авіації такими лебідками користуються у багатьох випадках). Мені дісталася ручна – списана, але в доброму стані. Має відбір для корби на 125 і 500 кг. Є муфта зчеплення, тобто барабан можна звільняти для розмотування троса. На барабан можна помістити 30 м троса діаметром 3,5 мм. На відбір 500 кг примонтував мотор (27 вольт) з редуктором, живлення постійним струмом від універсального блока, зробленого самотужки. Раму для лебідки і якірної системи вигнув із старої водопровідної труби. Лебідка до рами кріпиться лише однією скобою, що дуже зручно, коли складаєш для транспортування. Висота підібрана так, щоб можна було вільно стояти під час роботи. Внизу до рами на петлях кріпиться якірна система (зроблена із кутника і двох сталевих кликів завширшки 12 см і завдовжки 25 см. Уся конструкція зібрана за допомогою електрозварювання. Трос від барабана до плуга іде через блочок, внизу рами. До рами окремо додається вісь з колесами для транспортування на невелику відстань.

З плугом справа виявилася набагато складнішою, оскільки в магазинах готового не знайшлося. Зняв розміри і форму начіпного для мотоблока. Один день праці – і плуг був готовий, усі деталі скріпив електрозварюванням. Весь плуг складається з трьох елементів і розбирається для транспортування, все з'єднується двома болтами. Маса зібраного плуга 7 кг, а тяглового вузла (я його називаю "конем") – 15–17 кг. Відбір на 125 кг виходить на якірну площадку, що забезпечує користування корбою за відсутності електроструму, або якщо важкий ґрунт, можна полегшити навантаження на мотор. Перші два сезони я користувався тільки за допомогою корби, правда нелегко, але все одно краще, ніж копати лопатою. За 2 години можна зорати ділянку, яку двоє копачів лопатами копають день.

Керування лебідкою полягає у роз'єднанні та з'єднанні муфти зчеплення, перестановки рами з лебідкою і якірним фіксуванням у ґрунт, натиском кнопки пуску мотора. Пуск навмисно зроблений кнопкою на випадок непередбаченої ситуації. На з'єднанні троса з плугом стоїть "вертушка", тому що трос при навантаженні дає невелику розкрутку, а при ослабленні знову скручується. Ширина борозни 18–20 см, глибина регулюється колесом на глибину залежно від потреби, добра оранка при глибині 20 см.

"Кінь" готовий до оранки (блок живлення окремо)

Процес оранки

Орати навесні допомагав онук (10 років), щоправда мені доводилось переставляти "коня" і ходити за плугом, онук стояв на якорі і натискував на кнопку.

Оранка тільки в одному напрямку – до "коня". На стартову позицію плуг разом з тросом відтягується при роз'єднанні муфти зчеплення.

Лебідка може бути іншою. Це залежить від можливостей, а плуг має бути зручним, неважким і легким у керуванні. Щоб краще керувати плугом, трос під'єднується між колесом і самим плугом.

Б.О. Рибак,
м. Львів

ОСНОВИ ПОБУТУ НА САДИБІ

Я – міський житель. Нещодавно придбав ділянку під забудову. Хотів би знати, хоча б в загальних рисах, що входить до основ побуту на садибі.

Л. Кузьменко,
м. Харків

До побуту входить система забезпечення життєво необхідних людських потреб господарського характеру. Людині потрібна, насамперед, вода. Зазвичай, в селі воду добувають з криниць, які розташовані вздовж вулиць не рідше, ніж через 100–200 м. **Колодязі** бувають у вигляді свердловин діаметром 150–200 мм. Свердловини можна зробити вручну або автобуром. Свердла бувають шнекові та змійовики. Свердлять зверху до води і, коли досягають глибини на 50–60 см нижче рівня води, в неї опускають трубу. Дно свердловини засипають шаром гравію 20 см. Воду краще качати електромагнітними насосами ("Нива", "Малятко", "Роднічок", "Малиш", "Струмок").

Для поливання ягідників та городини на ділянці прокладають наземну водопровідну сітку. Металеві труби встановлюють на підставки із цеглин чи каміння. Воду можна подавати з ближньої річки, копанки, ставу. Труби скріплюються муфтами, стяжками.

У місцях стоку води з крівлі ставляться діжки.

У дворі бажано мати і **душ**. Найпростіший варіант його побудови – щитова кабіна 160х110 см. Для цього на землю насипають шар гравію – 15–20 см. Роблять крівлю завширшки 160х110 см, на якій встановлюють бак (на 8–10 відер); в кабіну від бака опускають трубу з краном і душовою сіткою. Бак приєднують до невеликої колонки.

Туалет. Найпростіший – пудр-клозет. Замість ями ставлять металеву ємкість, яку вставляють під стілець з накривкою. Нечистоти пересипають сухим торфом чи попелом. У зв'язку з цим туалет ділять на дві частини, одну з яких відводять для зберігання засипки. Можна пудр-клозет зробити у вигляді намету. Крівля та стіни накрити коньком.

Перегнійна яма: глибина 0,5 м, зверху розміром 2х3 м – короб заввишки до 1 м. Яму бажано обсадити декоративними кущами. Її заповнюють бур'янами, відходами, стеблами використаних овочів тощо і розміщують не ближче 15 м від житлового будинку.

Фільтрові колодязі для стічних вод можна зробити 1х1 м, глибиною 2 м. Яма не повинна доходити до підгрунтових вод мінімум на 1 м. Зверху її засипають 25–30 см шаром шлаку, гравію. Стіни (з цегли) мають бути на відстані 0,5–1 м від дна з отворами.

Фільтрувальна траншея. З місця випуску відпрацьованої води копають канавку завглибшки 1,6–1,7 м зі збільшенням через кожний метр на 1 см. Ширина по дну – 50 см. У траншею насипають шар гравію – 20 см, потім – дренажні труби, крупнозернистий пісок 0,8–1 м, знову гравій – 10 см, труби і ще 10 см гравію. Потім – толь і зверху грунт. Труби краще використати азбестоцементні діаметром 100 мм. Через кожні 20 см їх прорізають до половини (щілини) – прорізом донизу. У кінці і на початку дренажу – вентиляційні стояки 0,5–0,7 м.

Лазня. Стіни – із соснових чи ялинових брусків 12–20 см, всередині обшивають струганими дошками 19–25 см. Лавки роблять з дощок завтовшки 30–40 мм. Двері до парної (70х170 см) – з дощок 40–50 мм, поріг – 20–25 мм, вікна подвійні.

Піч. Паливні дверцята можуть виходити в передбанник чи парну (гірше). Найпростіша груба (піч) – типу кухонної плити, лише замість духовки – підігрівальний бак. Потім по периметру роблять бортики завтовшки півцеглини і заввишки 5–6 рядів. Для цього "коробки" вистиляють глиною, перемішаною з цегляним боєм (3–4 см) і заповнюють каменем.

Льох. Звичайно, насамперед, потрібно визначити, чи підгрунтові води не підходять вище, ніж глибина майбутнього льоху.

Якщо вода піднімається трохи вище дна, її можна ізолювати за допомогою гідросклоізолу, яким заповнюють дно до 30 см. Можна також використати рідке скло, руберойд шарами з гудроном.

Якщо підгрунтові води нижче – треба настелити підлогу. Стіни бетонні; підлога 20 см бетону, стіни – 15 см. Стіни кладуть під опалубку. Яму для льоху копають на 2,5 м. Стелю утеплюють скловатою, вкладеною на гідроізоляцію чи руберойд, потім 20–30 см керамзиту, після цього роблять цементну стяжку. Можна стіни побудувати з каменю. Льох краще розташувати під кухнею. Люк і драбину потрібно розмістити не ближче ніж за 1,5 м від стін. Вентиляційна труба обов'язкова. Її краще виводити вбік від стелі і на 20 см нижче стелі.

Льох (2,2х3,5 м) можна розмістити окремо від оселі. Обваловують землею з нахилом вбік під кутом 45°.

Доріжки. Прості доріжки на садибній ділянці роблять з піску, гравію, шлаку, бою цегли. Риють канавку завширшки 60–80 см і завглибшки 25 см. На дно кладуть шар піску або дрібного гравію 5–7 см.

Доріжку з каміння потрібно покласти на піщану подушку і вирівняти за допомогою кувалди, потім засипати піском і добре полити.

Зону відпочинку краще розмістити на південному боці садиби, закривши від сонця стіною витких рослин. Лавочку можна обладнати складаними парасольками, тентом. Найліпше, якщо поряд буде квітник, маленький водозбір. Невеликий фонтанчик не лише прикрасить, а й створить добрий мікроклімат. Краще фонтанчик робити циркулюючим: вода береться з водозбору і туди ж повертається. Для цього згодиться замість насоса емульсійна помпа від старого металообробного станка.

В.І.Волинець,
м. Вінниця

... цибулини лілій всіх груп для відкритого грунту та вигонки. Якість, асортимент, конверт – каталог.

Л.В. Петрусенко-Кас'янова,
вул. Шевченка, 77, смт Голоби, Волинська обл.,
тел. (03352) 92-0-77, моб. 8 (050) 104-78-53

... креслення, опис саморобних міні-тракторів, мотоблоків, вітроагрегатів, сонячних водонагрівачів та інших корисних конструкцій вмілим господарям. Конверт – каталог.

А/с 128, поштамт, м. Красноармійськ, Донецька обл., 85300

...гладіолуси, іриси, лілійники, лілії. Конверти – каталоги. Каталоги також на сайті www.sadcvetov.kiev.ua.

В.Ф. Трошкін,
пров. Тітенка, 1, м. Васильків, Київська обл., 08606

...дешево насіння найкращих сортів помідорів, перцю, баклажанів. Овочі мають винятковий смак і врожайність.
Конверт – безкоштовно каталог.

Валентина Василівна Паранчук,
пл. Меліораторів, 4/36, смт Брилівка, Херсонська обл., 75143

... актинідія, мурайо, солодка, аралія, п'ятипал, стевія, вітекс, мірт, розмарин, левзея, гібіскус, будлея, вікторія, обліпиха, аґрус, малина, жимолость, каприфоль, троянди мініатюрні, гранат карликовий, пряні рослини, овочеві, квіти садові, декоративні трави та багато іншого.

Лідія Іванівна Єлагіна,
вул. Шевченка, 239/29, м. Нікополь, Дніпропетровська обл.,
тел (05662) 3-37-54

... насіння амаранту, шпинату Утеуша. мінімальне замовлення – 100 г/15 грн.

Ю.М. Євтушенко,
с. Мар'янівка, Карлівський р-н, Полтавська обл., 39522

...живці плодових, ягідних та декоративних культур для щеплення та укорінення. Конверт – каталог.

М.М. Француз,
с. П'яновичі, Самбірський р-н,
Львівська обл., 81450

...накладною платою гофровані гладіолуси 180 сортів. Конверт – каталог.

В.В. Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка,
Чернігівська обл., 17200

...насіння чорниці, ківі, гумі, гранату, суниці-шпинату, чорної моркви, земляних горіхів, різнокольорових перців.

О.В. Прогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин,
Вінницька обл., 22100

...в'єтнамські свині.

Сергій Миколайович Гезун,
вул. Шевченка, 162-а, с. Родниківка,
Уманський р-н, Черкаська обл., 20300,
тел. 8 (050) 38-38-288

...високоякісне насіння солодких сортів помідорів, перцю великоплідного, інших овочів, недорого післяплатою. Конверт – каталог.

Лариса Георгіївна Рудницька,
с. Березівка, Устинівський р-н,
Кіровоградська обл., 28625,
тел. (05239) 34-1-34

...насіння помідорів, перцю, огірків, динь; саджанці квітково-декоративних, смородини, аґрусу, хости; бульбоцибулини гладіолусів; канни нових сортів. Асортимент. Пакет насіння, каталог – безкоштовно. Ваш конверт.

Г.С. Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, 17500

...жоржини двох сортів.

Валентина Павлівна Кудрявцева,
вул. Чичеріна, 14, с. Дахнівка,
Черкаська обл., 18035

...післяплатою гладіолуси, смородину.

Г.К. Апоян,
с. Зелене, Нижньогірський р-н, АР Крим, 97105

...ікони православні, іменні, медальйони.

А/с 32, м. Харків, 61052

...цибулини гладіолусів – сортів світової і вітчизняної селекції.

Еліна Володимирівна Виноградська,
вул. Тупикова, 3/1, кв. 23, м. Київ, 03067

...в'єтнамські міні-свині.

Олег Олександрович Гуров,
тел. 8 (04461) 36-4-68, 8 (067) 994-19-22

...племінне поголів'я травоїдних в'єтнамських вислочеревних свиней.
Тел. 8 (066) 256-25-79

...схеми-описи: перетворення однофазної напруги в трифазну, увімкнення трифазного електродвигуна на 220В на повну потужність, без конденсаторів з регулюванням обертів. Каталог будь-яких пристроїв для справжнього господаря.

А/с 10, м. Городня,
Чернігівська обл., 15100

...найкращі українські та німецькі сорти картоплі (насіння найвищих репродукцій) – недорого. Консультації.

О.П. Юренко,
вул. Артема, 1, с. Диканька,
Полтавська обл., 38500, тел. (05351) 9-16-97

...переобладнання відцентрового водяного насоса на котел опалення (8 грн.) і каталог.

А/с 4, м. Тараща, Київська обл., 09500

...висодекоративні жоржини. Для відповіді конверт.

Н.І. Соколова,
с. Копитів, Корецький р-н, Рівненська обл., 34745

...шиншили окрасу стандарт, спеціальну літературу з шиншилорозведення.

А/с 5, м. Ульяновка, Кіровоградська обл., 26423

...насіння суперурожайних іспанських і кращих колекційних сортів помідорів, перців, стевії медової, лікарських рослин з рецептами та ін. Конверт – каталог.

П.М. Олексюк,
вул. Київська, 12/188, м. Тернопіль, 46023

...бамбук та інші кімнатні хвойні, вічнозелені, колоноподібні яловець (рос. – можжевельник), туя, самшит. Папороть. Маслята, білий гриб, опеньки, печериці, гливи, лікувальний гриб шиї-таке. Картоплю Забава та ін. (20).

Борис Олександрович Картич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...агроном-виноградар пропонує саджанці, чубуки 130 комплексностійких сортів. Конверт – каталог.

Е.М. Олефір,
вул. Авраменка, 18-84,
м. Запоріжжя, 69120,
тел. (0612) 67-49-53

...допомогу в пошуку рослин. Список надсилається безкоштовно у вашому конверті.

О.І. Болотських.
Банк даних колекціонерів рослин, а/с 17, м. Київ, 02105

...реалізуємо декоративні рослини.

О.І. Болотських,
а/с 17, м. Київ, 02105

...сенполії 500 сортів. Живці, розетки, вазони.

тел. 8 (044) 406-11-66, 8 (050) 558-84-72

...іриси, гіацинти, тюльпани, крокуси, лілійники, лілії, троянди. Конверт – каталог.

З.К. Глуменко,
вул. Щорса, 20, с. Кожанка, Фастівський р-н, Київська обл., 08550

...високоякісну насіннєву картоплю найкращих сучасних сортів: Беллароза, Китайське диво, Бернадет, Фальбо, Агаве, Коллета та ін., а також найкращі сорти минулих років, оздоровлені за біотехнологією (еліта): Світлий, Горба, Уніта та ін.

Вільгельм Адольфович Хілінський,
вул. Метробудівська, 4-а, кв. 39, м. Київ, 03065, тел. 8 (044) 408-26-32 (дом.), тел. 8 (050) 551-23-82 (моб.)

...насіння овочів і квітів вітчизняної та зарубіжної селекції, плівку спанбонд, аксесуари, спеціальну літературу, садовий інструмент та інше. Ціни доступні. Заадресований конверт – каталог.

а/с 87, м Київ, 03170

...варотом – препарат для лікування бджіл від вароатозу.

п/с 53, м. Київ, 03146, тел. (044) 403-06-34, 407-18-86, моб. 8 (039) 291-25-86, 8 (097) 912-50-40

...штамбовий агрус, смородину, троянди. Саджанці золотистої і чорної смородини, агрусу, малини.

В.А. Криворотько,
с.Бутовці, Хорольський р-н, Полтавська обл., тел. 8 (050) 580-33-85

...60 високоврожайних сортів картоплі.

Володимир Петренко,
с. Березова Лука, Гадяцький р-н, Полтавська обл., 37342

...саджанці і чубуки новітніх комплексностійких сортів винограду, смородини, агрусу, малини, суниці.

Володимир Аполлінарійович Шпак,
вул. 60 років Жовтня, 55-а, м. Карлівка, Полтавська обл., 39500

... садивну картоплю 70 новітніх сортів світової селекції. Посилки від 6 кг. Безкоштовний каталог у вашому конверті.

Костянтин Юрійович Давидовський,
пр-кт Корольова, 2-в, кв. 64, м. Київ-134, 03134, тел. (044) 402-58-00

... саджанці і насіння звичайних, нових рідкісних культур та квітів з власної колекції. Близько 700 найменувань. Конверт з марками на 80 коп. – об'ємний каталог.

О.І. Джус,
с. М. Крушлинці, Вінницький р-н, Вінницька обл., 23242

...саджанці і чубуки комплексностійких сортів винограду.

Юрій Васильович Кухарев,
вул. Калмикова, 17-24, м. Костянтинівка, Донецька обл., 85113

... в'єтнамський хряк, 9 місяців, зі всіма щепленнями.

8 (263) 2-46-80

... саджанці і чубуки комплексностійких сортів винограду.

Юрій Васильович Кухарев,
вул. Калмикова, 17-24, м. Костянтинівка, Донецька обл., 85113

... гусей: мамути, холмогори, комогори. Декоративні качки-мандаринки.

Тел. 8 (044) 257-22-31 (з 19⁰⁰ до 22⁰⁰)

... недорого сортові гладіолуси, лілії, тюльпани.

Г.М. Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук-8, Полтавська обл., 39608, тел. (05366) 68-951

... хризантеми (70), гладіолуси (50), жоржини (25), томати (160), квіти (160), овочі.

Конверт – каталог.

А.В. Галяс,
с. Іванківці, Бердичівський р-н, Житомирська обл., 13371

... насіння овочів і квітів: аматорське, вітчизняне та зарубіжне. Від 10 коп. у міні-пакетах і 50 коп. – у кольорових. Знижки (до 25%), гурт (до 45%), вагові. Захист рослин. Конверт – каталог.

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка, Мар'їнський р-н, Донецька обл., 85630, тел. (06278) 2-35-20

...насіння сухоцвітів та інше. Конверт – каталог.

Валентина Турчина,
вул. Великотирнівська, 8, кв. 23, м. Полтава, 36028

...супервроржайні найстійкіші новинки інституту овочівництва + описані в ДСГ №7 та ін.

Конверт – каталог.

М.П. Курінний,
вул. Суворова, 49, смт Високопілля, Херсонська обл., 74000

...насіння, корінці женьшеню.

С. І. Мартинович,
вул. Кушніта, 7, м. Яворів, Львівська обл., 81000

...створіть свою справу! Безпрограшний шанс для бажаючих зайнятись надприбутковим бізнесом в новій галузі тваринництва! Швидка окупність – 5 місяців, оборот капіталу – 120 днів. Реальна можливість заробити від 25000 грн. за 365 днів з ділянки всього 10x10 м... Гарантований збут та інвестиційна підтримка! Ознайомлення з бізнес-проектом – безкоштовно. Надішліть конверт із з/а.

Петро Володимирович Кузьмич,
А/с 116 "Д", м. Ковель, Волинська обл., 45006

...чому нестандартний агробізнес надприбутковий? Дізнайтесь про секрети гарантованих заробітків на землі (від 5000 до 10000 гривень за сезон всього з 2 соток...). Це – реально! Ви теж зможете досягнути такого успішного результату! Конверт із з/а – додаткова інформація (безкоштовно). Прийом замовлень обмежений!

А/с 3 "Техноком", смт Ст. Вижівка, Волинська обл., 44400

...картоплю найновіших та найкращих сортів у світі: Бернадет, Беллароза, Агаве Тірас, Мелодія, Беттіна, Пікассо, Скаф; квасоля – 20; помідори – 90.

О.А. Іллющенко,
а/с 61, м. Прилуки, 17500, тел. 8 (066) 712-06-90

...прес шнековий для виробництва олії.

Тел. 8 (044) 564-83-34

...гофровані гладіолуси 60 сортів, недорого.

М.П. Косович,
вул. Січових стрільців, 30, смт Заболотів, Івано-Франківська обл., 78315

ОПТОВІ ЦІНИ НА ВАГОВЕ НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР
від ТМ "Імперія насіння"
(ціни вказані в гривнях за кілограм)

№ п/п	Найменування культури (сорт, гібрид)	Ціна
1	Кавун Астраханський	35
2	Кавун Борчанський	35
3	Кавун Огоньок	40
4	Кавун Роза Юго-Востока	35
5	Кавун Ярило	35
6	Баклажани Алмаз	100
7	Баклажани Геліос	360
8	Горох Адагумський	5
9	Дайкон Клик Слона	35
10	Дайкон Саша	35
11	Диня Алушта	80
12	Диня Козачка	30
13	Диня Колхозниця	35
14	Диня Рання-133	35
15	Капуста Амагер	75
16	Капуста Білосніжка	75
17	Капуста Іюнська	75
18	Капуста Камінна голова	85
19	Капуста Слава	75
20	Капуста Харківська	75
21	Капуста Екстра F1	1500
22	Капуста Ярославна	85
23	Цибуля Білий Глобус	220
24	Цибуля Де Дорадо де Болоні	200
25	Цибуля Луганська	130
26	Цибуля Ред де Мілано	220
27	Цибуля Халцедон	135
28	Морква Болтекс	40
29	Морква Вітамінна	40
30	Морква Королева осені	50
31	Морква Лосіноостровська	40
32	Морква Московська Зимня	40
33	Морква Нантська	40
34	Морква Рекс	60
35	Морква Тип-Топ	60
36	Морква Тушон	40
37	Морква Шантане	40
38	Огірки Анушка F1	990
39	Огірки Берговой	45
40	Огірки Голубчик F1	400
41	Огірки Джерело	45
42	Огірки Журавльонок F1	380
43	Огірки Конкурент	45
44	Огірки Лялюк	45
45	Огірки Наташа F1	990
46	Огірки Ніжинський 12	45

№ п/п	Найменування культури(сорт, гібрид)	Ціна
47	Огірки Роднічок F1	260
48	Огірки Самородок F1	200
49	Огірки Смак F1	200
50	Огірки Фенікс 640	45
51	Перець Золотий ювілей	220
52	Перець Колобок	220
53	Перець Подарок Молдови	180
54	Петрушка Белла Донна	80
55	Петрушка Гігантелла	80
56	Петрушка Комюн-2	80
57	Петрушка кучерява Москраузе	45
58	Петрушка листова Богатирь	35
59	Петрушка листова Бриз	35
60	Петрушка звичайна	35
61	Редис Богиня	25
62	Редис КБК	18
63	Редис Французький сніданок	35
64	Салат Азарт	45
65	Салат Лола росса	50
66	Салат Одеський кучерявець	40
67	Буряк Бордо 237	35
68	Буряк Делікатесний	35
69	Буряк Детройт	60
70	Буряк Єгипетський	45
71	Буряк Червоний шар	35
72	Буряк Циліндра	45
73	Помідори Андромеда F1	4050
74	Помідори Арізона	340
75	Помідори Баллада	245
76	Помідори Бичаче Серце	650
77	Помідори Дар Заволжь'я	140
78	Помідори Кембл 33	340
79	Помідори Ляна	245
80	Помідори Мобіл	340
81	Помідори Нептун F1	5050
82	Помідори Новічок	140
83	Помідори Ред Хантер	340
84	ПомідориРіо Гранде	340
85	Помідори Ріо Фуего	340
86	Помідори Рома	340
87	Помідори Святий П"єро	650
88	Помідори Союз-8 F1	2260
89	Помідори Супер Стрейн В	340
90	Кріп Грибовський	30
91	Кріп Лісногородський	30
92	Кріп Салют	30

Асортимент насіння і вказані оптові ціни не є остаточними.
З питань оптових закупівель звертатися на адресу:
83004, м. Донецьк, вул. Університетська, 109, тел./факс (062)345-53-08, тел.:(062)345-32-37

На правах реклами

ВИШНЯ: ФОРМУВАННЯ КРОНИ МОЛОДИХ ДЕРЕВ

За особливостями росту і плодоношення сорти вишні умовно поділяють на дві групи: кущоподібні і деревоподібні. Термін "кущоподібні" зовсім не означає, що це маленькі дерева-кущі. До цієї групи належать як слабко- так і сильнорослі сорти. Головною ознакою даної групи є сильне гілкування (кущіння). Звідси їх схильність до загущення крони і гостріша потреба в проріджуванні. Для них характерний і свій тип плодоношення – на середніх змішаних пагонах. І тільки в молодому віці, і лише частково – на букетних гілочках. Розпочинають плодоношення на 2–4-й рік. Живуть до 15–18 років. Можуть вирости висотою до 3–4 м. До кущоподібних належать: Чорнокорка, Ерді Ботермо, Гріот український, Гріот Серідко, Шубинка, Анадольська, Володимирська, Любська, Самсонівка, Лотівка та інші.

Деревоподібні мають сильний ріст, але гілкуються слабко й помірно. Схильні до зрідження крони з оголеними гілками і завищеною зоною плодоношення. Для створення компактних крон із зоною плодоношення, розташованою нижче, потребують сильнішого вкорочування приросту. Плодоносять здебільшого на букетних гілочках. Розпочинають плодоношення на 5–6-й рік. Живуть довше – до 20–25 років. Можуть вирости до 5–7 м. До деревоподібних належать: Підбільська, Елегія, Шпанка рання, Склянка, Жуковська, Кентська, Пам'яті Вавілова, Тургенєвка, Метеор, Ребатська красуня та інші.

Вишня має три види однорічних пагонів: ростові (завдовжки понад 40–50 см, переважно з ростовими бруньками), змішані (середньої довжини – 30–40 см, мають обидва типи бруньок), короткі (до 20 см з боковими генеративними, тобто квітковими, бруньками і однією вегетативною – кінцевою на верхівці пагона. Тому їх не вкорочують, бо засохнуть.

ПАРАМЕТРИ ЯРУСНОЇ КРОНИ ВИШНІ

Висота штамба. У кущоподібних сортів: у слаборослих – 40 см, середньорослих – 50–60 см, сильнорослих – до 70 см. У деревоподібних (з припіднятою і пірамідальною кроною) 40–50 см.

Скелетних гілок першого порядку (котрі відходять від стовбура) у кронах обох груп сортів 8–10.

У першому ярусі – 4–5 з кутами відходження 40–50°, кутами розходження 70–90° (навколо стовбура), а вгору по стовбуру перші 2–3 можна із суміжних бруньок, а четверта й п'ята – через 10–20 см (щоб не допустити надмірного ослаблення центрального провідника).

Другий ярус закладають з 2–3 гілок першого порядку, нижня з яких у слаборослих сортів має бути на 50 см вище основи верхньої скелетної гілки нижнього ярусу; у середньорослих – на 60 см; сильнорослих – 70 см; пірамідальних – до 80 см. Відстань між гілками в ярусі краще 10 см, а кути відходження – 50–60°.

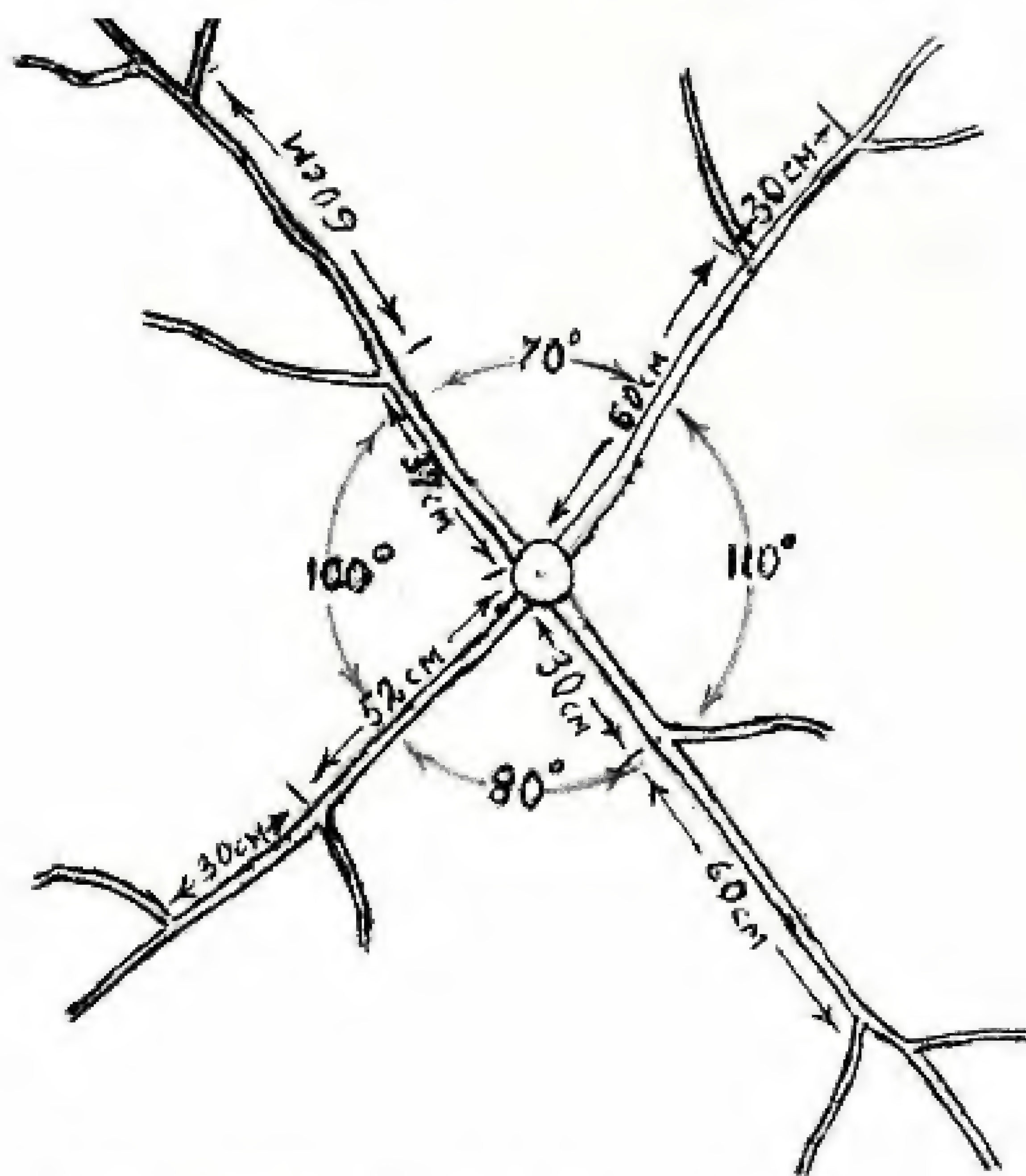

Рис. 1. Схема (в проекції) розміщення гілок у кроні дерева при формуванні ярусів. Чим більший кут розходження між гілками-носіями, тим менша відстань від стовбура до скелетної гілки другого порядку, що відходить у бік цього кута, – і навпаки. А відстань між гілками другого порядку залежить від їхнього розташування, поодиноко чи спарено.

Третій ярус – з двох гілок з такими ж інтервалами, як і другий. Кути відходження краще 70–80° (щоб не завищували крону) надаються різними методами відхилення гілок: розпірками, підвішуванням будь-яких вантажиків, відтягуванням мотузочками до нижніх гілок, стовбура (за забитий цвяшок), сусідніх дерев, кілочків, заплітанням за сусідні гілки, обрізуванням "на переведення".

Велика кількість гілок у нижньому ярусі необхідна для того, щоб послабити розростання крони догори й водночас збільшити кількість плодових гілочок у цьому ярусі. Нижні гілки також треба менше вкорочувати й проріджувати, ніж верхні. Це також їх підсилить і гальмуватиме переростання верхніх гілок. За малої кількості гілок у нижньому ярусі і сильного їх обрізування дуже розростаються гілки верхньої частини крони, що неприпустиме за законом підпорядкування гілок у кроні.

Тому третій ярус закладається слабшими гілками, які з часом перетворюють (переведеннями) у напівскелетні. Але поки дерева молоді, цей ярус необхідний, щоб сприяти відхиленню до горизонталі гілок нижніх ярусів.

Скелетні гілки другого порядку гілкування (сильні бокові на гілках першого порядку) закладаються по 2–3 на гілках нижнього ярусу і можна по 1–2 у другому. Першу з них – на 30–60 см від стовбура (залежить від кутів розходження гілок-

Власника торгової марки "Імперія насіння", Академіка Міжнародної кадрової академії, заступника ВерховногоОтамана ОЧКВ генерал-полковника козацтва

ЛАВРИКА
Володимира Васильовича

від щирого серця вітаємо з 50-річним ювілеєм і нагородженням орденом "За заслуги". Бажаємо міцного здоров'я, благополуччя, творчої наснаги, успіхів у бізнесі.

Друзі, колеги

носіїв). Наступні – поодиноко через 30–35 см (по боках або ззовні). А якщо спарені, то через 60–80 см **(див. рис. 1)**.

Напівскелетні гілки (третього порядку, довжиною 1–1,5 м) розташовують з інтервалами 20–40 см на скелетних гілках усіх порядків і стовбурі. У нижній частині крони їх закладають більше і густіше (через 20–30 см), а в середній – менше і рідше (через 30–40 см), щоб нижня частина крони краще освітлювалася. На гілках третього ярусу – тільки обростаючі гілочки.

Обростаючі плодові гілочки (четвертого порядку, завдовжки 50–90 см) з інтервалами 10–15 см – на скелетних гілках усіх трьох порядків і на стовбурі.

При формуванні скелету крони в усі роки слід дотримуватися **закону підпорядкування в кроні**: верхніх гілок нижнім, вищих порядків нижчим і стовбуру. Товщина скелетних гілок першого порядку має становити 0,6–0,8 товщини стовбура у місцях їхнього зростання; стільки ж – гілок верхнього ярусу від нижче розташованого; скелетні гілки другого порядку – 0,6–0,7 товщини своїх гілок-носіїв і на 0,5–1 м коротші; напівскелетні – 0,5 товщини своїх скелетних гілок. А верхівки гілок вищого порядку мають бути нижче власних гілок-носіїв: у сортів з кулеподібними кронами – на 15–20 см, а з пірамідальними – на 25–30 см.

ФОРМУВАННЯ КРОНИ МОЛОДИХ ДЕРЕВ (ЗОКРЕМА Й НЕСТАНДАРТНИХ САДЖАНЦІВ)

Порівняно легше піддаються формуванню стандартні саджанці. Нестандартні сформувати у перші два роки буває набагато важче.

У першу весну. Варіант І. Після садіння однорічних нерозгалужених саджанців: відмірюють висоту штамба (див. варіанти у розділі "Параметри крони"), до неї ще відлічують вгору 6–7 добре розвинутих бруньок і над верхньою зрізують пагін.

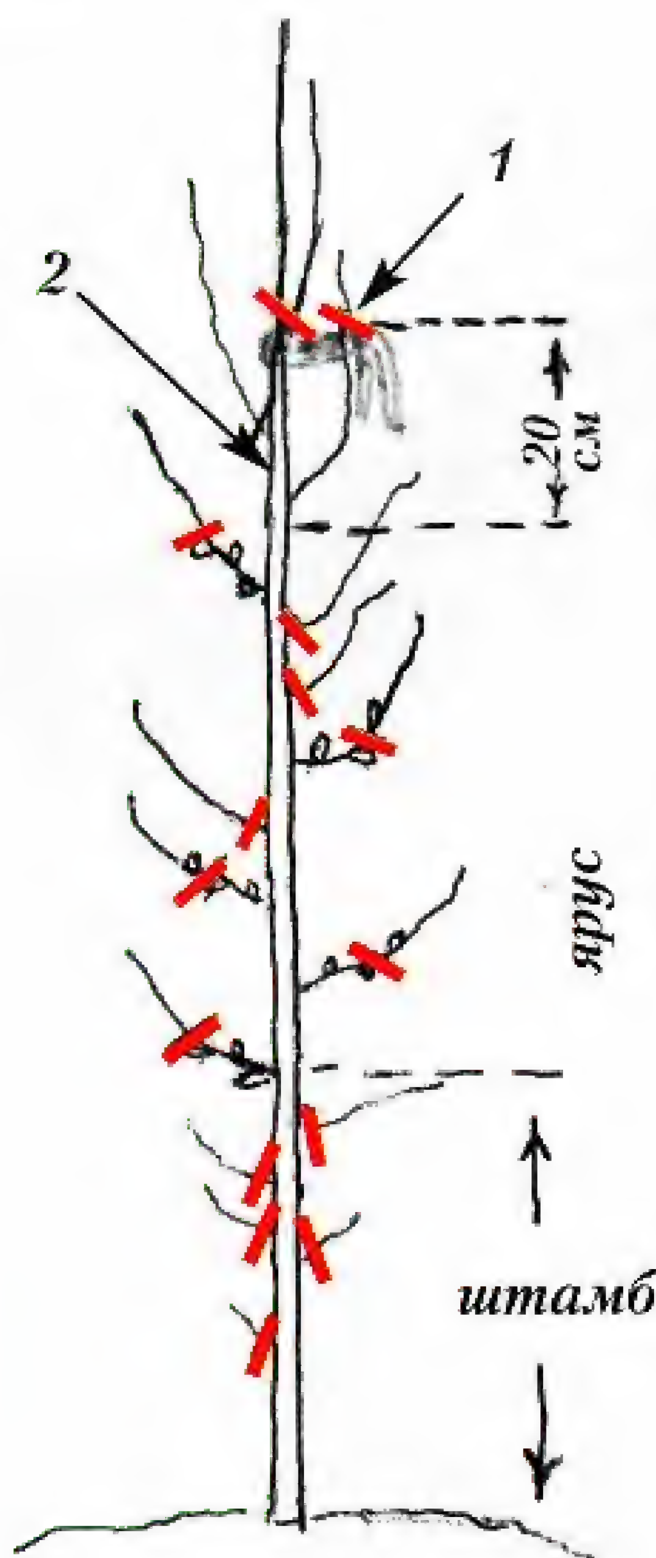

Рис. 2. Формування крони у нестандартного 2-річного саджанця, коли у 1-му ярусі у потрібних місцях 4–5 пагонів, але слабкі (червоним – місця зрізів у 1-шу весну):
1 – прив'язування до сучка;
2 – місце видалення сучка на 2-гу весну.

Варіант II. Під час садіння дворічок або добре розгалужених однорічок штамбик по всій його висоті очищають від гілочок. А в зоні нижнього ярусу вибирають 4–5 бокових гілочок, що найкраще підходять за силою росту, кутами відходження, розходження і розміщенням на стовбурі, і залишають їх на майбутні скелетні гілки (див. "Параметри крони"). Найслабшу з них (зазвичай нижню) вкорочують до 40–50 см від основи. Якщо ж вона коротша від цієї довжини, то її не вкорочують. А решту гілок вкорочують на рівні її зрізу або ж кінця. Всі непотрібні для нижнього ярусу – видаляють.

Якщо залишені під майбутні скелетні гілки сильні, то на продовження центрального провідника залишають сильний верхній пагін, зрізуючи його на 15–20 см вище зрізів бокових пагонів. А всі конкуренти видаляють. Але, якщо нижні гілки потребують підсилення (див. вимоги закону підпорядкування), то центральний провідник переводять на слабший конкурент і зрізують його на тій же висоті. А верхній пагін й інші конкуренти видаляють.

Але саджанці часто бувають **нестандартними.** Як їх обрізувати? Розглянемо кілька варіантів.

1. Якщо **в зоні нижнього ярусу є лише зовсім слабкі бокові пагони**, то як і в першому варіанті відмірюємо висоту штамба, видаляємо на ньому гілочки. А в зоні ярусу залишаємо 4–5 пагонів, котрі добре розташовані вздовж і навколо стовбура. Вкорочують кожний з них до 2–3 бруньок біля основи. А щоб підсилити їхній ріст, центральний провідник переводять на 2–3-й зверху слабкий конкурент, зрізавши його на 15–20 см вище зрізу верхньої бокової гілочки. А вище розташовану частину саджанця зрізують не при основі залишеного конкурента, а на сучок висотою 10–20 см, на якому видаляють бруньки й інші конкуренти і до нього прив'язують залишений конкурент з метою вирівнювання. Наступної весни сучок видаляють **(див. рис. 2)**.

2. Якщо **в зоні нижнього ярусу слабких пагонів лише 2–3**, тоді здійснюють ту ж саму процедуру їх зрізування і переведення на 2–3-й конкурент. Відлічують від верхньої бокової на залишеному конкуренті 6–7 бруньок і зрізують його. Підв'язують його до сучка, як сказано у попередньому варіанті.

3. Якщо **в зоні нижнього ярусу пагонів немає, а є лише вище нього** – тоді центральний провідник переводять на нижній конкурент, вкорочують його так, як сказано у першому стандартному варіанті (без гілочок). А вище розташовану частину саджанця зрізують і використовують так, як сказано у варіанті 1 (нестандартному).

4. **У зоні нижнього ярусу пагонів немає, а є лише на штамбику**. Там їх видаляють, а саджанець обрізують так, як сказано у першому стандартному варіанті.

5. Якщо **саджанець без гілочок і лише ненабагато переріс необхідну для зрізування висоту,** то його краще не чіпати і залишити на дорощування. Чому? Згадаємо, що за слабкого вкорочування прирости будуть невеликі і їх буде мало. Тож до наступної весни ми нормальних бокових пагонів не одержимо, а створимо лише нову проблему. Тому такий саджанець (а тим більше, який не доріс до висоти зрізування) слід залишити на дорощування, щоб після обрізування наступної весни одержати нормальні бокові пагони **(див. рис. 3)**.

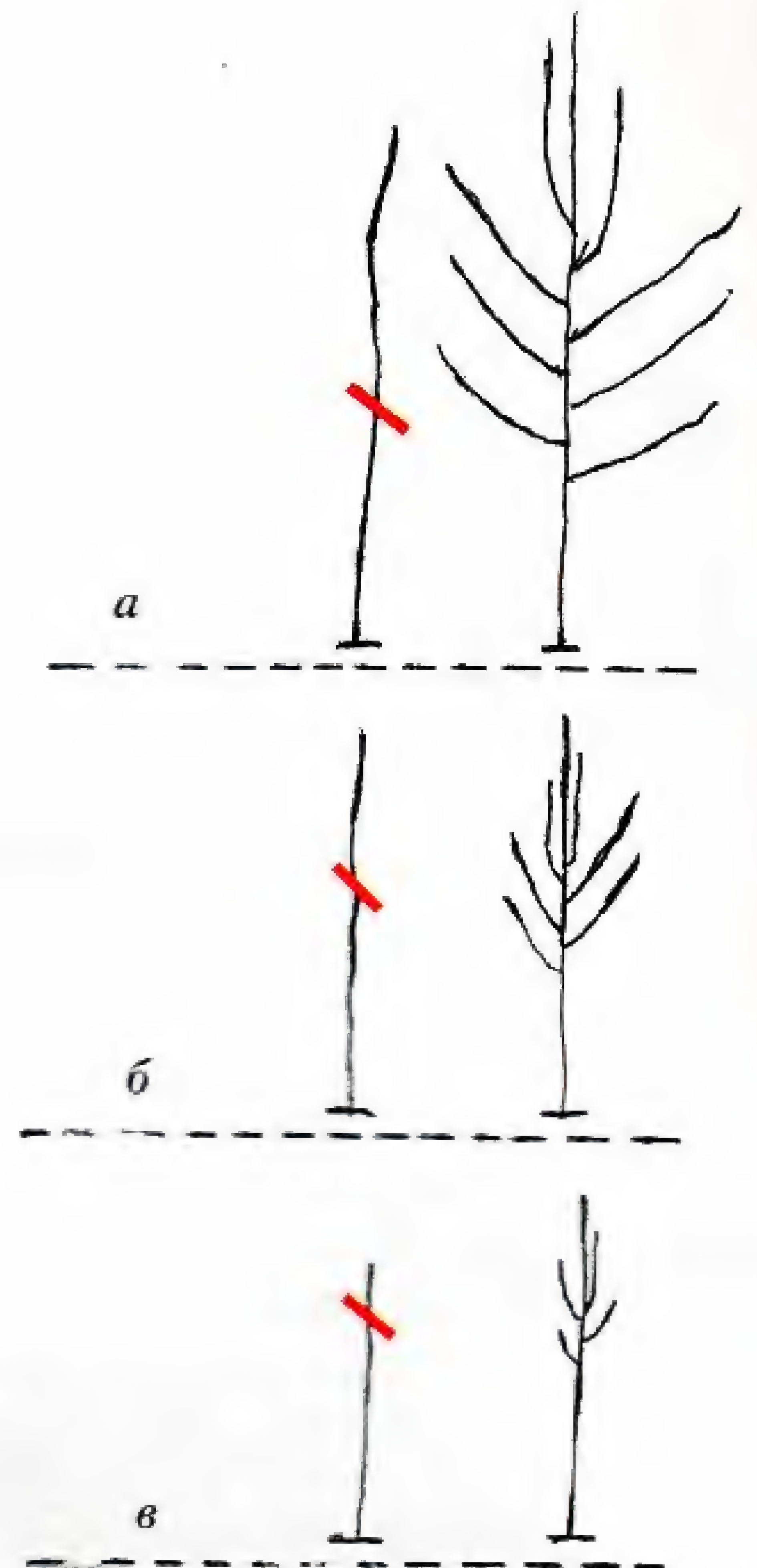

Рис. 3. Реакція саджанця на різні ступені його вкорочування у першу весну: а – сильне вкорочування (зрізують 1/2 – 2/3 частини пагона); б – середнє вкорочування (зрізують 1/3 –1/2 частини пагона); в – слабке вкорочування (зрізують 1/4 – 1/5 частини пагона).

При обрізуванні саджанців слід використовувати і такі прийоми: якщо у нижньому ярусі у бокового пагона кут відходження 45–50°, то його вкорочують над зовнішньою брунькою, а якщо більший за 50° – над внутрішньою або боковою. Якщо треба скоригувати кут розходження і змінити напрямок гілки в будь-який бік, то гілку вкорочують на бічну бруньку з того ж боку. Для більшого відхилення при зрізуванні слід залишити сучок завдовжки 1 см.

На другу весну. Якщо саджанці, що обрізані першої весни за першим стандартним варіантом або за 1–4-м нестандартним, мають гарний приріст, то їх обрізують так, як сказано у другому стандартному варіанті першої весни. А саджанець, залишений на дорощування (варіант 5) тепер обрізують так, як за першим стандартним варіантом першої весни.

На другому стандартному варіанті на другу весну: а – у саджанців з добрим приростом закладають по одній скелетній гілці другого порядку на кожній гілці нижнього ярусу. Для цього відмірюють на скелетних гілках першого порядку відстань від стовбура 30–60 см (див. "Параметри крони"), до неї ще додають 6–7 бруньок і зрізують її. Одночасно роблять перший крок до закладання гілок другого ярусу: відмірюють від основи верхньої гілки нижнього ярусу відстань до другого ярусу (50–80 см, залежно від сили росту сорту і габітуса, див "Параметри крони"). До цього додають ще 6–7 бруньок і зрізують центральний провідник; б – цю процедуру з центральним провідником можна було здійснити ще у першу весну, якби він хоча б на третину переріс потрібну висоту зрізування. У результаті уже до другої весни у зоні другого ярусу виростають потрібні пагони. У такому разі на другу весну в зоні другого ярусу залишають 2–3 бокових пагони, що підходять за всіма ознаками (див. "Параметри ...") для майбутніх скелетних гілок. Вкорочують їх на третину чи половину. Від верхньої скелетної гілки другого ярусу відмірюють по центральному провіднику вгору відстань до третього ярусу, до нього додають ще 6–7 бруньок і зрізують його. А всі пагони, що непотрібні для скелету, видаляють. Зрізи роблять над брунькою з боку минулорічного сучка – для вирівнювання стовбура.

НЕСТАНДАРТНІ СИТУАЦІЇ, ЩО ТРАПЛЯЮТЬСЯ ДРУГОЇ ВЕСНИ

1. На нижньому ярусі за першу вегетацію вдалося закласти **лише дві нормальні скелетні гілочки**. Тоді на другу весну над верхньою з них на центральному провіднику відмірюють 10–15 см, поверх цього відлічують 6–7 здорових бруньок і зрізують його.

2. За першу вегетацію в ярусі виросло **лише 1–2 гілки під гострими кутами**. Їх вкорочують до 10–20 см від основи (залежно від сили росту сорту і габітусу). А центральний провідник – над 6–7-ю брунькою від основи верхньої бокової. Після цього між гілочками, нижче і вище від них, виростуть нові пагони, з яких наступної весни можна буде сформувати ярус.

3. У зоні ярусу виросло **два пагони один над одним**. Залишають нижній, вкоротивши до 15–25 см, а верхній видаляють. Від залишеного на центральному провіднику доверху відмірюють 10–15 см, до цього відлічують ще 6–7 бруньок і зрізують його.

4. Протягом першої вегетації саджанці дали **приріст менший 10 см**. Тоді формування переносять на третю весну. А на другу весну майбутні скелетні гілки і центральний провідник обрізують на дворічну деревину, але відрізують не більше четвертини її довжини. Центральний провідник краще перевести на нижній конкурент, зрізавши його на 10–15 см вище зрізу верхньої гілки.

5. Серед залишених бокових пагонів є **з кутами відходження 40–50°**. Тоді застосовують методи їхнього відхилення (розпірки, відтяжки мотузками, навішування вантажів тощо). А при кутах понад 80° (до вертикалі) їх припіднімають і підв'язують до центрального провідника.

6. Бокові гілочки ярусу виросли, а **центральний провідник не доріс**. У такому разі слабшу із залишених 4–5 гілочок вкорочують на 1/3 – 1/2, решту – на її рівні. А центральний провідник не чіпають, залишаючи на дорощування.

7. **У зоні ярусу жодного бокового пагона**, а є лише вище від нього. Тоді центральний провідник переводять на нижній конкурент, зрізавши його над 4–5-ю брунькою однорічного приросту. На третю весну з нових пагонів формують ярус **(див. рис. 4)**.

8. Якщо за нормальної агротехніки **протягом 2–3 років приріст залишається слабким**, то такі саджанці видаляють і садять нові.

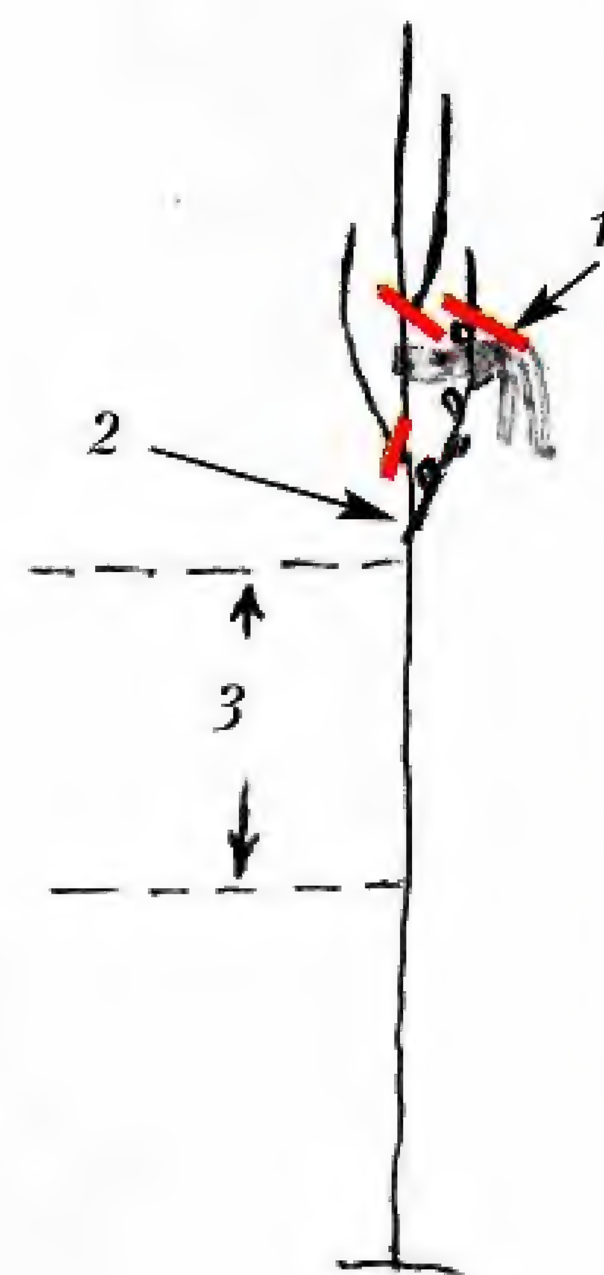

Рис. 4. Обрізування нестандартного саджанця на другу весну, коли в зоні ярусу бокових пагонів немає, а вони є лише вище від нього:
1 – прив'язування до сучка;
2 – місце видалення сучка на другу весну; 3 – зона ярусу.

Усі ці проблеми можуть постати ще у першу весну, позаяк одержані в спадок з розсадника.

Починаючи з третього і в наступні роки, основним видом обрізування вишні (особливо кущоподібних сортів) є проріджування. У першу чергу видаляють сухі, пошкоджені, конкуренти, жировики, спрямовані до середини крони, ті, що труться, загущують інтервали, ослаблені або дуже сильні (які порушують підпорядкування), непотрібні для формування гілки. А видовжені, оголені, звисаючі, з гострими кутами можна вкоротити над підходящим відгалуженням. А можна видалити, залежно від ситуації.

Але відмовитися від вкорочування також не можна. Без нього неможливо сформувати скелет крони. Вище вже описані прийоми закладання скелетних гілок першого і другого порядків. Для них використовують сильні пагони.

Для закладання напівскелетних і обростаючих гілок пагони подовження скелетних гілок вкорочують до 60–70 см від основи (відповідно для дерево- і кущоподібних сортів), а бокові – до 50–60 см. Після цих вкорочувань серед пагонів, що з'явилися, вибирають довжиною 40–50 см для закладання напівскелетних гілок через кожні 20–40 см. А завдовжки 30–40 см – для обростаючих гілочок через 10–15 см, не обрізуючи ні тих, ні тих. Але коли середніх пагонів не вистачає, то доводиться використовувати сильні, вкоротивши їх відповідно до 50 і 40 см. Після цього усі непотрібні, які загущують крону, видаляють.

Протягом усього молодого віку дерева треба стежити, щоб усі його скелетні гілки розвивалися рівномірно. Для цього гілки з сильним ростом укорочують на рівні кінцівок слабших у даному ярусі. Водночас гальмують і ріст центрального провідника догори. Для цього його вкорочують тільки трохи вище рівня закладання чергового ярусу гілок. А верхнім гілкам не дають розростатися і обганяти за силою росту нижні. Для цього верхні гілки, що дуже розрослися, сильніше проріджують, переводять на слабші відгалуження або видаляють.

Ф.Г. Білека

(Далі буде)

УДОБРЕННЯ ТА ВАПНУВАННЯ ВОДОЙМИ

Нормальне життя у штучній водоймі для всіх її мешканців, включаючи і рослини, визначається наявністю в ній необхідних хімічних елементів (азоту, калію, кальцію, фосфору, вуглекислоти та інших біогенних елементів), які є безпосереднім кормом для низки бактерій та безхребетних.

УДОБРЕННЯ

Значною мірою підвищують наявність корисних речовин у грунті ложа водойми різні добрива, застосування яких дає змогу підвищити природну рибопродуктивність на 20–100%. Добрива діляться на органічні та мінеральні.

Органічні добрива – це гній, компост, пріле сіно, листя, солома тощо, які містять у своєму складі всі необхідні біогенні елементи (азот, кальцій, калій, фосфор тощо). Тому не випадково органічні добрива вважаються повними добривами.

Позитивного ефекту від добрив можна досягти тільки при систематичному контролі за гідрохімічними режимами водойми. Гідрохімічний режим водойми базується на визначенні біологічної екосистеми водойми у біогенних елементах.

Використовувати органічні добрива потрібно дуже обережно. Свіжий гній вносити в грунт ложа водойми, а тим більше у воду надто небезпечно, оскільки це може призвести до появи різних захворювань у риб і до порушення кисневого балансу у водному середовищі.

Вносити добрива слід тільки тоді, якщо посаджені вами рослини погано ростуть. Водойми, в яких водяні рослини добре розвинуті, не потребують удобрення. Як правило, до них належать водойми, ложе яких має чорноземний, торф'яний та подібні до них грунти, багаті на органічні речовини. Піщані, підзолисті, суглинкові і глинисті грунти часто потребують удобрення.

Норми внесення органічних добрив на виснажених грунтах на весняно-літній період:

гній – 1,2–1,5 кг на 1 м^2;
пташиний послід – 0,02–0,06 кг на 1 м^2;
компост – 1,6–3 кг на 1 м^2.

Вносити добрива слід у прибережній смузі на мілководді з другої половини квітня до кінця травня у період вегетативного росту рослин у 4–6 прийомів. При внесенні органічних добрив необхідно регулярно контролювати вміст кисню у воді. У зоні внесення добрив вміст кисню має бути на рівні не нижче 4–5 мг О/л і не вище 15 мг О/л.

Гній і компост повинні бути повністю перегнилими і не мати неприємного запаху. Для виготовлення компостів може слугувати торф, викошена лучна або болотяна рослинність, солома, листя, пріле сіно, гній, азотно-фосфорні добрива, вапно та інші компоненти. Термін дозрівання компосту – 2 роки. Пташиний послід (курячий, качиний, гусячий) вносять у вигляді розчину. Розчин готують у співвідношенні посліду та води 1:3.

На водоймах зі струмковим водопостачанням, обладнаних греблею, можна застосовувати зелене добриво. Але в цьому разі водойму необхідно повністю опорожнити. Після спуску води ложе водойми засівають ріпаком, гірчицею, люцерною або конюшиною, які збагачують грунти азотними речовинами. У період цвітіння рослин водойму заповнюють водою. Через 15–20 днів, після того як рослини розкладуться, запускають рибу.

Прілу солому, сіно, листя вносять у дафневі ями раз у 10–12 днів по 10–12 кг. Якщо дафневі ями мають сполучення з водоймою, то крихітні частинки органічних речовин будуть поступово переноситися до водойми під час пошуку рибою живого корму, що супроводжується утворенням невеликої каламуті у воді.

Органічні добрива вносять у водойми переважно навесні, а влітку – мінеральні добрива та вапно.

Мінеральні добрива бувають фосфорні та калійні. До мінеральних добрив належить і вапно (гашене і негашене).

На відміну від органічних добрив, які придатні для всіх видів грунтів, мінеральні мають вибірковий характер.

Фосфорні добрива найбільший ефект дають у водоймах з чорноземним, торф'яним та замуленим дном.

У ставках з піщаним, кам'янистим дном та з гальки ефективні *калійні добрива*.

Фосфорні та калійні добрива активно впливають на хімічні та фізичні процеси у воді і грунті. Нестача фосфору і калію негативно діє на розвиток як рослинності, так і риб та їх фізіологічний стан, погіршує процеси обміну речовин, що призводить до порушення загальної опірності організму мешканців водойми та спричиняє різні захворювання.

Із фосфорних добрив найчастіше застосовують простий, гранульований та подвійний суперфосфат, рідше – томасшлак, а з *азотних* – аміачну селітру, сульфат амонію та аміачну воду. Слід пам'ятати, що останні потрібно застосовувати дуже обережно, оскільки навіть за невеликих помилок вони здатні викликати загибель риби.

Добрива вносять як роздільно, так і сумісно. При сумісному застосуванні сполук азоту і фосфору досягається найінтенсивніший розвиток мікроскопічних водоростей (фітопланктону), що дуже важливо при вирощуванні рослиноїдних риб. Середня біомаса фітопланктону повинна бути у межах 20–30 мг/л, з допустимим значенням 50–80 мг/л. Разом з тим, рослини, що відмирають, є їжею для бактерій, які відіграють значну роль у мінералізації органічних речовин. У свою чергу бактерії та молоді водорості служать кормом для зоопланктонних і бентоносних організмів, якими живиться риба.

Для високорентабельного рибництва середня біомаса зоопланктону має бути 8–12 г/м^3, а зообентосу – 3–5 г/м^2.

У вегетаційний період водорості збагачують воду на кисень, який необхідний як для дихання риб та інших водних організмів, так і для окислення органічних речовин, наявних у водоймі.

Таким чином, мінеральні добрива сприяють розвитку природної кормової бази, що дає змогу зменшити витрати на корм для риб, та нормалізують газовий режим у водоймі за рахунок розвитку фітопланктону.

Основні біогенні елементи в екосистемі водойми – мінеральний азот та мінеральний фосфор. За висновками Інституту рибного господарства УААН, оптимальними концентраціями у воді мінерального азоту є 2 мг N/л, а мінерального фосфору – 0,5 мг Р/л.

Удобрювати водойму починають за 7–14 днів до її зариблення при температурі води не нижче 7–8°С і закінчують за місяць до осіннього облову. Утилізація добрив водоростями, муловими відкладеннями і живими організмами відбувається дуже швидко.

У виснажені ґрунти ложа водойми мінеральні добрива вносять порційно з інтервалом для перших двох порцій 7–10 днів, а для наступних – не рідше одного разу у 15 днів.

Норми внесення мінеральних добрив на 10 м^2

амонійна селітра – 0,57;
суперфосфат: простий – 0,71;
подвійний – 0,26;
гранульований – 0,61 кг.

Мінеральні добрива вносять по чистому дзеркалу води на глибині 1–1,5 м у розчиненому вигляді окремо в один день.

Для зменшення винесення кормової бази в присадибних водоймах зі штучним водопостачанням повний водообмін не повинен перевищувати: з об'ємом до 4000 л – 7 діб; до 10000 л – 12 діб; до 20000 – 15 діб; більше 20000 л – 20 діб. У водоймах завглибшки менше 1,5 м можливий надмірний розвиток фітопланктону за рахунок високого прогрівання води, що призведе до зменшення прозорості води і до появи неприємного запаху. Цього можна уникнути, притінивши дзеркало води прибережною вищою водяною рослинністю і підвищивши водообмін. Мінеральні та органічні добрива в таких випадках не вносять.

У присадибних водоймах із замкнутим водопостачанням, обладнаних ставковими фільтрами та ультрафіолетовими стерилізаторами, органічні й мінеральні добрива вносять тільки в грунт під час висаджування рослин. Для оживлення води і створення природних умов для життя усім мешканцям водойми користуються спеціальними кондиціонерами типу TetraPond AquaClean.

ВАПНУВАННЯ

У присадибних водоймах, які не опорожняються на зимовий період, накопичуються органічні речовини, відмерлі

рослини і зоопланктон, нез'їдені комбікорми та екскременти риб. Окислення (розкладання) цих органічних речовин потребує великої кількості кисню. Щоб прискорити мінералізацію органічних речовин і підвищити вміст розчиненого у воді кисню, застосовують вапно.

Присадибні водойми вапнують негашеним (CaO) або гашеним ($Ca(OH)_2$) вапном та перемеленим вапняком ($CaCO_3$), які мають різну нейтралізуючу здатність (1 кг негашеного вапна в середньому відповідає 1,3 кг гашеного або 1,8 кг вапняку). Визначаючи норму, потрібно враховувати конкретні умови водойми (по сухому ложу чи по воді, водойма з рибою чи після облову, склад донних відкладень, якість води, pH тощо).

Оптимальна норма внесення негашеного вапна з метою дезінфекції водойми: по сухому ложу – 0,5 кг на 10 м^2, по зволожених ділянках – 1–1,2 кг на 10 м^2. За необхідності вапно вносять по воді двічі на місяць з травня до середини червня за 2–3 дні до внесення азотно-фосфорних добрив із розрахунку 0,1 кг на 10 м^2.

Застосування підвищених доз вапнування по воді може призвести не тільки до загибелі зоопланктону та зообентосу, а й завдати шкоди рибі. Тому використовувати як добрива, так і вапно потрібно дуже обережно. Підвищені дози вапнування можна застосовувати тільки по сухому ложу водойми та по воді після облову риби, коли в цьому є необхідність (дезінфекція водойми у зв'язку з виникненням захворювання у риб).

Таким чином, успіх присадибного рибництва залежить від дуже багатьох факторів, кожна водойма потребує індивідуальних підходів. Стандартне вирішення усіх проблем неприпустиме. Слід пам'ятати, що коли власник ставка наближається до прибережної смуги, то з води і з-за кожного листочка водяних рослин на нього дивляться сотні тисяч спостережливих очей, доля яких перебуває в його руках. Кожна водойма зі своїми берегами, водоростями та навколишнім пейзажем – це живий організм, який має власний, неповторний характер – це дім для мільйонів великих і зовсім крихітних живих істот. Усі вони становлять єдиний ланцюжок екосистеми. Якщо ж проявити необережність, то порушиться біологічна рівновага, яка може спричинити загибель усіх мешканців водойми. Тому тільки знання, досвід та обережність можуть стати запорукою успіху в присадибному рибництві.

Володимир Тарасюк

МОЯ ПРАКТИКА З КРОЛІВНИЦТВА

(Продовження. Початок у ДСГ № 10)

У попередній статті я й обіцяв, що в наступній буду коротко охарактеризовувати породи кролів, тому цю хочу розпочати з опису кількох порід.

КАЛІФОРНІЙСЬКА

Порода м'ясо-шкуркового напрямку – з середньою масою дорослих тварин 4,5–5 кг. М'язовість на всіх частинах тіла добре розвинута. Кінцівки короткі, тулуб широкий з короткою посадженою шиєю і короткою грубою головою – очі червоні, як і в білого велетня. Забарвлення вовняного покриву в основному білого кольору, але лапи, вуха, ніс та хвіст пігментовані і мають темно-коричневий, або чорний колір. Хутро дуже густе і трохи грубувате. Самка за окріл дає у середньому до 10 кроленят – молочність цілком задовільна. Кролів цієї породи відносять до групи швидкостиглих.

КОРОТКОВОВНОВІ КРОЛІ

Шкурково-м'ясного спрямування. Їхній волосяний покрив укорочений, довжина остьової і пухової волосини однакова – немає ярусності. Кріль має вигляд ніби підстрижений. Середня жива маса дорослих тварин близько 4,4 кг.

Самка за окріл народжує по 6 кроленят. Хутро імітують під котика, видру. В народі таких кролів ще називають рексами і за схрещування з іншими породами вивели цілу групу підпорід: рекс-голубий, рекс-метелик, рекс-палевий, рекс-рудий, рекс-трикольоровий, рекс-чорний, рекс-шиншила і безліч інших варіацій – особливо спостерігається велика різноманітність типів залежно від типу групи підпороди.

МЕТЕЛИК

Порода м'ясо-шкуркового спрямування. Свою назву порода дістала через подібність малюнка носової плями, котра нагадує звичайного метелика. Основне волосяне забарвлення біле і на цьому тлі пігментовані ділянки волосяного покриву створюють оригінальні малюнки.

Окрім носової плями, обов'язкова вимога до чистопородності – пігментована ділянка навколо очей та вух. Відповідно до кольору плям цю породу виокремлюють на: голубих, жовтих, сірих та чорних метеликів. Найкращі та контрастні – це чорні й голубі.

Середня маса дорослих тварин 4,3–4,5 кг. Кролі цієї породи мають видовжений тулуб, міцний кістяк, широку спи-

ну, округлий круп та глибокі груди, голова середньої величини з прямопоставленими вухами. Колір очей залежить від кольору пігментованих ділянок, скажімо, в голубого та сірого й відповідно очі голубі та сірі. Хутро середньої густоти, блискуче, коротке, щільне на дотик. Шкурки у промисловості використовують переважно у природному вигляді. Самка за окріл дає близько 8 кроленят – молочність цілком задовільна.

НОВОЗЕЛАНДСЬКА

Порода найпоширеніша в усьому світі! Цю породу широко використовують вчені у своїх лабораторіях як піддослідних кроликів. Ця порода належить до м'ясо-шкуркового напряму. Також цю породу кролів використовують для швидкого відгодовування – за належного годування маса тварини у двомісячному віці досягає 2 кг, а в тримісячному – до 3 кг. Жива маса дорослих кролів 4,5–5 кг, тулуб у них циліндричної форми, задня частина округла й широка. М'язи стегон розвинуті, спина має гарну м'язевість. Волося-

ний покрив сніжно-білий, смух сріблястий, очі червоні, як і в усіх альбіносів. Кігті білі, кінцівки широкі й добре оброслі. До мене дійшли чутки ніби є ще і червоний новозеландський кріль, але скажу відверто – на своєму віку таких кролів ще не зустрічав.

Самки за окріл народжують 10 кроленят. Ще ці самки мають високу молочність.

На якість кінцевого продукту кролівництва, окрім чистопоріддя або певних помісей, дуже впливають умови утримання та годування і якість годівлі. Хоча я прихильник кліткового утримання та все ж зізнаюся, що найякісніше хутро і пух у тих тварин, коли господар утримує їх у землянці. Хутро в них блищить, лисніє та й узагалі якість такого хутра описати непросто. На мій погляд, на створення такого хутра діє максимальна наближеність до природних умов життя тварин.

У дерев'яних клітках на якість шкурки впливає безліч чинників: підстилка, цвяхи, котрими кріпляться дерев'яні клітки і з певних причин вилізли назовні із своїх гнізд. Тому й слід частіше вичищати з клітки, аби вона була менш просякнута та стежити за справністю клітки. Також слід правильно годувати тварин, щоб вони не гризли дерев'яні частини клітки – від голоду.

Зрозуміло, що, утримуючи кролів у приміщеннях, ми тим самим зовсім віддаляємо їх від природних умов утримання, а якщо ще до кролів додати й інші види домашніх тварин, які утримуються разом з кролями в одному приміщенні, то в ньому буде специфічний запах – відтак можна лише уявити, у яких умовах утримуються усі тварини, і на яку продукцію можна сподіватися від них.

Коли кроленята досягають місячного віку і забезпечені якісною годівлею та гарно її їдять, то я їх відсаджую від матері, але мої знайомі кролівники відсаджують у півтора або двомісячному віці.

Слід зрозуміти, що кріль за своєю природою гризун, тож коли він голодний, то гризтиме дерев'яні частини клітки. А за нестачі в раціоні солі чи води, їстиме підстилку, просякнуту сечею.

Складаючи раціон, враховуйте, шановні кролівники, що кріль – це ненажера і готовий їсти увесь час – удень і вночі. Тож я своїх підопічних привчив до дворазового годування на добу. У весняно-літньо-осінній період намагаюся урізноманітнювати меню. Адже кожна рослина має свою корисну дію. Одна на організм діє тонізуюче, заспокійливо, – а інша навпаки – збуджувально, третя – кровоочисно, четверта – глистогінно і т.д. До речі, раз у два тижні до будь-якого рослинного корму додаю череду: вона діє на організм тварини протиалергійно, сечо- і жовчогінно, кровоочисно, збільшує серцеві скорочення, поліпшує апетит. Та й узагалі кожна рослина, яку даю своїм кролям, на організм діє позитивно.

Дозвольте, господарі-кролівники, вас застерегти: ні в якому разі не згодовуйте їм отруйні рослини, наприклад, дурман, жовтець їдкий, чемерицю, чистець (чистотіл).

Складаючи раціон, я обов'язково враховую пори року: весна, літо, осінь, зима. Особливо багатий на розмаїття кролів весняно-літній і літньо-осінній періоди. Тут різноманітні трави: і люцерна, і конюшина, і люпин, і береза, і кульбаба – а ще є листя дерев, кущів, бадилля та інші городні відходи.

А ще кролі полюбляють і полин, деревій, цикорій, горобину, кріп. Ці рослини запобігають глистовому захворюванню та підвищують діяльність шлункових залоз, які виконують роль перетравлювання їжі. Поживною вітамінною добавкою є кропива, висушена у затінку. Кропивне сіно багате на протеїн.

У зимовий час кролям необхідно давати сіно деревного гілля, кору з якого вони поїдають, а деревину використовую на паливо.

Окрім грубих і соковитих кормів, кролі потребують концентратні мінеральні корми. Це злакове зерно та зерновідходи, бобові, картопля варена або лушпиння та інші коренеплоди, наприклад, буряки та морква.

Здебільшого їжу кролям дають у сухому вигляді за винятком гороху – або відходів гороху та кукурудзи. За декілька годин до використання ці корми розмочують. Або дають так званий мішаний корм. Беруть висівки, комбікорм або інші борошняні відходи і перемішують з вареною картоплею.

Коренеплоди перед згодовуванням слід належно очистити – видалити гнилі частини і нарізати шматочками та давати їх по 100–120 шт. Сумлінний господар повинен сам відчувати потребу своїх підопічних, що вони люблять їсти, а що не люблять. Знати господарю необхідно й те, що на фізіологічний стан тварин дуже впливає і наш настрій – адже кріль тварина. Їх слід так відчувати, як водій відчуває під час руху свій автомобіль.

Тижнів за два до забою, якщо це весняний, літній чи осінній період, я припиняю згодовувати зелень, тому що вона впливає на смакову якість м'яса. Від трави воно має гіркуватий присмак. Переводжу тварину на мішаний раціон, злакові корми і навіть на сіно (з часом я поділюся кількома рецептами нашої сім'ї, як ми готуємо продути із кролів). Хоча в господарстві й утримую кролів для одержання м'яса і хутра, але під час забою тварини я відчуваю певний психологічний неспокій, бо набагато цікавіше доглядати за нею. Безумовно, потрібно розуміти, що в людини є потреба в їжі та одязі для того, щоб працювати, а догляд за тваринами – це і є велика розумова та фізична праця.

Практика свідчить, що емоційний стан тварин залежить від кліматичних умов та зміни пори року. І за кліткового утримання місце розташування клітки відіграє велику роль. Якщо поставити на сонячному місці, то за спекотної погоди кролі можуть дістати тепловий або сонячний удар. А у вологому місці або і відповідні погодні умови можуть спричинити такі хвороби, як заразний стоматит відомий під назвою – мокра мордочка або інші грибкові хвороби. Хоча я з хворобами стикався лише на сторінках відповідної літератури. Це тому, що я дотримуюся ветеринарно-санітарних умов утримання кролів і для їхнього запобігання, залежно від часу, додаю то горіхове листя, то кропивне сіно, то череду трироздільну, то квітки чорнобривців.

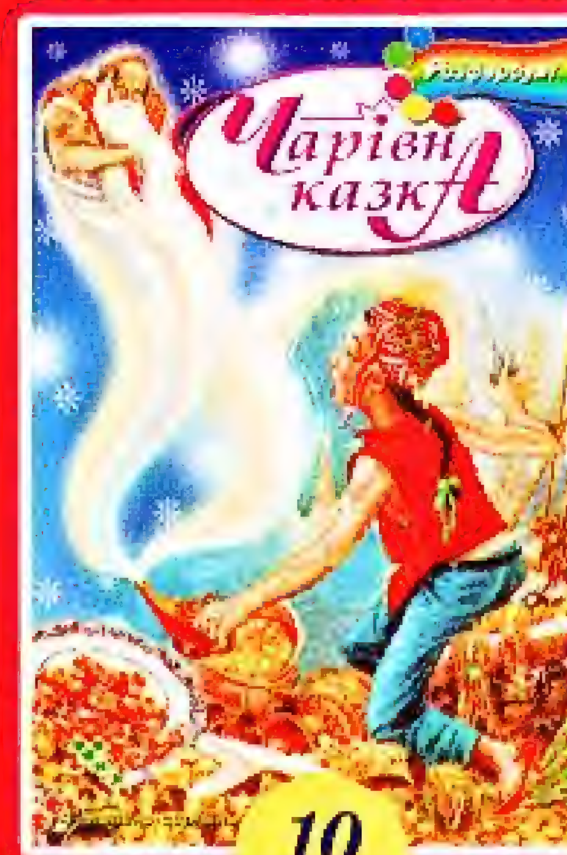
О. Кучерук,
Житомирська обл.

Шановні читачі! Пропонуємо варіанти передплати на 2005 рік!

Журнал "Яблунька"
Розважально-пізнавальне видання для малят і школярів з конкурсами, лотереями та призами.
Передплатний індекс 40306
На рік: 6 журналів "Яблунька"
Вартість видання з доставкою — 15 грн. 36 коп.

"Чарівна казка" (*Журнал-розфарбовка*)
Улюблені казки народів світу з малюнками-розфарбовками, іграми та конкурсами.
Передплатний індекс 01220.
На рік: 6 журналів "Чарівна казка".
Вартість видання з доставкою та прийманням передплати— 9 грн. 54 коп.

"Чарівна Яблунька"
комплект журналів **"Яблунька"** + *журнал-розфарбовка* **"Чарівна казка".**
Передплатний індекс 21870.
На рік: 6 журналів "Яблунька" + 6 журналів-розфарбовок "Чарівна казка".
Вартість комплекту з доставкою та пільговою знижкою — 22 грн. 32 коп.

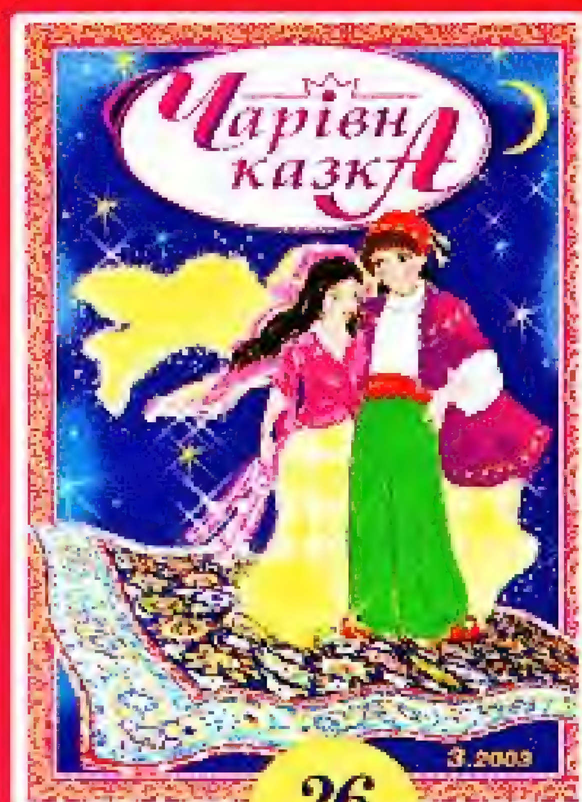
"Дім, сад, город"+ "Яблунька"
Комплект журналів (щомісячна передплата).
Передплатний індекс 22432.
На рік: 6 журналів "Яблунька"+ 12 журналів "Дім, сад, город".
Вартість видання з доставкою — 44 грн. 82 коп.

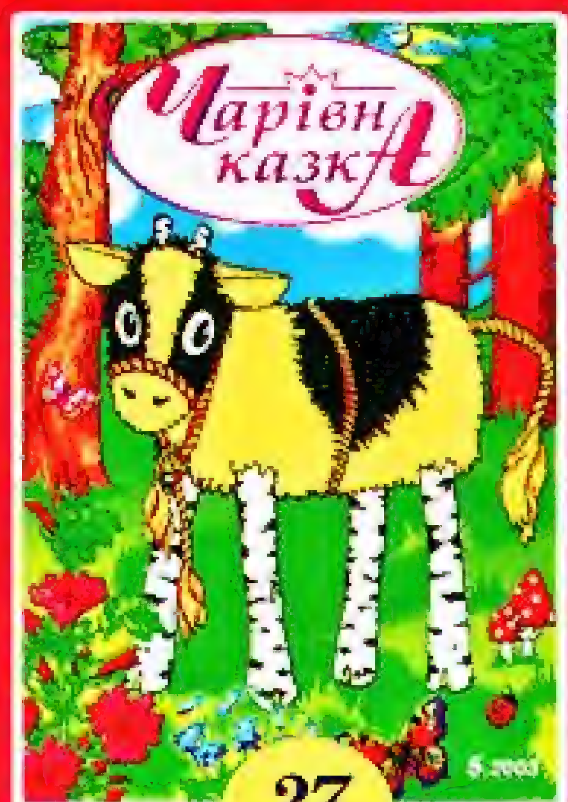
"Дім, сад, город"+ "Яблунька"
Комплект журналів (передплата на рік)
Передплатний індекс — 90260.
Вартість видання з доставкою — 37 грн. 12 коп.
Економна передплата на рік — дешевше на 20%!

Журнали ***"Дім, сад, город" і "Яблунька"*** *— видання для всієї родини. Цікаве та корисне батькам і дітям.*

"Яблунька"+ "Вокруг света"
Комплект журналів з пільговою знижкою.
Передплатний індекс 23911.
На рік: 6 журналів "Яблунька"+ 12 журналів "Вокруг света".
Вартість видання з доставкою — 43 грн. 20 коп.

Оберіть свій варіант передплати на 2005 рік!

"ЧАРІВНА КАЗКА": ПРОЧИТАЙ І РОЗФАРБУЙ!

Аматор – паровоз до багатого життя!

Корр. ДСГ: Шановна Світлано Михайлівно. Стало вже доброю традицією Ваше інтерв'ю в одному з осінніх номерів нашого журналу. На сторінках нашого журналу дуже багато писалося про чудові добавки Аматор, які випускає фірма "Гігієна Біо". До журналу надходить багато листів з запитаннями про добавки, особливо про їхню ефективність. Не могли б Ви докладно розповісти про них?

Світлана Михайлівна Костюк, директор фірми "Гігієна Біо", виробника *Аматор*: Вітамінно-мінеральних добавок виробляється і продається дуже багато. Велика конкурентна спроможність виробників має підвищувати якість добавок, що дуже вигідно для покупця. Насправді ж, багато виробників випускають браковані добавки, намагаючись привабити покупця низькою ціною. Чому браковані? Тому що ефект від них такий самий, як від непророслого насіння. Купити купили, а що саме не зрозуміло. Тому покупець найчастіше розчаровується в добавках і перестає купувати їх взагалі. Адже ефективного тваринництва і птахівництва без вітамінів і мінералів, що містяться в добавках, просто не може бути!

Корр. ДСГ: Так які ж добавки купувати, щоб не помилитися у виборі?

СМК: Ми рекомендуємо *Аматор*! І от чому. Добавки Аматор вироблялися для селян і в інтересах селян. *Аматор* – добавки концентровані. З 1 пакетика в 200 грам можна приготувати 40 (!!) кг комбікорму, а з інших добавок тільки 20 кг. Який у цьому сенс? У будь-якій добавці корисними компонентами є тільки вітаміни і мінерали, яких міститься від 10 до 20% залежно від рецепта, а основну масу добавки становить носій – висівки. Таким чином, *Аматор* дає змогу селянину заощаджувати гроші завдяки своїй концентрованості, тобто, не купувати висівки за ціною добавки. Крім того, ми вже продали кілька мільйонів упаковок *Аматор*, і тому можемо з певністю стверджувати, що *Аматор* пройшов багаторічні іспити в тисячах селянських господарств. Щорічно зростає кількість покупців *Аматора*, що свідчить про його високу ефективність.

Корр. ДСГ: До чого повинен прагнути кожен сільський тваринник?

СМК: Породний склад тварин і птиці, який утримується у господарстві, дає змогу досягати таких результатів: несучості курей яєчних порід – 280 яєць за рік, тобто, 10 курей щодня мають нести не менше 7 яєць. Свиня, досягаючи семимісячного віку повинна важити близько 120 кг, при цьому на її відгодівлю має витрачатися до 500 кг зерна. Корова повинна давати за добу 18–25 літрів молока жирністю 3,6–3,8 %. Тому, якщо у Вас кури гарної породи, а несуть вони навіть за наявності певної добавки дуже мало яєць, то винна в цьому бракована добавка, до якої з метою зниження ціни, "забули" додати 40–50% вітамінів і мінералів. Але щоб домогтися максимальних результатів при вирощуванні птахів, необхідно вже курчат годувати за допомогою *Аматор*- курча, потім переводити на *Аматор* - несучка. У таких птахівників одна вкладена в *Аматор* гривня дає 9 (дев'ять!!) гривень прибутку! У багатьох наших покупців *Аматор* - свиня породи велика за 210 днів сягає маси 100–120 кг. І знову ж, щоб одержати таку швидкість росту ці свинарі починають уже з десяти денного віку давати поросяті *Аматор*- порося, а після 3,5 місяця переводять на *Аматор*-свиня. Крім того, вони обов'язково використовують *Аматор* – лікувальний від аскаридозу. У таких свинарів одна гривня, вкладена в *Аматор*, дає 3 (три!!!) гривні прибутку!

Корр. ДСГ: Проте, низькопробні добавки все ж таки продаються, у чому ж річ?

СМК: За останні 2–3 роки, на жаль, масових масштабів набуло нове явище, раніше для села невідоме. Чимала кількість ветеринарних аптек стали працювати тільки за гроші і заради грошей. На селі звикли довіряти продавцям ветеринарної аптеки, вважаючи їх фахівцями у тваринництві. Однак деяким продавцям тепер байдуже, якої якості товари вони продають, аби була вигода і якнайбільше. Причому через погоню за наживою вони навмисно вводять в оману покупця: аби швидше продати й одержати гроші. Ми спеціально об'їжджали Україну і бачили в багатьох областях у ветаптеках у продажу добавки, виготовлені незрозуміло ким у якомусь підвалі. На наші запитання, як вони могли виставити на продаж таку підробку, випливала майже завжди типова відповідь: "Селяни все одно нічого не розуміють, а нам це дуже вигідно". Тобто, це деякі ветаптеки за селян вирішили, що ті нічого не розуміють, і продають їм свідомо браковані і малокорисні добавки.

Кор. ДСГ: Нам часто пишуть про те, що не можуть придбати Аматор. Ні у ветеринарній аптеці, ні в магазині його немає, а кудись їхати за добавкою важко і дорого. Що Ви можете порадити в цьому разі?

СМК: На жаль, ще не скрізь можна придбати *Аматор* у потрібному асортименті. Для таких покупців нами передбачений продаж поштою післяплатою. Пишіть нам, замовляйте *Аматор*, задавайте питання, які вас зацікавили, ми завжди раді допомогти і порадити. Ми відкриті для спілкування з вами.

Корр. ДСГ: Ну і кілька слів на закінчення.

СМК: Не секрет, що в Європі тваринництво прибутковіша справа, ніж у нас. Таким воно стало завдяки новим технологіям годівлі тварин. Вітамінно-мінеральні добавки – це перший крок українського селянина до високих технологій. Ті, хто використовує *Аматор*, якось непомітно для себе уже прилучився до найсучасніших методів відгодівлі тварин і птиці. Тому що несучість 7–8 яєць від 10 курей за день і свиня в 120 кг за 7 місяців – це і є ті показники, що мають німецькі і голландські тваринники. А виходить, ті, хто сьогодні працює як німці, голландці, завтра також будуть жити як вони! *Аматор* – це паровоз до нового багатого життя! Завдяки високим урожаям зернових культур, цього року до нового життя можна дістатися значно швидше. Все у ваших руках, дорогі тваринники!

ЗЕМЛЕДАР

НАСІННЯ овочів та квітів

В АСОРТИМЕНТІ 400 НАЙМЕНУВАНЬ

ПАКЕТОВАНЕ ТА ВАГОВЕ НАСІННЯ

для Києва та Київської області:
(044)537-10-70
м. Київ, вул. Ежена Потьє, 12

для регіонів
(044)537-10-90
м. Київ, Жуляни, вул. Леніна, 81

КОЛЬОРОВІ ПАКЕТИ ДЛЯ НАСІННЯ

e-mail: zemledar@ukr.net

ЗМІНЕНА АДРЕСА І ТЕЛЕФОН!

Вітчизняний мотоблок "АРТАНІЯ" МА 400

Двигун 6 к.с. 4-тактний (США)
Зчеплення дисково-фрикційне
Редуктор черв'ячний
Ширина обробітку 35 — 87 см
Маса — 61 кг
У комплекті — підгортальник
Гарантійний строк — 1 рік
(починаючи з 1 квітня)

А також у наявності: імпортні мотоблоки, снігоприбиральні машини, сінокосарки, газонокосарки, кущорізи, пилки, обприскувачі.

ТОВ НВП "Агро-Мото". 03056, м. Київ, вул. Польова, 24, т./ф. 456-17-51, моб. 8 (067) 269-31-90

ШІСТЬ СОТОК пропонує:

барвисті пакети для насіння; вагове і в пакетах насіння овочів і квітів; мікродобрива і стимулятори росту; закупимо насіння у виробників.
Безкоштовно надсилаємо каталоги.
Відправляємо насіння поштою.

ГАРАНТУЄМО ВИСОКУ ЯКІСТЬ ЗА НИЗЬКИХ ЦІН

91011, м. Луганськ, а/с № 3,
тел./факс (0642)59-62-55
м. Київ тел. 067-258-53-46
E-mail:6sotok@list.ru
Ліцензії: Серія АА № 559053; Серія АА № 668889

Універсальне органічне добриво на основі САПРОПЕЛЮ використовується як ГРУНТОСУМІШ

ДОБРИН™

Створено Віками,
Відновить силу Землі
І дасть життя рослині!

Шукайте в магазинах вашого міста!

Формуємо дилерську мережу
тел./ф. 449-94-66, 451-79-69

НОВИНИ АГРОТЕХНІКИ

Повнокольоровий журнал про с. г. техніку - від мотоблоків до надпотужних машин, обладнання для переробки, зберігання й тваринництва.
Зокрема: про міні-техніку, її техніко-експлуатаційні характеристики, ціни, поради, як нею працювати, обслуговувати й ремонтувати.
А також: поради й креслення, як самотужки виготовити міні-трактор, мотоблок та різні причандали для селянського двору, як ними працювати.

Виходить 6 разів на рік з 1998р.
Передплатний індекс 48740 - У ДОДАТКОВОМУ КАТАЛОЗІ
Передплата з будь-якого місяця через Укрпошту та через редакцію.
Передплатна ціна на 1 рік 24 грн. без вартості поштових послуг.

Телефонуйте: (044) 237-02-95, 230-71-43, (04494) 76-348
Пишіть: вул.. Фрунзе, 7, с. Погреби Броварського р-ну Київської обл.. 07416

1,5 кінські сили покірні жінкам і дітям! HONDA Енергія мрії

HONDA FG100 Harmony

Ідеальний МОТОБЛОК на весь сезон

Втілення МРІЇ садівників, городників, дачників

Сапа та лопата з мотором!!!

Він легкий
Він надійний
Він маневрений
Він економічний
Він досконалий

Єдиний мотоблок, який вміє полоти!!!

Будь-який ґрунт, будь-який бур'ян, в будь-якому напрямку, під будь-яким кутом!!

4-х тактний! 11,8 кг! Гарантія! Сервіс!

Доставка по Україні

Надлегкий супермотоблок XXI століття
Найтихіші в світі 4-х тактні бензокоси!!!
Мотокультиватори, мотопомпи, електрогенератори, газонокосарки, мотори для човнів фірми HONDA

Пропололювання: > 5 соток на годину!!!
Підгортання: > 4 соток на годину!!!
Витрати бензину: < 0.25-0.5 л. на годину!!!

Оре, прополює, культивує, підгортає, риє борозни, копає ями, та... робить багато іншого!!!

ТОВ "КЛІНТ", тел/факс 044-414-74-30,537-68-37, 230-84-24
04210 Київ, пр. Героїв Сталінграда, 10а, корп. 2, оф. 3 E-mail:binar@i.kiev.ua

---

Новинка!

BOSNA LG

Насоси нового покоління та обладнання для приватних будинків. Гарантія 1 рік

Режим роботи без перерви та вихідних. Обладнання дасть змогу вам завжди мати холодну воду — лише відкрийте кран! Насоси, що входять до комплекту обладнання, мають фільтр і муфту, яка легко з'єднується зі шлангом та трубою. Потужність насоса — це підйом води з 80 м, 2000 л на годину, тиск 8 атмосфер. Ціна насосів — від 144 грн.

Телефонуйте до Києва і оператори допоможуть знайти нашу продукцію у вашому місті:

(044) 216-15-38, 244-61-80.

На правах реклами

ОБЕРИ КНИЖКИ НА СВІЙ СМАК

3 книжки + 2 чашки за 8 грн!

НАЙКРАЩИЙ ВИБІР!

500 ОСТАННІХ КНИЖКОВИХ НОВИНОК, АУДІО, ВІДЕО та CD у БЕЗКОШТОВНОМУ каталозі, що надсилається кожному членові Клубу щоквартально! Все, що вам треба робити,— це купувати щонайменше 4 товари на рік з каталогу.
ПЕРЕДПЛАТА НЕ ПОТРІБНА— замовлення ви оплачуєте на пошті після отримання.

ЗРОБІТЬ ПЕРШЕ ЗАМОВЛЕННЯ ВЖЕ ЗАРАЗ!

1. Виберіть **3 книжки** з цього оголошення ВСЬОГО ЗА **8** грн.
2. Заповніть і надішліть Купон-заяву. Клуб надішле післяплатою ваш замовлення, 2 фірмові чашки та пластикову картку члена Клубу.
3. Вступний внесок у розмірі 6 грн за реєстрацію, а також вартість замовлення (8 грн) ви оплачуєте при отриманні посилки на пошті

ЗНАК ДОБРОГО СМАКУ

ДІМ, СІМ'Я, ДОЗВІЛЛЯ

1155 Господарочці в подарунок. 1000 корисних порад

0511 1000 корисних порад для дому та сім'ї. Популярна енциклопедія

0748 Дача. Сад. Город

0922 Печі та каміни

1156 1000 корисних порад господарю

0561 Відверта розмова про секс

КЛУБ РАДИТЬ

092 Домашнє декоративне квіткарство

1073 Р. Гашицька Вишивання бісером

1166 Г. Айзек Супертести IQ

0934 Родинні свята

1139 Добре сидимо! Тости, ігри, розваги для веселої компанії

1204 Г. Кертіс Все про вагітність у питаннях та відповідях

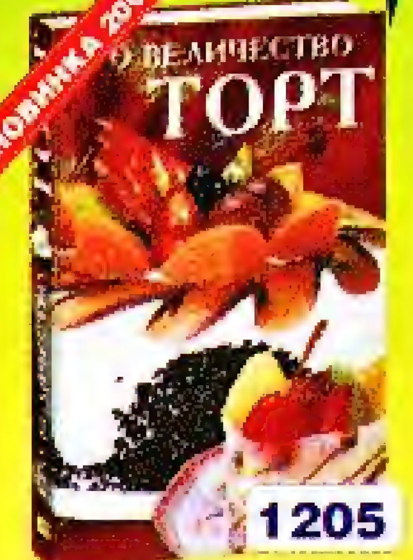

0738 Домашній медичний довідник

КУЛІНАРІЯ

0851 П. Алфьоров Найкращі рецепти російської кухні

0854 Т. Тарасова Сучасна енциклопедія домашнього консервування

1004 1000 рецептів найдешевших страв

1205 Його величність ТОРТ

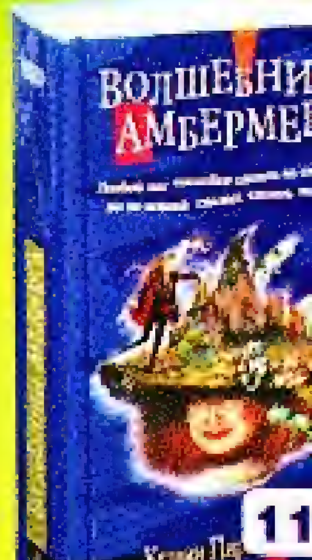
СЛОВНИКИ

1158 Сучасний англо-російський та російсько-англійський словник

ДЛЯ ДІТЕЙ

0855 Сучасна енциклопедія для хлопчиків

1149 Р. Томпсон Країна ОЗ. Срібна принцеса

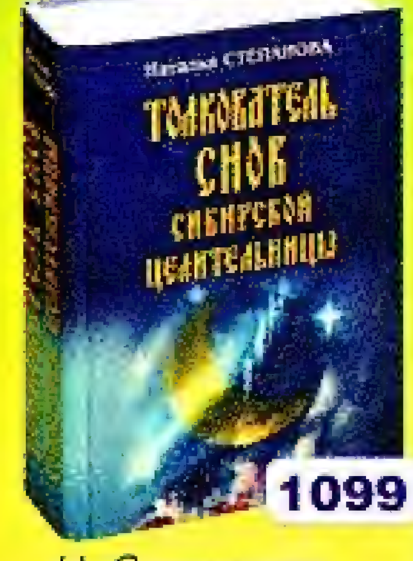

11 К. Пірс Чарівниця Амбермера

МАГІЯ

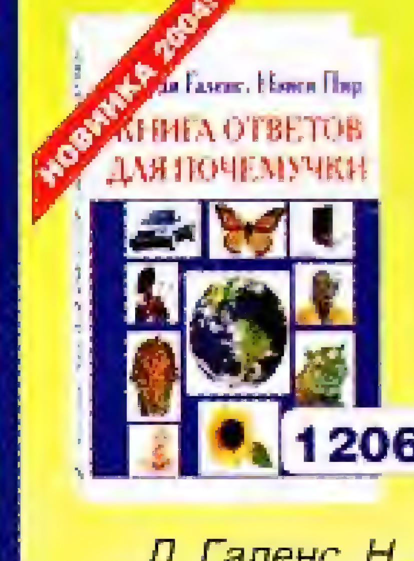

0844 Магія імені

0927 Захист від порчі та наврочення

1063 Н. Владимирова Поради по ворожінню

1099 Н. Степанова Тлумачник снів сибірської цілительки

0746 В. Перебийніс та ін. Англо-український та українсько-англійський словник

1206 Д. Галенс, Н. Пір Книжка відповідей для чомучки

1211 Дитячі пазли Знайди пару

09 Українські народні казки

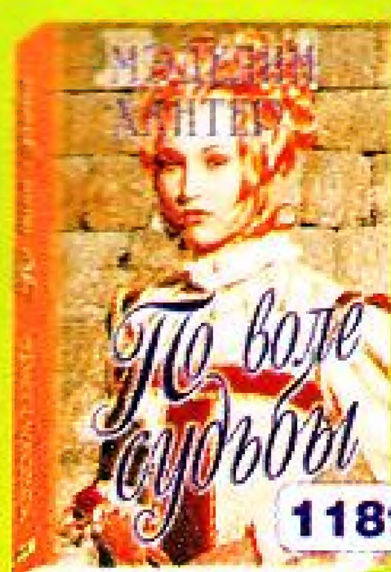
Заяви надсилайте на адресу: «Книжковий Клуб», а

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА

КЛУБ РАДИТЬ

1124
В. Холт
Коханка короля

1191
Е. Вайвіс
Таємниця півмісяця

1189
М. Хантер
Волею долі

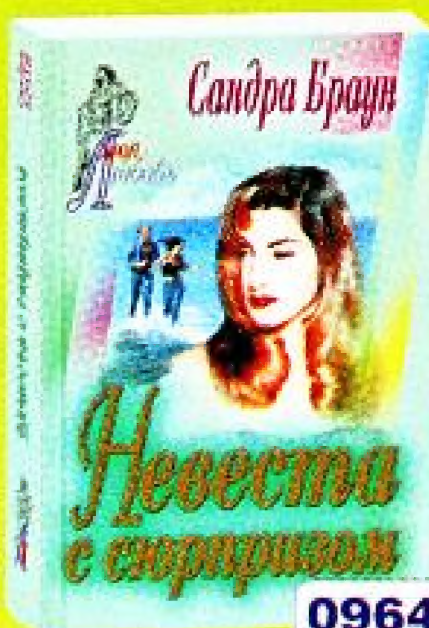

1187
С. Браун
Заздрість

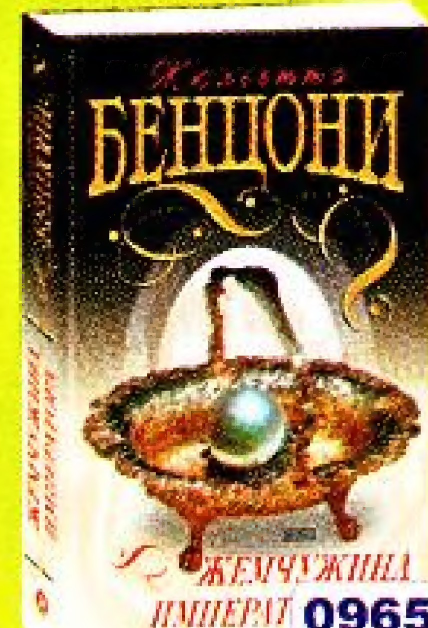

1174
С. Браун
Благословення з іншого боку

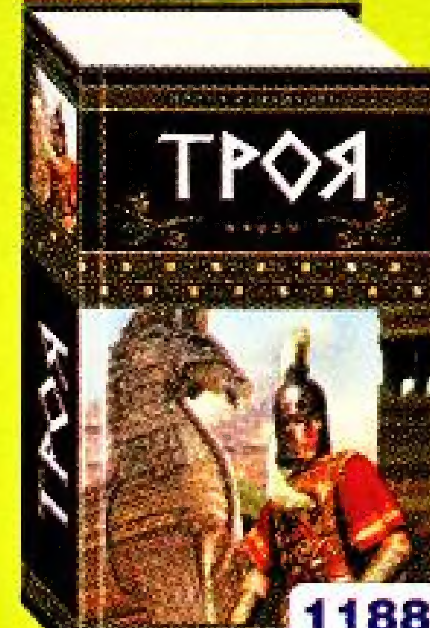

1163
Д. Стіл
Заборонене кохання

0966
Д. Стіл
Голос серця

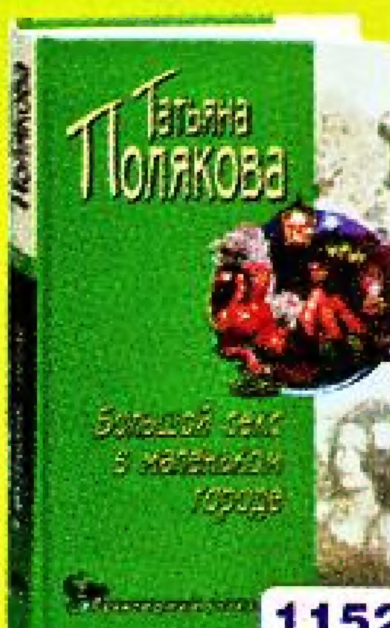

0963
Б. Картленд
Мила чарівниця

0964
С. Браун
Наречена з сюрпризом

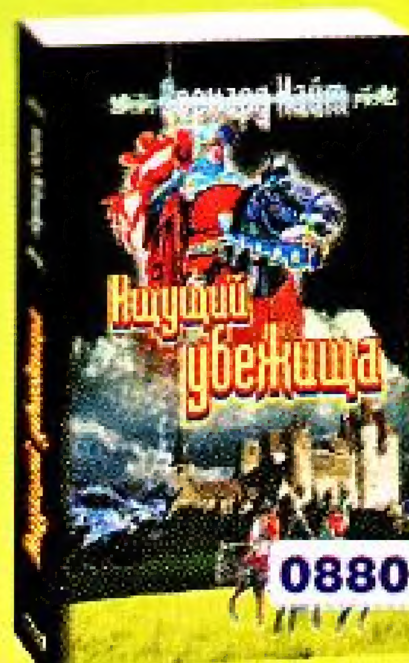

0965
Ж. Бенцоні
Перлина Імператора

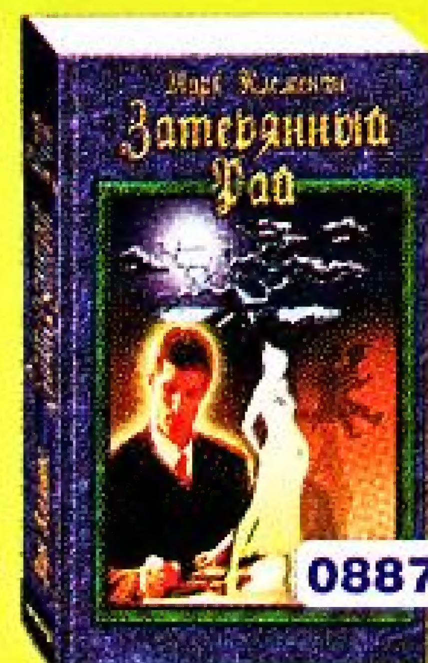

1188
І. Ізмайлова
Троя

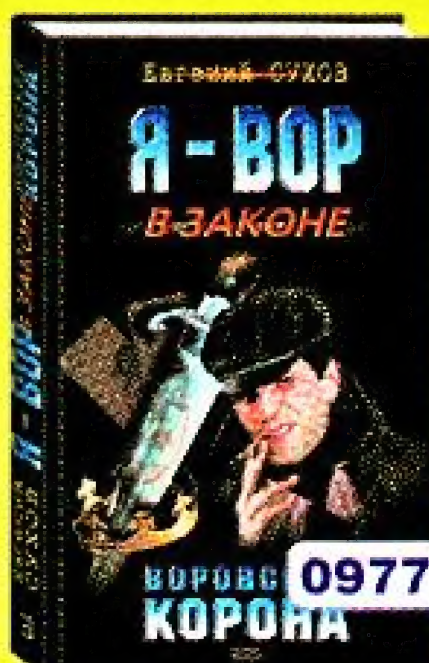

0967
Н. Робертс
Обійми смерті

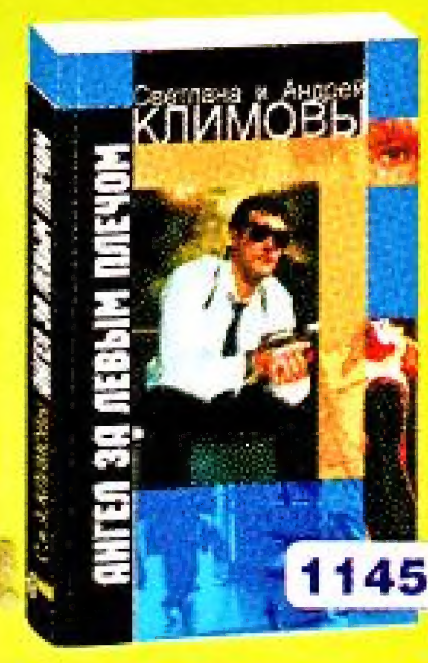

1152
Т. Полякова
Великий секс у маленькому місті

0879
Ф. Марголін
Жорстока справедливість

0880
Б. Найт
Той, хто шукає притулку

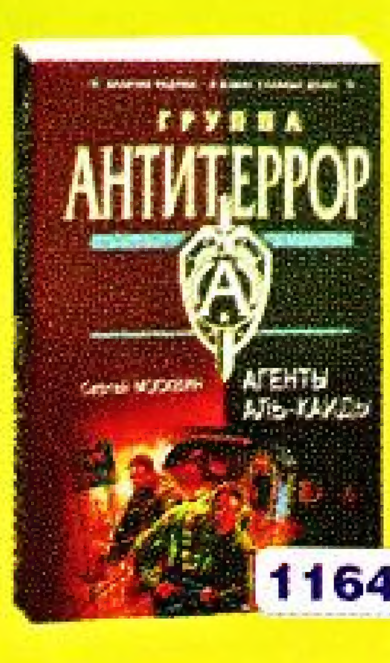

0887
М. Клементс
Загублений рай

0977
Є. Сухов
Я – злодій у законі. Корона злодія

1145
С. і А. Климови
Янгол за лівим плечем

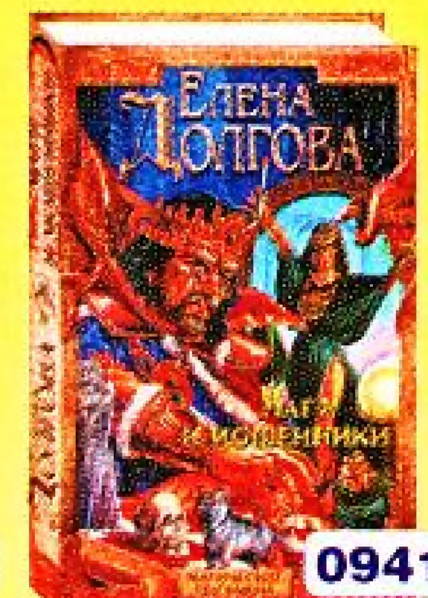

1161
М. Серьогін
Чесне слово злодія

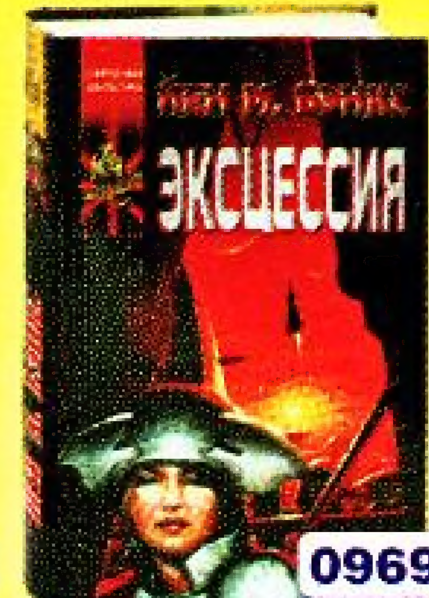

1162
Н. Робертс
Отрута безсмертя

1164
С. Москвін
Агенти «Аль-Каїди»

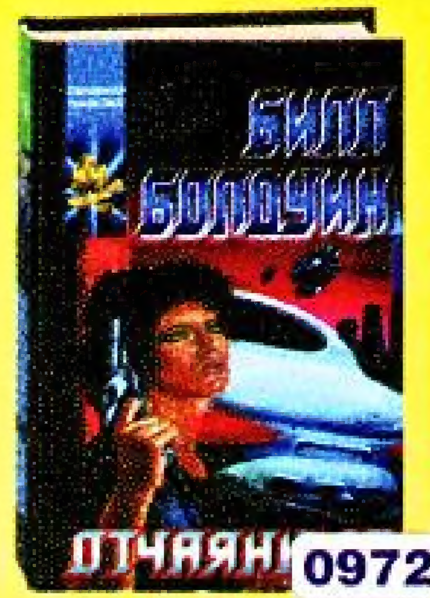

1169
Б. Седов
Війна злодіїв. Кастет. Перший удар

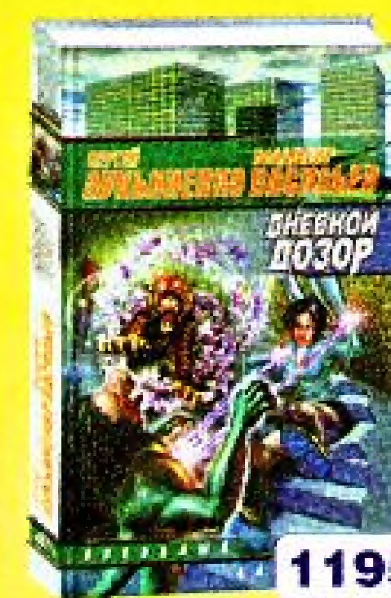

1194
С. і А. Климови
Білі лілеї в раю

0941
Є. Долгова
Маги та шахраї

0969
Йєн М. Бенкс
Ексцессія

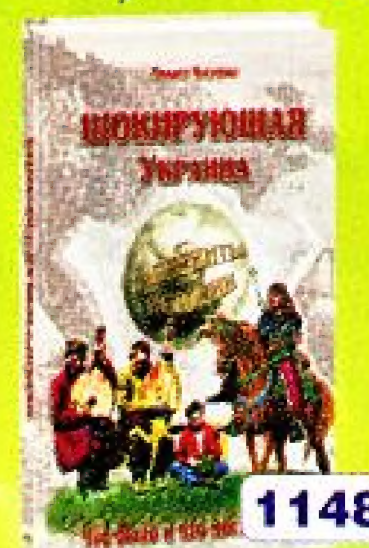

0970
Б. Бейлі
Курс на зіткнення

0972
Б. Болдуін
Відчайдушні

1195
С. Лук'яненко
Денна варта

1196
С. Лук'яненко
Присмеркова варта

ТАЄМНИЦІ, СЕНСАЦІЇ

1148
М. Чугуєнко
Шокуюча Україна

1151
М. Латишева
Жінки-терористки

1170
А. Шутов
На руїнах великої держави, або Агонія влади

1193
Дж. Алан Данелек
Атлантида

1197
Ф. Імброгно
НЛО. Зустрічі з прибульцями

1209
100 відомих тиранів

Увага! Внесіть свої дані друкованими літерами та підпишіть заяву.
Підпис особи до 18 років мають засвідчити батьки.

ЗАЯВУ НАДСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ:
«КНИЖКОВИЙ КЛУБ», А/С 84, ХАРКІВ-1, 61001

ЗАЯВА ПРО ВСТУП ДО КНИЖКОВОГО КЛУБУ

1. Я, ...,
записуюсь у члени Книжкового Клубу (надалі Клуб) і зобов'язуюсь: сплатити вступний внесок у розмірі 6 грн (за реєстрацію та виготовлення пластикової картки); у період членства в Клубі купувати щонайменше 4 товари на рік з каталогу.
2. Прошу надіслати мені 3 коди із зазначених в оголошенні, а також 2 чашки

Код [ ] + Код [ ] + Код [ ] + КЛУБ КЛУБ ЗА **8** ГРН

3. Я згоден із такою формою розрахунку: післяплата за поштові посилки, які надійшли від Клубу на мою поштову адресу.
4. Інформація про заявника:

Прізвище .... **Ім'я** ....
По батькові .... **Дата народження** ....
Область, район .... **Код міста і телефон** ....
Місто, село .... **Поштовий індекс** ....
Вулиця .... **№ будинку і квартири** ....
5. Я згоден отримувати новини Клубу електронною поштою. **E-mail:** ....
Заявник ....
Дата заповнення «..........» .... 2004р. .... (підпис)

PM DS 44042-5

Юридична адреса Книжкового Клубу: «Клуб Сімейного Дозвілля», просп. Гагаріна, 70 Харків-140, 61140

Книжки з позначкою (У) надруковано українською мовою.

84, Харків-1, 61001 або телефонуйте (057) 783-88-88

КАША – НАЙПЕРША ЇЖА НАША

Добрий день, шановна редакціє мого улюбленого журналу! Я працюю кухарем у звичайній столовій. Вирішив надіслати вам рецепти на конкурс "Господиня". Мої донечки навчилися готувати ці страви самостійно, хоча старшій Оксані – 12 років, а молодшій Олі – всього 10. Страви приготовлені за цими рецептами використовуємо досить часто.

З повагою сім'я Гаврилюк, м. Козелець.

ВАРИТИ КАШІ, ЩОБ БУЛИ СМАЧНИМИ, ТРЕБА ТАК

Правило для всіх каш: засипавши у воду крупу, не перемішуйте і не знімайте кришку. Каша вариться на пару: випустите його – втратите необхідне тепло, і каша підгорить або перетвориться на розмазню.

ГРЕЧАНА КАША

На кожну одиницю об'єму гречаної крупи беремо води удвічі більше, сіль – за смаком. Найкраще готувати кашу в казанку, щільно прикривши кришкою і впродовж перших 5 хв до закипання підтримувати сильний вогонь. Потім вогонь зменшити. Доварювати кашу слід на слабкому вогні. Вода має википіти аж із дна казанка. Але треба стежити, щоб каша не підгоріла.

РИСОВА КАША

На 2 частини рисової крупи беремо 3 частини окропу. Кришку пригнічуємо для більшої щільності у момент закипання. Кашу варимо, поглядаючи на годинник. 3 хв – на сильному вогні, 7 хв – на помірному, 2 хв – на слабкому. Не відкриваючи кришку, варимо ще 12 хв.

Після того кладемо у кашу шматочок масла (25–50 г) та вимішуємо.

ПШОНЯНА КАША

Пшоняну крупу 4–5 разів промиваємо, востаннє – гарячою водою. Варимо у великій кількості води до напівготовності. Потім зливаємо воду, додаємо молоко і варимо до її випаровування і готовності каші.

Каша вийде смачнішою, якщо долляти більше молока і розварити крупу. Потім вона повинна умлівати в теплій духовці. Можна до готової каші влити трохи кислого молока або кефіру. Підкислена каша завжди смачніша.

ГРУШІ В'ЯЛЕНІ

1 кг груш ретельно вимити, очистити від шкірочки, розрізати на чотири частини, видалити серцевину, нарізати шматочками і пересипати склянкою цукру. Викласти в каструлю, пригнітити і на 8–10 год залишити на холоді. Потім груші вийняти із соку, який виділився, викласти на деко і просушити у розігрітій до 65°С духовці. Грушевий сік з цукром прокип'ятити, розлити в стерильні банки і закатати. Його можна використати для компотів. Шкірку від груш можна висушити, подрібнити на кавомолці і використовувати як добавку до тіста та кремів при випіканні пирогів та тортів. Груші в'ялені чудові ласощі до святкового столу. Їх використовують також для прикрашання тортів.

МАРМЕЛАД ІЗ ГРУШ

1 кг стиглих груш миємо і запікаємо у духовці. Ще гарячі груші протираємо через сито або крупну тертушку так, щоб у відходи пішла тільки серцевина з хвостиком. До грушевого пюре додаємо склянку цукру і уварюємо у духовці на деці або сковороді 30 хв. Після закипання по всій поверхні, гарячу масу викладаємо рівним шаром на фольгу або пергаментний папір і підсушуємо за кімнатної температури або в розігрітій до 60°С духовці. Охолоджений до кімнатної температури еластичний пласт розрізуємо на шматочки довільної форми, пересипаємо їх цукровим піском і викладаємо у коробки з-під цукерок для тривалого зберігання.

КОТЛЕТИ "ПОЛТАВЧАНКА"

Щоб приготувати котлети, треба мати: 200 г курятини, 2–3 яйця для начинки, цибулину, шматочок вершкового масла, скляночку (50 г) сухарів, 30–40 г олії, спеції – за смаком, зелень.

Куряче м'ясо пропускаємо через м'ясорубку, ретельно вимішуємо, додаємо сіль. Ділимо фарш на круглі шматочки, розплескуємо їх. На середину кожного шматочка викладаємо начинку, згортаємо, надаємо котлетам правильної овальної форми. Обкачуємо котлети у сухарях, вмочуємо у збиті яйця і смажимо в киплячій олії до рум'яної шкуринки. До готовності котлети доводимо 7–12 хв у духовці.

Котлетну начинку готуємо так: цибулю дрібно січемо і обсмажуємо на вершковому маслі. Додаємо круто зварені і подрібнені яйця, дрібно посічену зелень петрушки та кропу. До таких котлет смакуватиме гречана, рисова або пшоняна каша.

До редакції надійшов лист від матері трьох синочків з м. Біла Церква Київської області Валентини Деркаченко. Вона пише: "Діти зазвичай люблять солодощі, тому пропоную на конкурс "Господиня" рецепти дешевих, простих у приготуванні і смачних тортів".

ТОРТ "РУСЛАН"

Беремо 500 г сметани, 2 склянки цукру, 100 г масла, 0,5 чайної ложечки соди, 5 столових ложок борошна. Бажано, якщо є можливість, використати дві склянки ядер грецьких горіхів.

Цукор розтираємо з маслом, додаємо сметану і ретельно вимішуємо. Отриману масу розділяємо на дві частини. Одну залишаємо для крему (ставимо на холод), у другу всипаємо борошно і додаємо соду. Тісто має бути таким як на пишні млинці. Форму добре змащуємо маслом і випікаємо 4 коржі. Один з коржів потрібно пекти довше від інших, щоб він підрум'янився. Його використаємо для посипки торта. Кремом із холодильника змащуємо три коржі, викладаючи один на

інший. Якщо є можливість, то крем на коржах треба густо посипати смаженими та подрібненими горіхами. Четвертий корж кришимо на тертушці і посипаємо ним торт зверху та з боків. Торт бажано готувати увечері, щоб він за ніч "настоявся" у холодильнику.

ТОРТ "БІЛЕНЬКИЙ"

Беремо 200 г маргарину, 2 столові ложки сметани, 2 столові ложки цукру, 2 склянки борошна та пакетик порошку для тіста.

Із розм'якшеного маргарину і всіх інших продуктів замішуємо тісто, ділимо його на чотири частини, розкачуємо на 4 коржі і випікаємо. Коли коржі охолонуть, змащуємо їх кремом, приготовленим за таким рецептом: 1 склянку цукру збити з однією склянкою густої сметани. Можна пересипати ще й смаженими горіхами. Верхній корж змастити кремом, але нічим не посипати. Боки торта також змастити білим кремом. Торт зовні має білий колір, тому так і називається.

МОРКВЯНИЙ ТОРТ "ЗАЙЧИК"

Беремо 3 склянки борошна, 1 склянку цукру, 1 пачку маргарину, 6 яєць, 2 склянки натертої на мілкій тертушці сирої моркви.

Спочатку відділяємо яєчні жовтки від білків. Якщо якась молода господиня не знає, то це можна зробити двома способами: рішуче вдарити ножем по шкаралупці і розділити її на дві частини, переливаючи жовток з однієї частини в іншу, поки весь білок не стече на тарілку; а ще можна обережно розбити яйця у металеве ситечко – білок стече, а жовток залишиться.

Жовтки розтираємо з 0,5 склянки цукру, додаємо розм'яклий маргарин та 2 склянки тертої моркви. Білки збиваємо вінчиком або в міксері у густу піну. Додаємо 0,5 склянки цукру і знову збиваємо. Обережно, щоб не погасити бульбашки, вливаємо у тісто половину білкової маси. Потім додаємо 3 склянки борошна змішаного з пакетиком порошку для тіста. Форму змащуємо маслом, викладаємо на неї тісто та випікаємо у духовці при температурі 180 – 200° С. Коли корж охолоне, його треба розрізати навпіл і змастити кремом, який готуємо так: із 0,5 склянки води, 0,5 чайної ложечки лимонної кислоти і склянки цукру варимо сироп. До збитих білків, які залишилися, поступово, тоненькою цівочкою, продовжуючи збивати, підливаємо киплячий сироп. Додаємо для кольору трішки сирого бурякового соку. Рожевим кремом намащуємо коржі і торт на хвилин 10 ставимо у виключену, але ще теплу духовку, щоб крем трохи підсохнув.

У номері:

„ДІМ, САД, ГОРОД"
виробничо-практичний журнал
№11, листопад 2004 р.
Головний редактор
М.І. Халимоненко
Головний художник
Т.П. Колодницька
Заступники головного редактора
Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко
Зав.відділами
А.М.Капітульська, О.В.Кисленко
Літературний редактор
М.П.Чернецька
Дизайн, верстка
Є.А. Макарчук
Комерційний директор
Г.А.Донець, тел. 552-90-45
Реклама, оголошення
О.В.Давидко, тел. 552-90-49
О.К.Шевченко, тел. 552-95-11
E-mail: reclama@dimsadgorod.com
Розповсюдження, маркетинг
Т.І.Лазебник, тел.552-94-60
E-mail: lazebnik@dimsadgorod.com
Видання зареєстровано, серія КВ, № 3536 від 23.10.98
Підписано до друку 20.10.2004 р.

Загальний тираж 132 528 прим.
Ціна договірна.

Адреса редакції та видавця:
вул. Краківська, 20,
Київ-94, 02094.
Тел. (044) 552-95-13
E-mail: dsg@dimsadgorod.com

Комп'ютерний набір, верстку зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Надруковано у Державному видавництві «Преса України».
03148, Київ-148, вул.Героїв Космосу, 6.
З. 0118411

ПЕРЕДПЛАТНІ ІНДЕКСИ КОМПЛЕКТІВ ЖУРНАЛІВ У СКЛАДІ:

«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Індекс 74142

Передплачуйте наші видання на 2005 рік!

Всеукраїнський щомісячний виробничо-практичний журнал

Дім, сад, город

Журнал "Дім, сад, город" видається з 1989 року. Найпопулярніше в Україні, справді народне видання для всіх, чиє життя і праця пов'язані із землею.

Журнал "Дім, сад, город" (укр.). Передплатний індекс 74142

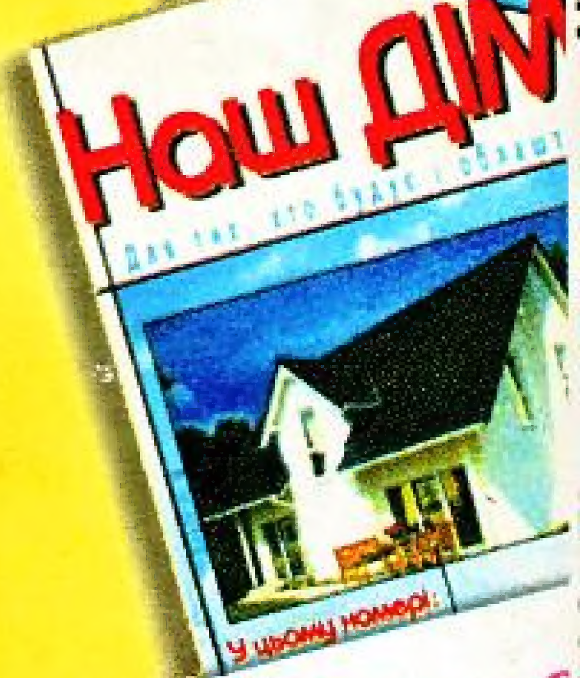
Журнал "Дом, сад, огород" (рос.). Передплатний індекс 22429

"Будьмо здорові" — щомісячне видання з проблем охорони здоров'я. Публікації медиків-практиків, діячів української та світової медичної науки, досвід народних цілителів і травознаїв.
Передплатний індекс 74063

"Пасіка" — українсько-чеський щомісячник з практичними порадами як для досвідчених бджолярів, так і для початківців. Вміщує багато корисної та цікавої інформації стосовно використання цілющих властивостей меду.
Передплатний індекс 74429

"Квіти України" — єдине в Україні спеціалізоване ілюстроване видання для квітникарів. Рекомендації досвідчених фахівців стосовно ведення всіх галузей квітникарства, розповіді про кращі сорти квітів, ботанічні сади, публікації відомих селекціонерів.
Передплатний індекс 74275

"Виноград. Вино" — журнал для виноградарів-любителів і професіоналів. Розповіді про випробувані та нові сорти винограду, поради щодо боротьби з хворобами і шкідниками, рецепти виготовлення найрізноманітніших вин.
Передплатний індекс 40305

"Наш дім" — незамінне видання для всіх, хто хоче спорудити і кваліфіковано облаштувати оселю.
Передплатний індекс 74453

"Туризм сільський зелений" — щоквартальне видання для всіх, хто бажає відпочити в сільській місцевості або надати свою садибу для відпочинку. Досвід в цій галузі інших країн.
Передплатний індекс 40307

"Чумацький шлях" — для тих, хто цікавиться історією, культурою, звичаями народів світу. Подорожі, пригоди, знахідки.
Корисний для вчителів, студентів, школярів.
Передплатний індекс 22436

"Календар садівника і городника" — журнал, який порадить садівникам і городникам, у які строки найкраще проводити ті чи інші роботи, яким сортам віддати перевагу, як захистити насадження від шкідників і хвороб.
Передплатний індекс 30203

"Яблунька" — багатоілюстроване видання для дошкільнят і школярів. Цікаво, захоплююче розповідає про таємниці природи, походження тварин, рослин. Флористика, казки, легенди, дитяча пошта, конкурси, вікторини, ігрові завдання, призи.
Передплатний індекс 40306

"Чарівна казка" (журнал-розфарбовка) – улюблені казки народів світу з малюнками-розфарбовками, іграми та призами.
Передплатний індекс 01220

Для тих передплатників, хто оформить передплату на наші видання на цілий рік, діють знижки, що дозволить зекономити від 12 до 18 відсотків ваших коштів!

